

Fig. 1. Kirken i landskabet set fra sydvest. Foto Arnold Mikkelsen 2022. – *The church in the landscape seen from the south west.*

ROERSLEV KIRKE

VENDS HERRED

Kirken (»Roersløff«) er tidligst nævnt ved landehjælpen 1524–26, da den ligesom Harndrup (s. 6915), Ejby, Føns og †Viby svarede herredets laveste skat på 10 mark.¹ Sognet talte 1589 blot 20 tiendeydere, og kirken betegnedes samtidig som fattig (»Arm«) af biskop Jacob Madsen.² Senere oplysninger om landgilde og tiende bekræfter dette indtryk.³ Ifølge præsteindberetningen 1755 var kirken »ikke at regne for andet end et liidet Capell«.⁴

Det nuværende *anneksforhold* til Asperup (s. 6541) blev etableret allerede i senmiddelalderen, før 1517, da den pavelige kapellan og notar Oluf Bang (†1522) fik pavelig provision på Asperup Kirke og dens unavn-givne annekskirke (formodentlig Roerslev) efter den daverende præst Hans Nielsen (»Johannes Nicolai«).⁵ 1527 blev Hans Bang præsenteret for Asperup og Ro-

erslev kirker.⁶ 1589 blev kirken betjent af en kapellan.² Sognets beboere ansøgte 1848 forgæves om adskillelse fra Asperup.⁷

Patronatsforhold. Det er muligt, at kirken sammen med Asperup i senmiddelalderen har været en del af herredsofficialens beneficium. Den kom senest ved reformationen i Kronens eje. Herfra blev patronatsretten 1687 tilskødet professor Jacob Bircherod i Odense.⁸ Blot 12 dage senere videresolgtes kirken til Hans Knudsen til Vedtoftegård (†1696),⁹ der også erhvervede Asperup Kirke senere samme år. Hans Juul (†1702), handels- og rådmand i Middelfart, købte 1689 en halvpart af Roerslev og Asperup kirker, men solgte 1698 sin andel til Hans Knudsens søn Nicolai Windz til Sandagergård.¹⁰ Sidstnævnte afhændede 1699 begge kirker til Kaj Ahlefeldt til Hindsgavl.¹¹

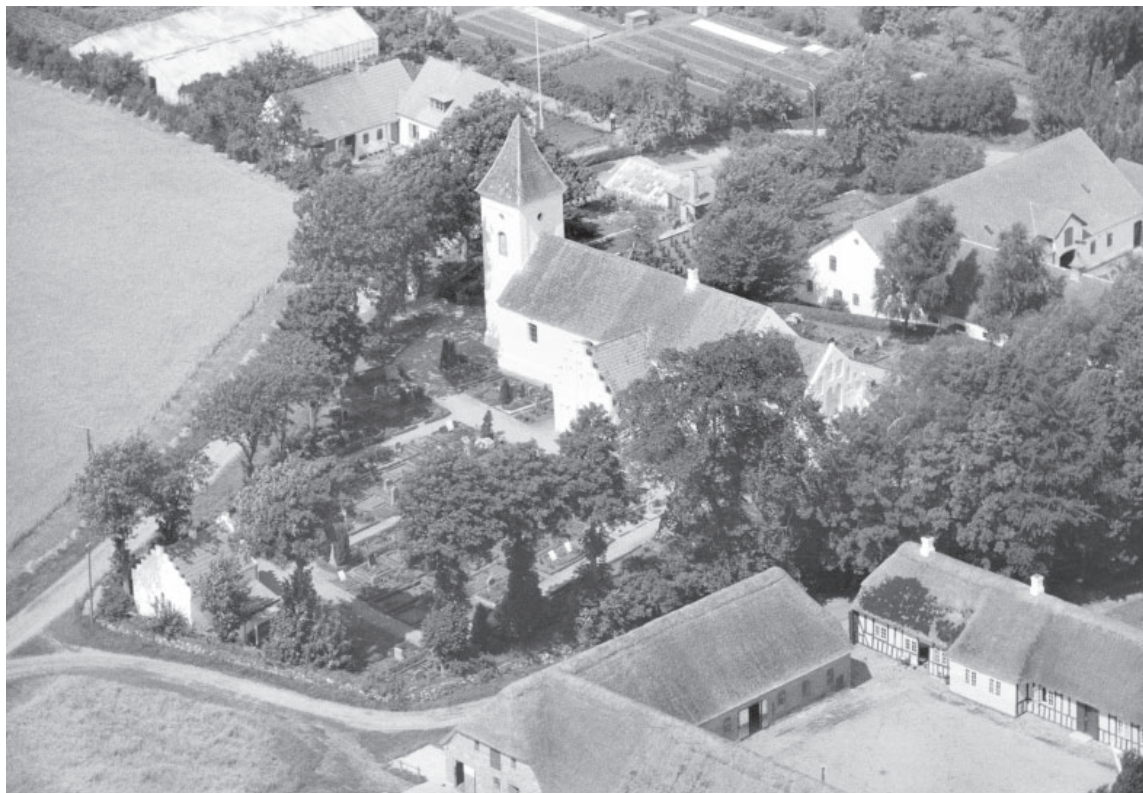

Fig. 2. Luftfoto af kirken set fra sydøst. Foto Sylvest Jensen Luftfoto 1948. – Aerial photo of the church seen from the south east.

Kirken lå under Hindsgavl indtil overgangen til *selveje* 1. juli 1910.¹²

Værnehelgen. Kirken anføres viet til Skt. Peter efter en usikker tradition fra 1700-tallet.¹³

Møntfund. Under en figur på altertavlen blev der 1996 fundet 13 deponerede *mønter, den ældste en skilling fra 1710 og resten skillinger fra 1763–64 (fig. 84 og jf. s. 6678).¹⁴

Ifølge et *sagn* registreret i 1700-tallet skulle der have været et kloster ved kirkeladen.¹⁵ På samme tid omtaltes en forhenværende *†helligkilde* på »Baarup Mark«.¹⁶

Kirken er opført på en lille bakke. Den ligger vestligt i landsbyen (jf. fig. 3) med åbent land på vestsiden. Placeringen er nogenlunde central i det lille sogn, der desuden omfatter landsbyen Blanke.

Kirkegården på knap 3.000 m² er trapezformet (med kort sydside), men havde en afrundet form før udvidelser i 1800-tallets anden halvdel (jf. fig. 3). 1863–64 blev den udvidet lidt mod nord ved

inddragelse af noget gårdsplads fra annekspræstegården. En større udvidelse fandt sted mod syd 1881–82.¹⁷

Ved sin visitats 6. okt. 1589 fandt biskop Jacob Madsen, at kirkegården var 'smuk' (»Smok Kirkegard«).¹⁸ Det forlød 1821, at kirkegården var planeret, og at vedligeholdelsen af gravsteder og gange gik på tur mellem gravstedsejerne.¹⁹ 1826 beklagedes det, at enkelte grave var 'skjult af tidsler og urter'.¹⁹ Alle kirkegårdens hovedgange blev o. 1862 belagt med grus.²⁰ 1875 blev der ved våbenhuset opsat en bæk, der skulle gøre det mere bekvemt for kirkegangskoner (dvs. kvinder, der efter barsel skulle introduceres til kirken af præsten).¹⁷

Hegn. Kirkegården omkranses af et nyere kampestensdige, der kun punktvist i øst og vest overlapper ældre skel. Den østlige del af norddiget er 1979 omsat med kløvede sten og beton.²¹ Inden for diget står seljerøn og lindetræer (mod syd og

vest) og bøgehæk (nord og øst). I nordvesthjørnet findes desuden en stor ask.²²

Indgange. Hovedindgangen mod øst (i nordøsthjørnet) er en nyere, lav og hvidmalet stakitport med køreport og fodgængerlåde.²³ Mod vest er en tofløjet fodgængerlåde af samme type.

†*Hegn.* 1589 stod der en kampestensmur (»Mur aff Kamp«).¹⁸ Den trængte 1639 til reparation med kampesten.²⁴ 1665 blev ca. 90 m kirkegårdsмур opsat på ny. I den forbindelse oplyser regnskabet endvidere, at der blev hentet »20 Les Tømmer at Legge paa Muren«, hvor 'tømmer' rimeligvis er en fejlskrift for 'tørv'.²⁵ Ifølge en ekstraordinær synsforretning 1699 i forbindelse med Hindsgavls overtagelse af kirken (jf. s. 6645) behøvedes der 300 læs store og små kampesten til reparation af ca. 130 m kirkegårdsmur.²⁶ En staldlænge i annekspræstegården (matr.nr. 1) fungerede o. 1863–1934 som del af nordhegnet, mens en ladebygning i en anden gård (matr.nr. 3a) havde tilsvarende funktion i østhegnet o. 1881–1903.²⁷

†*Indgange.* Hovedindgangen har også i ældre tid været placeret mod nordøst, orienteret mod sognets bebyggelse (såvel som præstegården i Asperup). En muret port her fremgår muligvis af den ekstraordinære synsforretning 1699 (jf. ovf.). Da manglede der en ny 'østre kirkelåde' og et jernanker til at 'hænge porten udi'.²⁸ 1810 er der flere indicier på en muret port, idet muren ved kirkeporten var faldet ned, mens der året efter var behov for murerarbejde på 'lågen i kirkegårdsmuren'.²⁹ Foruden ovennævnte indgang kendes én mod vest,¹⁷ der formentlig også har eksisteret 1699, jf. betegnelsen af den førnævnte som den 'østre'. Porte og låger var 1829 forfaldne.¹⁹ En †*kirkerist* af jern skulle 1699 fornyes.²⁶

Bygninger på og ved kirkegården. Et ligkapel fra 1908/09³⁰ sydligst på kirkegården har hvidkalkede teglmure, kamtakke gavle og teglhængt sadeltag. Over den fladbuede, tandskifteprydede døråbning i nordgavlen og tre rundbuede vinduer i syd er latinsk kors og rundbuefrise. Langsiderne har falsgesims, østsiden desuden to fladbuede vinduer. Ombygget med toiletrum og graverkontor o. 1990.³¹ *Redskabsbygning* fra 2021, bræddeklædt og med tagpap, på p-pladsen nordøst for kirkegården.

†*Bygninger på og ved kirkegården.* Et tømret †*klokkelohus* (jf. fig. 82) stod 1589 på kirkegården: »Et Fiele Torn paa Kirkegorden. 1 Clok«.¹⁸ Dets overdel blev repareret 1637 med bjælker, spænder, planker og 'klokketømmer', hvoraf sidstnævnte formentlig betegner materiale til klokkestolen.²⁴ 1668 blev 'det gamle forrådnede klokkehus' taget ned, for at klokken ikke skulle sønderslås. I stedet flyttedes den til et nyt klokkeophæng i korets østgavl (jf. s. 6657).²⁵

En stråtekt †*kirkelade* omtaltes 1589 af biskop Jacob Madsen (»Kirkeladen met Tag«).³² 1644 gav den ifølge kirkens jordebog en landgilde på 10 mark,³³ mens der i 1660'erne kun indkom 1 mark for laden eller muligvis blot dens tomt.²⁵ Den var med sikkerhed nedrevet før o. 1820.³⁴

En †*annekspræstegård* i Roerslev omtaltes 1640,³⁵ formentlig identisk med gården nord for kirken (matr.nr. 1), hvis ejere endnu 1943 var forpligtet til at stille et værelse til rådighed for præsten og opstalde hans heste.³⁶

†*Nødtørftshus*, o. 1908,³⁰ øst for ligkapellet; senest fjernet o. 1985.³¹ †*Redskabsskur* uden for kirkegården, omtalt 1960.³⁷

Mindesten, 1909, for den i sognet fødte filosofiprofessor Rasmus Nielsen (1809–84); ved indkørslen til kirken.

Fig. 3. Matrikelkort. 1:10.000. Målt 1782 og udskiftet 1784 af Lars Christian Nyholm. Tegnet af Freerk Oldenburger 2021. – *Cadastral map.*

Fig. 4. Kirken set fra syd. Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *The church seen from the south.*

BYGNING

Den romanske kirke bestod af kor og et relativt kort skib. I senmiddelalderen blev korets østlige del ommuret i tegl. Kor og skib overhvalvedes. Skibet fik en vestforlængelse af tegl med samtidigt krydshvælv, og ved skibets syddør opførtes et våbenhus. O. 1760 forlængedes skibet med yderligere et fag med et samtidigt, kuppel hvælv, og vest herfor opførtes et smalt tårn, der afløste et tidligere forsvundet middelalderligt klokkehus på kirkegården. Kirkens orientering er omtrent solret.

Grundplan. Den romanske kirke bestod af et kor samt et skib, der er ca. 11 m langt, ca. 7,7 m bredt i øst og 8 m i vest.

Materiale og teknik. Kor og skib er opført i rå kamp over et skifte af granitkvadre.

Døre og vinduer. Skibets syddør, der er bevaret i brug, er nu på sydsiden dækket af et moderne portalfremspring og er vandret overdækket. Indvendig er de smigede vanger med anslagsfals bevaret, mens den oprindelige overdækning er er-

stattet af en senere indsat kurvehanksbue, der ikke lader sig datere nøjere (sml. fig. 65 og s. 6656). Bredden anslås til 101 cm. Skibets norddør er tilmuret, men dens placering er synlig såvel ude (jf. fig. 5) som inde under et nyere vindue. Den har været 100 cm bred og haft kvadersatte karme. På korets nordside anes spor af et tilmuret romansk vindue (jf. fig. 85).

Kirkens *indre* er af rå kamp. Såvel kor som skib havde flade lofter og pudsede, kalkede vægge; rester heraf ses endnu på loftet over de senere hvælv (jf. fig. 26 og 88).

Den oprindelige *†*korbue er helt forsvundet ved senere ændringer (jf. s. 6658).

Taggavle. Korgavlen er fornyet (jf. s. 6649). Triumfgavlen er ligeledes forsvundet (s. 6658), men i tagrummet ses rester af den romanske triumfinurs vestside (fig. 88). Skibets oprindelige vestgavl er forsvundet i forbindelse med vestforlængelsen (s. 6656).

Senmiddelalderlige tilføjelser og ændringer. I senmiddelalderen gennemgik kirken store ændringer; den østligste del af koret blev ommuret i tegl og fik samtidig hvælv. Skibet overhvalvedes og fik efterfølgende en forlængelse mod vest. Et våbenhus opførtes ud for skibets syddør.

Ombygning af kor. I senmiddelalderen blev korgavlen, det nordøstre hjørne og en stor del af korets sydside ommuret. Der er genanvendte kampesten især i gavlens nedre del; ellers er den opført af munkesten. Det nuværende kor er indvendig ca. 4,6 m langt og 4,1 m bredt. Ved østgavlen og omkring nordøsthjørnet hviler den på en let fremspringende, glat sokkel af granit, formodentlig genanvendte sten fra det romanske kor, og nord- og sydmuren afsluttes foroven af en nyere, dobbelt falsgesims. Midt i korets østgavl er et fladbuet, i det ydre dobbeltfalset $\uparrow$ vindue i et tvillingdelt, spidsbuet spejl, der rager op i gavltre-

kanten. Spidsbuerne bæres af en konsol udformet som et mandsansigt, og deres halvstensstik ledsages af et prydskefte (jf. fig. 8). Vinduet er til-muret i lysningen. Indvendig er vinduet fladbuet og dobbeltfalset (fig. 35). Korets sydfacade prydes af en trappefrise, der i midten brydes af vinduet. Frisens østre del er en trappefrise, der er forsænket en kvart sten i forhold til murplanet. De enkelte blændinger bæres af konsoller, af hvilke den vestre er udformet som et mandshoved (fig. 6), mens de to resterende, en på hver side af den sekundære støttepille, blot er afrundede. Foroven krones frisen af et savskefte. Frisen vest for vinduet er enklere i sin udformning, idet de forsænkede blændingsfelter, konsollerne og savskiftet mangler. Det nuværende vindue er sekundært (jf. s. 6654). Der ses ingen spor af et ældre på stedet, men frisesektionernes forskellighed antyder, at her også oprindeligt var et vindue.³⁸

Fig. 5. Skibet set fra nord med $\uparrow$ norddør (s. 6648). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – The nave seen from the north with $\uparrow$ north door.

Fig. 6. Detalje på korets sydmur (s. 6649). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *Detail on the chancel's south wall.*

Korets indre er fortrinsvis af tegl. Over øst-vinduet sidder et vinkelformet baldakinlignende fremspring, muret af bindere (jf. fig. 35); funktionen er ukendt.³⁹ I korets østmur, syd for vinduet, er en muret niche, der er 126 cm høj og 64,8 cm bred, ca. 40 cm dyb, og hvis underkant er ca. 69

cm over gulvniveau. I nichen sidder nu et skab (jf. s. 6694, jf. fig. 41).

Hvælvet er meget højtrest og seksdelt med retkantede halvstensribber og med en cirkulær slutsten. Det bæres mod tre sider af helstensdybe skjoldbuer, der er rundbuede mod nord og syd, spidsbuet mod vest, mens hvælvet i øst bæres af et forlæg, der er samtidigt med den ombyggede korgavl. Skjoldbuerne hviler i de østre hjørner på ufalsede piller, mens de i de vestre bæres af dobbeltfalsede hvælpiller, hvis midterste, ribbe-bærende led er affaset, undtaget på de nederste to skifter. I øst bæres ribberne af konsoller (jf. fig. 40). Hvælvet har haft spygat i sviklerne. Heraf er et i det nordøstre hjørne endnu synligt på hvælvets overside (fig. 87). Udmuringen af hvælvlommen har endnu bevaret en pudset overflade med tydeligt fald mod ovennævnte spygat. Hvælvet har helstens, svære overribber (jf. fig. 23).

Den glat afsluttede gavltrekan har en toptinde og to fottinder, hvoraf den søndre synes udskiftet. Ligeledes synes den søndre kam udskiftet. Chr. Axel Jensen nævner en skråstillet sten i en af fottinderne og konkluderede heraf, at disse har haft form af pinakler.⁴⁰ Gavltrekanen (fig. 8) har, udover ovennævnte spejl over vinduet (s. 6649),

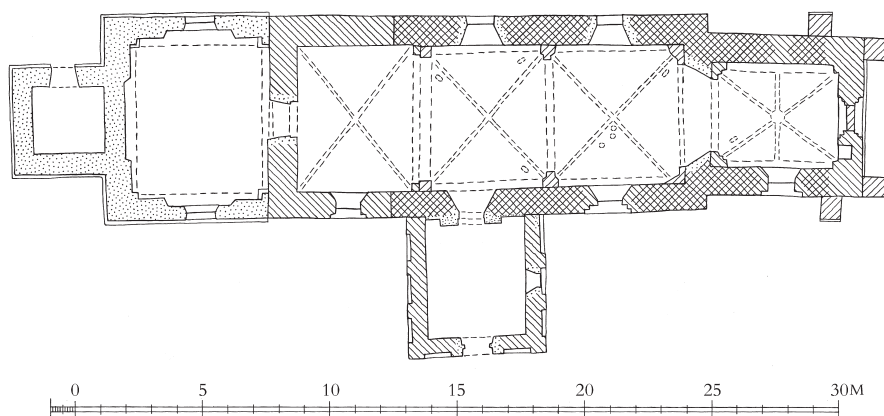

Fig. 7. Plan. 1:300. Målt af Knud, Erik og Ebbe Lehn Petersen 1962, suppleret af Kirstin Eliassen 2024 og tegnet af Freerk Oldenburger 2025. Signaturforklaring s. 11. – *Plan. Key on p. 11.*

i midten to fladbuede blændinger,⁴¹ adskilt af en helstensbred pille, hvis nederste del er muret med skiftevis en løber og en binder. På begge sider af de to blændinger er henholdsvis en spidsbuet og en lavere blænding med fladbuet afdækning.

I niveau med gavlfoden ses på hver side af vinduet to forskelligt udformede korsblændinger⁴² ledsaget af en cirkelblænding og yderst på hjørnet et skråtstillet mandshoved.

I senmiddelalderen indbyggedes *hvælv i skibet*. I den forbindelse blev langmurene forhøjet et par skifter og forsynet med en falsgesims. De to hvælv er krydshvælv med affasede halvstensrib-

ber, dog uden affasning nær toppen (jf. fig. 9 og 12), ligesom det vestre fags vestre ribber mangler affasning på den nedre halvdel. Hvælvene hviler på spidsbuede, helstens skjoldbuer, der bæres af hvælvpiller. Den nordøstre hjørnepille udgøres af de forhuggede rester af et *†sidealterbord* (fig. 16 og s. 6675), mens den sydøstre skjules af prædikestolen. I vesthjørnene er der kvadratiske, ufalsede piller, hvor den nederste del af hvælvribben er kvartstens og hviler på et vederlag i pillen (jf. fig. 15). De mellemfaldende vægpiller er arkitektonisk velartikulerede, idet de i princippet enkeltfalsede piller prydes af en bred affasning på de

Fig. 8. Koret set fra øst. Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *Chancel seen from the east.*

Fig. 9. Skibets østre hvælv (s. 6651), set mod øst. Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *Eastern vault of the nave, looking east.*

Fig. 10-11. Hvælvpille mellem skibets to fag, i nordsiden (s. 6651). 10. Set mod nordøst. 11. Set mod nordvest. Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *Vault pier between the two bays of the nave, in the north side. 10. Looking north east. 11. Looking north west.*

Fig. 12. Skibets vestre hvælv (s. 6651), set mod vest. Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *Western vault of the nave, looking west.*

Fig. 13-14. Hvælvpille mellem skibets to fag, i sydsiden (s. 6651). 13. Set mod sydvest. 14. Set mod sydøst. Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *Vault pier between the two bays of the nave, in the south side. 13. Looking south west. 14. Looking south east.*

yderste led og en spinklere på det inderste, midterste led (fig. 10-11 og 13-14). Falsen overdækkes af en spinkel, smiget fladbue udhugget i en løber.⁴³ Ribberne bæres af små binderkonsoller, der prydes af affasning eller profilering. Hvælvene har svære overribber, der er kvartstensbrede, i vestfaget dog halvstensbrede foroven. I østre fags søndre kappe er et par huller (jf. fig. 9), der kunne være klokkerebshuller til »2 smaa (Cloker) offuer Huellingen«, som biskop Jacob Madsen nævner 1589.¹⁸ I flere af hvælvenes svikler ses, nu tilmurede, rektangulære spygat. Dateringen af hvælvene er usikker, men et kalkmaleri på skibets østre fags østkappe kan dateres til o. 1500 (s. 6671). Det kan ikke afgøres, hvorvidt korbuen har været ombygget allerede i forbindelse med hvælvslagningen i kor og skib (jf. s. 6651).

Vinduer. Som følge af hvælvslagningen blev et nyt vindue indsat i østre fag i skibets sydside, formentlig som erstatning for et ældre, ligeledes sekundært vindue lidt længere mod vest (jf. s. 6664). Vinduet er udadtil dobbeltfalset og fladbuget med det karakteristiske træk, at den inderste af falsene er trekvartstensbred. Dette træk kendes fra andre af egnens kirker, f.eks. Harndrup (s. 6922). Ind-

Fig. 16. Hvælpille i skibets nordøsthjørne (s. 6651), set mod nordøst. Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *Vault pier in the nave's north east corner, looking north east.*

Fig. 15. Hvælpille i skibets nordvesthjørne (s. 6651), set mod nordvest. Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *Vault pier in the nave's north west corner, looking north west.*

adtil er vinduet smiget. Et vindue i korets sydside har samme karakteristiske trekvartstensbrede fals og kan være samtidigt med ovennævnte.

Vestforlængelse af skib. I senmiddelalderen forlængedes skibet med et fag mod vest. Forlængelsen er opført i tegl, der iflg. Chr. Axel Jensen er i polsk skifte⁴⁴ og afsluttes foroven med en dobbelt falsgesims. Samtidig forhøjedes skibets langmure med 2-3 skifter (jf. fig. 26 og 88). Der er i bygningens sydside et samtidigt, i det ydre falset, fladbuget vindue (jf. fig. 17), der er smiget i det indre. Iflg. biskop Jacob Madsens skitse af kirken 1589 (fig. 82) var der en dør og herover et vindue i vestenden. Vestgavlen blev ombygget 1637 (jf. s. 6657). Forlængelsens indre er af rå kamp med adskillige teglstumper i mørtlen mellem stenene (jf. fig. 26). Det samtidige krydshvælv har retkantede halvstensribber.⁴⁵ Det bæres af murede vederlag i bagmurene. I øst dog af en bue opført op imod den ældre, vestre skjoldbue i skibet, der herved

blev omdannet til en falset gjordbue. Ved den dendrokronologiske undersøgelse (s. 6666) blev tre prøver af de to vestligste fag i vestforlængelsens tagværk (s. 6665) dateret til o. 1500.

Et *våbenhus* (fig. 18-19, jf. fig. 4 og 17) opførtes i senmiddelalderen ud for den romanske syddør. Bygningen er opført af munkesten i munkeskifte, og begge flankemure afsluttes foroven af et savsnit og herover et tandsnit under en falsgesims. Såvel øst- som vestmuren prydes af tre halvtstensdybe højblændinger, adskilt af tostensbrede lisener; hver blænding med tvedelt, fladbuet overdækning, båret af en konsol af to trinvis udkragede bindere. Overdækningen af den midterste blænding på østsiden er forstyrret af et nyere vindue (jf. fig. 19 og s. 6664), ligesom den nordligste blændings nordre side er borthugget sammen med et tilsvarende stykke af gesimsen. I den midterste af vestsidens blændinger anes kon-

turene af en formentlig fire skifter høj og en halvtstensbred, oprindelig lyssprække. Indersiden skjules af opgangen til loftet (jf. ndf.).

I sydgavlen er en oprindelig fladbuet, enkeltfalset dør, hvis anslagsfalse senere er borthugget. På begge dens sider er en højblænding svarende til flankemurenes. Våbenhusets indre har nu fladt, gråmalet bræddeloft med synlige bjælker. Langs den østre flankemur er en nyere, muret bæk. Langs den søndre del af den vestre flankemur er en nyere, bræddeklædt opgang til våbenhusloftet.

Den kamtakke gavl, der har fire kamtakker til hver side og en bred toptinde, alle afdækket med munke og nonner, har i gavlfodshøjde en to skifter høj båndblænding mellem to savskifter. Gavltrekanter har i hver side samt i toppen en cirkelblænding. Derudover tre stigende højblændinger med tvedelt, spærstikformet overdækning, båret af en konsol af en binder, hvorunder en to

Fig. 17. Skibets vestforlængelse (s. 6654) og våbenhuset (s. 6655) set fra sydvest. Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *The nave's western extension and the porch seen from the south west.*

skifter høj hængestav af bindere på kant. I den midterste højblænding er der en rektangulær lyssprække. I kamtakkerne er yderligere korte savskifter og båndblændinger. Tagværket over våbenhuset er dendrokronologisk dateret til efter o. 1521 (s. 6666). Våbenhusets udsmykning har stor lighed med dem på nordkapellerne ved Skovby Kirke (s. 5647), hvis tagværk er dateret til o. 1520, ved Hårslev Kirke (s. 6016), hvis tagværk er dateret til o. 1515 og sakristiet ved Kauslunde Kirke (s. 6328), hvis tagværk er dateret til o. 1518.

Eftermiddelalderlige tilføjelser. Gravkapel. 1760 blev en tilbygning af samme bredde som skibet tilføjet vest for det tidligere forlængede skib (jf.

s. 6654) med yderligere et fag, der er ca. 6,5 m langt. Kapellet, et gravkapel for familien Basse (s. 6702), opførtes af gule mursten over en relativt høj, skråkantet sokkel, og murene afsluttes med en dobbelt falsgesims. Omtrent midt i nord- og sydmuren er et samtidigt fladbuet vindue, der må være ændret i forbindelse med indsættelse af støbejernsrammer (jf. s. 6664).

Adgangen til kapellet er fra skibets vestforlængelse ad en dør, der er samme sted som den senmiddelalderlige vestforlængelses oprindelige vestdør og muligvis indeholder rester af denne. Dørens overdækning er sandsynligvis ændret i forbindelse med sænkning af orgelpulpituret 1938

Fig. 18. Våbenhuset set fra syd (s. 6655). Foto Arnold Mikkelsen 2023. — *Porch seen from the south.*

(jf. s. 6699). Herover er en tværoval åbning, der nu er tilmuret mod øst i forbindelse med ændringer af orgelpulpeturet (jf. s. 6699 og 6702). I nord-, syd- og vestmuren er brede sparnicher, der har smigede vanger, og hvis overdækning udgøres af hvælvets skjoldbuer (jf. ndf.). Rummet overdækkes af et samtidigt, fladt, kuplet hvælv, der er båret af retkantede hjørnepiller med profilerede kragbånd, karnis over glat led og spinkel vulst og meget fladspændte, kurvehanksbuede skjoldbuer (jf. fig. 74). Den frie del af vestgavlen er glat.

Et *tårn* opførtes samtidig med kapellet 1760 og vest for dette (fig. 20–21, jf. fig. 4 og 30–31). Det er opført af gule mursten over en sokkel, der er udformet som kapellets. Tårnet er betydeligt smallere end dette. Dets facader har relativt spinkle hjørnelisener, der foroven og forneden forbindes af et vandret led med et lille, retkantet led i hjørnerne. En fladrundbuet, enkeltfalsat dør midt i nordsiden giver adgang til tårnets indre. På nord-, syd- og vestsiden er høje glamhuller, der overdækkes af fladrundbuede helstensstik. Herover, samt i samme højde på østsiden, er en lille, cirkulær åbning. De vestre åbninger er nu tilmu-

ret, men der er sekundært indsatte brystninger i glamhullerne mod nord og syd. Tårnet overdækkes af et let opskalket pyramidespir (jf. s. 6666).

Tårnets indre er delt i tre stokværk, der forbindes med trætrapper. Fra mellemstokværket er en lille, cirkulær åbning til kapellets loftrum.

Eftermiddelalderlige reparationer og vedligeholdelser. Ifølge kirkens regnskaber for året 1637 blev vestforlængelsens gavltrekan (jf. s. 6654) nedtaget, hvorefter man genopmurede den 'og forbandt den med nye bjælker og muranker'.²⁴ En ankerbjælke af fyr, indlagt over de øvre hanebånd i den senmiddelalderlige vestforlængelses vestende (jf. s. 6665), kan tilhøre denne ombygning.

Klokkeophæng. Iflg. en oplysning 1668 opsattes bjælker i korets gavlt til 'et nyt værk' til ophængning af klokken, efter at 'det gamle forrådnede klokkehus' (jf. s. 6647) var nedtaget.²⁵ I bunden af gavlens øverste blændinger ses to tilmurede bjælkehuller (jf. fig. 8), der tillige giver sig til kende på gavlens inderside i form af ommuringer (jf. fig. 24).

Ændring af skibets østgavl. Sandsynligvis i 1600-årene blev skibets østre gavltrekan nedtaget og

Fig. 19. Våbenhuset set fra øst (s. 6655). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – Porch seen from the east.

gange i de følgende mange år nævnes, at kirken var under hovedreparation, men de berørte hovedsagelig kirkens inventar.

Murankre. Den kongelige bygningsinspektør foreslog 1904 at erstatte de tre eksisterende ankerbjælker i skibet og dets forlængelse med nye trækbånd af jern.¹⁷

En større ommuring af skibets sydøstre hjørne i små teglsten lader sig ikke datere, men registreredes allerede 1923.⁴⁴

Forud for en nykalkning af kirken 1993 foretoges stabiliseringsarbejder af tagværk og hvælv ved arkitekterne Vilhelmsen, Marxen & Bech-Jensen A/S.⁴⁶ Der viste sig alvorlige revnedannelser i

Fig. 21. Kirken set fra vest (s. 6657). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *The church seen from the west.*

Fig. 22. Bueåbning mellem korets og skibets loftrum (s. 6657), triumfbuens overside (s. 6658) samt korets hvælv (s. 6650). Foto Arnold Mikkelsen 2024. – *Archway between lofts of the chancel and nave, top of the chancel arch, and chapel vault.*

Fig. 23. Oversiden af korets hvælv (s. 6650). Foto Arnold Mikkelsen 2024. – *Top of the chancel vault.*

hvælvkapperne i såvel kor som skib, ligesom der flere steder var revnedannelser mellem skjoldbuene og murene. Efter at tagværket var stabiliseret med udspændte stålwirer, fjernedes de i 1904 opsatte trækbånd af jern (jf. ovf.).

De nuværende *gulve* i såvel kor, skib og våbenhus er gule teglsten lagt diagonalt (jf. fig. 39, 65

og 67) og er formentlig lagt 1996.⁴⁷ Inden for knæfaldet og i stolestaderne er bræddegulv, og i gravkapellet er gule teglsten lagt i rummets bredderetning og med en langsgående, øst-vestgående række midt i rummet (jf. fig. 77).

† *Gulve*. Da oplysninger om gulve første gang ses oplyst i kilderne i begyndelsen af 1800-årene, var

Fig. 24. Korets gavl, fornyet i tegl og med glattede fuger med ridse (s. 6649). Revne i gavlen og fornyet gavltop (s. 6657). Foto Arnold Mikkelsen 2024. – *Chancel gable renewed with bricks, and with flush joints and a groove. Crack in the gable and renewed gable top.*

Fig. 25. Skibets vestforlængelses vestligste spærfag (s. 6665), set mod vest. Foto Arnold Mikkelsen 2024. – *The westernmost trusses of the nave's western extension.*

Fig. 26. Overgangen mellem skibet og skibets vestforlængelse i nord (s. 6654). Puds på overmur (s. 6648) og forhøjelse af oprindelig langmur (s. 6654). Foto Arnold Mikkelsen 2024. – *Transition between the nave and the nave's western extension, north. Plaster on the upper wall and heightening of the original long wall.*

Fig. 27. Vestforlængelsens to vestligste spærfag (s. 6665), set mod øst. Foto Arnold Mikkelsen 2024. – *The two westernmost trusses of the western extension, looking east.*

disse af teglsten og i 1803 i god stand.²⁹ I 1810 og de følgende år omtaltes de nedsunkne flere steder og skulle omlægges.²⁹ Det gentoges 1817.²⁹ 1833 skulle gulvet i våbenhuset omlægges og i 1835 gulvet foran alteret, og de var således også af teglsten.⁴⁸ Ved den første indførsel i kirkens protokol 1862 var der murstensgulv i hele kirken, men der

var ønsker om bræddegulv inden for knæfaldet og fodbrædder i stolestaderne, men det fremgår af kilderne de kommende år, at dette ikke var gennemført.⁴⁹ Kirkeejerne havde imidlertid 1863 aftalt med Kirkeministeriet, at kirken 1866 skulle gennemgå en hovedreparation, og da skulle disse ønsker imødekommes.⁴⁹ I kirkeprotokollen 1889

var der ønsker om, at gulvet i våbenhuset skulle rettes op og omlægges, helst med fliser.¹⁷ I kirkens protokol noteredes 1905, at skønt kirkens gulv ikke kunne siges at være opslidt, måtte det dog erkendes, at det var tarveligt, og det henstilledes, om det ikke kunne fornyes.¹⁷ Henstillingen gentoges det følgende år.¹⁷ Hvornår det er fornyet, fremgår ikke af kilderne, men på et billede af kirkens indre fra o. 1920 var gulvet af vekselvis gule og rødbrune fliser, der i koret var lagt diagonalt (jf. fig. 92). I forbindelse med den store istandsættelse af kirkens indre og inventar 1922 (jf. s. 6674) blev gulvet i kirkens nordside fornyet.¹⁷ Gulvet inden for knæfaldet skulle 1930 males, hvilket vil sige, at der da var trægulv.³⁷ Dette skulle 1936 fornyes.³⁷ Brædegulvet i stolestaderne blev fornyet i 1970'erne.³⁷ Våbenhusets gulv skulle 1983 belægges med klinker, men dette er næppe sket.³⁷

†*Løfter.* Ved kirkesynet 1803 manglede der nogle fjælle i våbenhuset loft,²⁹ og ved synet 1863 omtaltes udsatte mangler ved loftet i våbenhuset, som skulle udbedres inden synet året efter,⁴⁹ og 1908 skulle loftet over våbenhuset fornyes.¹⁷

Kirkens nuværende *vinduer*, et i korets sydside, to i det oprindelige skibs nordside, hvoraf det

vestre har erstattet den oprindelige norddør (jf. s. 6648), et i det oprindelige skibs sydside, et i skibets vestforlængelses sydside samt et i gravkapellets henholdsvis nord- og sydside er ifølge provstiets synsprotokol indsat 1860, idet der her oplystes, at kirken nu var forskønnet med nye jernvinduer.²⁹ Et trævindue i den midterste blænding i våbenhusets østre flankemur (jf. s. 6655 og fig. 19) er indsat mellem 1840, da der da gentoges fra året før, at der burde anbringes et vindue i våbenhuset, og 1862, da der i beskrivelsen af kirken i den første kirkeprotokol omtales et mindre trævindue i våbenhuset.⁵⁰

†*Vinduer.* I skibets sydside ses umiddelbart vest for det nuværende vindue i østfaget (s. 6654, jf. fig. 4) spor af en forgænger, af hvilken er bevaret den vestre vange og et mindre stykke af et fladbuestik. Indvendig ses tilsvarende spor af vestvangen, hvis top skjules af hvælvet. Vinduets underkant og buevederlag er højere placeret end i det senere vindue.

Tagværker. Korets tagværk består af fem fag med hanebånd og korte lodrette spærstivere i spærsko. Tagværket er kraftigt fornyet i fyr og med meget genanvendt eg. Der ses kun sekundære

Fig. 28. Oversiden af fornyet triumfbue (s. 6658). Foto Arnold Mikkelsen 2024. – *Top of the renewed chancel arch.*

Fig. 29. Våbenhuset tagværk (s. 6666), set fra nord. Foto Arnold Mikkelsen 2024. –
Roofing of the porch seen from the north.

numre. Det østligste fag har ingen spærsko, men en bindbjælke af fyr. Tagværket over skibet og den middelalderlige forlængelse, i alt 14 spærfag af fyr og genanvendt eg, har generelt to hanebånd og spærstivere. I vest er bevaret to spærfag, samt dele af et tredje, af et middelalderligt tagværk, der kan være samtidigt med vestforlængelsen. De

to fag har korte spærstivere i spærsko. Begge fag har svungne krydsbånd, og to temmelig højtstående hanebånd, der er bladet fra vest. Der er numre på vestsiden; stregnummerering i sydsiden og firkantstik i nord. Den dendrokronologiske undersøgelse (s. 6666) viste, at tømmeret kan dateres til slutningen af 1400-tallet eller o. 1500.

Fig. 30. Kirken set fra syd. Foto Chr. Axel Jensen 1923. – *The church seen from the south.*

1. fag sidder i indre murflugt, og der har derfor formodentlig ikke været noget gavlspær. En nyere ankerbjælke, der er fastgjort på oversiden af begge øvre hanebånd (jf. s. 6657 og fig. 27) har formentlig været forankret i gavlen.

Våbenhusets tagværk har fem fag med hanebånd, der er bladet på sydsiden, samt lodrette spærstivere i bindbjælker (fig. 29). Nummerering med stregnumre på sydsiden i øst på spær, hanebånd og spærstivere. I vest firkantstik på spærstivere og spær. Det nordligste fag er ombygget. Den dendrokronologiske undersøgelse (jf. ndf.) viste, at tagværket kan dateres til o. 1521.

Tagværket over gravkapellet, fem spærfag med hanebånd og krydsbånd, er af fyr; dog er remme og spærsko af eg. Spærskoene er tappede ind i langsgående bjælker, der tillige er forbundne med bindbjælker i øst og vest.

Tårnets tagkonstruktion (fig. 20c) er et opskalket pyramidespir, der er rejst omkring en kongestolpe af eg, mens grater og spær er af fyr.⁴⁶

Dendrokronologiske undersøgelser. Der er i 2024 udtaget i alt seks boreprøver af egetømmer i tagværkerne over skib og våbenhus.⁵¹ Af de fire prøver fra skibets tagværk kunne tre dateres til efter ca. 1494, efter ca. 1492 og efter ca. 1500, mens de to prøver fra våbenhusets tagværk kunne dateres til efter ca. 1521 og efter ca. 1517.

Klokkestolen af egetræ formodes at stamme fra klokketårnets opførelse o. 1760. I forbindelse med arbejder med nyophængning af klokken 1993, foretoges der ændringer på klokkestolen, der således frigjordes fra spirets tømmerkonstruktion og fik stabiliserende kryds, ligesom stolens bundbjælker frigjordes fra murværket.⁴⁶

Tagbeklædningen er nu tegl på kor, skib og våbenhus, senest fornyet 1986,⁵² mens tårnet er tækket med spån. I juni 1979 blev der lagt nyt spåntag på tårnet ved arkitekt Ebbe Lehn Petersen, Odense, og tømtermester Leif Hansen, Rørslev. Der noteredes da, at spåntaget tilsyneladende har stået ubehandlet, men at det nu blev

erstattet af nye savskårne egespån, der var trykimprægnerede, og de blev tillige behandlet med en blanding af træbjærev og kønrøg.⁵³

†*Tagbeklædning.* Ved biskop Jacob Madsens visitats 6. okt. 1589 var kirken tækket »met lidet Bly altsammen ellers met Tegel«. Og »Tagt mere end halt met Bly paa begge Sider fra Østerende; thet andet met Tegel«. ¹⁸ Ifølge kirkens regnskaber for 1637 blev taget på begge sider og våbenhuset forbedret med nye tagsten, og for året efter var kirkens største udgift til at tage noget afblæst bly på den søndre side af koret ned og lægge det op igen.²⁴ Der oplystes samtidig, at i det kommende år, 1639, skulle kirkens tag forbedres med »Vingestene«. ²⁴ Af kirkens regnskab for 1646 fremgår bl.a. materialebeholdning: 1 læst kalk, 160 tagsten.³³ For årene 1651 til 1656 bestod materialebeholdningen hovedsagelig af noget gammelt, afbrudt bly.³³ Ved en synsforretning 1718 noteredes, at der manglede tagsten over hele kirken, og at blyet over koret var brøstfældigt.⁵⁴ Ifølge et brev i bispeembedet var kirken 1807 teglhængt.²⁰ 1810

manglede der en del spån på tårnet, og denne oplysning blev gentaget flere gange de følgende år.²⁹ 1815 var våbenhustaget brøstfældigt, og fra tårnet var en del spån faldet ned, og dette blev gentaget året efter.²⁹ Spåntaget på tårnet trængte igen til reparation 1850–51.²⁹ Ved den første indførsel i kirkens protokol 1862 var der tegltag på kor, skib og våbenhus, mens tårnet var tækket med egespån,¹⁷ og der blev foreslået at sætte glastagsten eller jernvindue i taget.⁵⁵ Ifølge kirkens protokol 1872 trængte taget til at blive eftersat, og dette gentoges 1903.¹⁷ 1906 noteredes som ny mangel, at taget på kirkens søndre side skulle omlægges, og i 1908, at taget over koret skulle istandsættes, ligesom det var sket med skibets.¹⁷ Der synes lagt nyt spåntag på tårnet o. 1920.⁴⁶ De følgende år skulle forvitrede tagsten udskiftes og spåntaget løbende repareres.¹⁷ Spåntaget blev omtækket 1933,³¹ og med jævne mellemrum blev det repareret, således også 1967, da der blev oplagt ca. 300 styk nye spån.³⁷ Ved kirkesynet 1984 noteredes, at der snarest burde indkaldes en konsulent til at vurdere tilstanden

Fig. 31. Kirken set fra nordøst. Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *The church seen from the north east.*

på kirkens tag, idet det syntes meget dårligt.³⁷ Året efter meddeltes, at arkitekt Ebbe Lehn Petersen havde set på taget på kirken og udarbejdet forslag til renovering,³¹ hvilket planlagdes gennemført det følgende år, men dog først gennemførtes 1989. På trods af at menighedsrådets ønske om opsætning af tagrender ikke blev imødekommet, opsattes disse. Efterfølgende var en korrespondance om, hvorvidt disse skulle kræves nedtaget.⁵⁴

Kirkens nuværende *opvarmning* er elvarme med rør under bænke.

†*Opvarmning*. Et flertal af sognets beboere anmodede 1880 om at få anskaffet et varmeapparat. Synet skønnede, at et kulmagasin på fire alens

højde ville være tilstrækkeligt, og at varmeapparatet skulle opsættes ved pillen over for indgangsdøren, hvor en skorsten skulle opføres. Den skulle gå op igennem hvælvet. I tagværket skulle opføres en stol, hvorpå skorstenen skulle hvile.⁵⁶ Iflg. protokollen for året efter var ovnen da anskaffet og på plads i skibets andet fag fra vest (jf. fig. 2, 30, 68 og 83).¹⁷ Kakkelovnen planlagdes istandsat 1911, men lidt senere samme år noteredes der 300 kr. til en ny ovn.¹⁷ Denne er næppe anskaffet, da der 1917 noteredes, at kakkelovnen skulle repareres indvendig, og året efter, at den skulle nedtages og efterses.¹⁷ Det viste sig imidlertid 1921 nødvendigt at anskaffe en ny kakkelovn fra Hess' Jernstø-

Fig. 32. Koret set fra øst. Foto Chr. Axel Jensen 1923. – *Chancel seen from the east.*

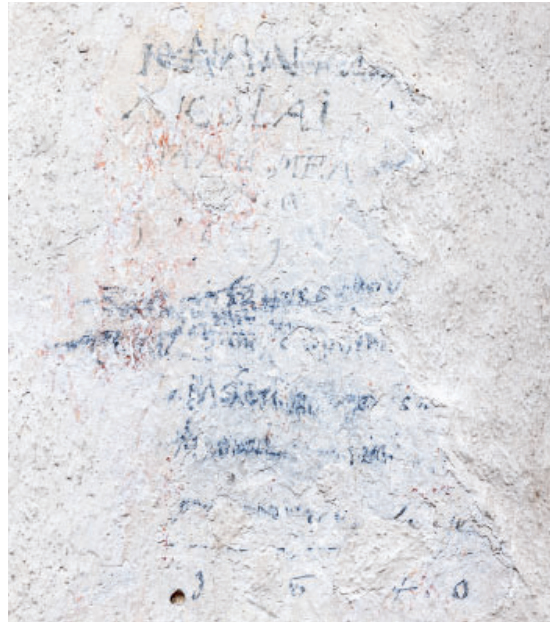
Fig. 33. Degnegraffiti o. 1610–40 på korets sydvæg, bl.a. for »Iohannes Nicolai« (s. 6669). Foto Arnold Mikkelsen 2022. – *Parish clerk's graffiti c. 1610-40, on the south wall of the chancel, such as one which reads »Iohannes Nicolai«.*

beri i Middelfart,¹⁷ i 1922 anskaffedes en ny rist til kakkelovnen,¹⁷ og året efter blev der afholdt prøvefyring i ovnen.⁵⁷ 1930 skulle kakkelovnens skærm males.³⁷ Der var 1930 planer om at flytte kakkelovnen om til den vestlige side af skorstenen, men dette skete næppe.³⁷ 1940 skulle skorstenen repareres, og året efter skulle kakkelovnen efterses.³⁷ Ovnen skulle ifølge synsprotokollen 1948 pudses, og året efter noteredes, at den skulle bronzeres.³⁷ 1955 skulle kakkelovnen efterses og skorstenen renses.³⁷ Sidstnævnte skulle 1960 repareres, mens der året efter var overvejelser om anskaffelse af et nyt varmeapparat.⁵⁸ Da menighedsrådet året efter drøftede dette, besluttedes det at henlægge det til senere.⁵⁴ 1963 blev et projekt vedrørende et elvarmeanlæg godkendt,⁵⁴ og i december året efter var det færdigt.³¹ Ved kirkesynet 1971 henstilledes der til at afskærme varmelegemet, og året efter efterlystes muligheder for regulering af varmeapparatet.⁵⁹ 1995 blev anlægget moderniseret, idet bl.a. de tidligere el-rørovn langs væggene blev udskiftet med konvektorer/planovne.⁴⁶

Elektricitet/belysning. I forbindelse med en restaurering af kirkens inventar 1922 (jf. s. 6674) indlagdes elektrisk lys i kirken, og samtidig anskaffedes en ny lysekrone (jf. s. 6699).¹⁷

Støttestøtter. Der er fire støttestøtter ved korets østende (jf. fig. 4 og 31), to på østgavlen ved hjørnerne samt to på henholdsvis nord- og sydsiden, nær hjørnerne i lidt forskellig afstand fra hjørnerne. De synes alle opført af munkesten, har en dobbelt falsgesims, hvoraf den nedre er let afrundet, og overdækkes af vingetagsten.⁴⁶

Fortov. Ved kirkesynet 1911 blev der afsat 100 kr. til fortov. Det er uvist, hvorvidt der da var fortov omkring kirken,¹⁷ mens der ved synet 1925 oplystes, at fortovet omkring kirken skulle belægges med stenral.³⁷ Det henstilledes til menighedsrådet ved synet 1953 at indhente forslag til anlæg af stenbro omkring kirkens mure.³⁷ Ved synet 1965 ytrede ønske om belægning med sten ved østre gavl.³⁷

Brandredskaber. Ved den først indførsel i kirkeprotokollen 1862 omtales en brandstige og en brandhage på kirkemuren, men det oplyses ikke, hvor de hang.¹⁷ Ved kirkesynet 1941 var der ønske om, at stigen skulle anbringes andetsteds end på kirkemuren og med tag over.³⁷

Vindfløj. Ved tårnets opførelse 1760 blev det forsynet med en vindfløj, der mærkedes »N B 1760« (for Niels Basse) (jf. s. 6673). Fløjstangen afsluttes foroven med en trefork med tre omvendte hjerter (jf. fig. 20–21). Ifølge synsprotokollen 1970 skulle vindfløjen da repareres.³⁷ I forbindelse med større arbejder på tårn, klokkestol mm. i 1993 blev vindfløjen med tilhørende kugle, fane og prydjern nedtaget for smedemæssig istandsættelse. Efter istandsættelsen blev jerndelene rustbeskyttede og blev malet, ligesom kuglen blev forgyldt.⁴⁶

Indskrifter (fig. 33) fra 1600-tallets første halvdel udført med pen og blæk findes vestligst på korets sydvæg, ca. 150 cm over nuværende gulvniveau. Øverst læses med versaler: »Iohan[nes] Nicolai manu mea [a]nno 161...« (Jens Nielsen (e.l.), egen hånd, 161...) og derunder et par utydelige, overstregede linjer og årstallet »1640«. Der er formentlig tale om degnegraffiti, der peger på, at en $\dagger$ degnestol rimeligvis har stået her i korets sydvesthjørne (jf. s. 6694).⁵⁹

KALKMALERIER

Sengotiske kalkmalerier, o. 1500, er afdækket og restaureret 1996 af Karsten V. Larsen. På *korets østvæg* findes to *passerrossetter*, malet med rødt og gråsort efter indridsning; centrum ca. 260 cm over nuværende gulvhøjde). Den nordlige (fig. 34) består af en lille central roset omgivet af tre leddelte cirkelslag, mens den søndre (jf. fig. 35) består af overlappende cirkler og cirkelsegmenter omgivet af et cirkelslag.

Større interesse har en labyrint *midt i østkappen af skibets østfag* (fig. 36). Den ca. 125×110 cm store labyrint tilhører den klassiske, ensrettede type i en cirkulær form (en såkaldt Trojaborg). Den har hele 15 vindinger bygget op omkring et centralt kors med 4×3 vinkler i korsskæringen. De principielle dele er malet med rødt og resten færdiggjort med gråt. Kalkmalede labyrinter af samme størrelse og konstruktionsprincip findes i Skive Gamle Kirke (Viborg Amt) og (overkalket) i Tåning (DK Århus 4602), mens mindre labyrinter er

konstateret i ni andre kirker i det middelalderlige Danmark, deriblandt to fynske eksempler: Hesselager (Svendborg Amt), med datering 1487 og ligesom Roerslevs med fire småcirkler for enden af labyrintvæggene, og Vissenbjerg, hvor den er overkalket (s. 3389).⁶⁰ Mens de fleste kalkmalede labyrinter er placeret vestligt i kirken, har Roerslevlabyrinten en fremtrædende placering foran korbuen i skibets østligste hvælvkappe.⁶¹

Labyrintmotivet har førkristne rødder og var i antikken navnlig forbundet med den græske myte om helten Theseus, der nedkæmpede minotauren i kong Minos' labyrint og befriede tilfangetagne athenske unge ved at lede dem ud med Ariadnes tråd. Denne myte blev i middelalderens teologi udlagt som et billede på Kristus' overvindelse af døden og hans forløsning af menneskeheden.⁶² I overensstemmelse hermed optrådte labyrinten som et element i påskeliturgien flere steder i Europa.⁶³ Placeringen af Roerslevlabyrinten taler for, at den har været tillagt en betydning som Kristusallegori og har forbundet menigheden med

Fig. 34–35. Passerrossetter o. 1500, kalkmalerier nordligt og sydligt på korets østvæg (s. 6670). Foto Arnold Mikkelsen 2022. – *Rosettes, c. 1500, wall paintings to the north and to the south on the chancel's east wall.*

Fig. 36. Kalkmalet labyrinth o. 1500, på østkappen i skibets østfag (s. 6670). Foto Arnold Mikkelsen 2022. – *Wall-painted maze, c. 1500, on the eastern severy in the east bay of the nave.*

messeofferet i koret.⁶⁴ Desuden kan den tænkes at have tjent som en vejledende figur i forbindelse med lægfolks meditationspraksis.⁶⁵

Eftermiddelalderligt kalkmaleri. En rocaille på skibets sydvæg, over indgangsdøren (fig. 37), er for-

mentlig malet i midten af 1760'erne (jf. s. 6673). Den har sort kontur og blågrå udfyldning.

Et *†draperi* bag prædikestolen på den søndre del af triumfvæggen og sydvæggen i skibets østfag blev 1862 overhvidtet.¹⁷

Fig. 37. Kalkmalet rocailleudsmykning o. 1765, i skibet over syddøren (s. 6671). Foto Arnold Mikkelsen 2022. – *Wall-painted rocaille decoration, c. 1765, above the south door in the nave.*

Fig. 38. Indre set mod øst o. 1920. Foto i NM. – *Interior looking east, c. 1920.*

INVENTAR

Oversigt. Kirkens ældste inventarstykke er den romanske døbefont. Fra 1300-tallet er figuren fra et korbuekrucifiks bevaret samt en tronende Madonnafigur fra en (†)sidealtertavle, førstnævnte antagelig fra o. 1300–25, sidstnævnte fra o. 1300–50. Et gotisk (†)røgelseskar fra 1300- eller 1400-tallet er importeret fra Maasområdet (Nederlandene). Klokken fra 1443 er støbt af den antagelig nederlandske klokkestøber Kort. Fra midterfeltet i en (†)altertavle o. 1475–1500 er bevaret tre figurer: Maria med barnet, Jakob den Ældre og bispehelgenen Dionysius, som er genbrugt i den nuværende tavle. En jernbunden dørfloj er rimeligvis fra o. 1500, idet den er konstrueret på samme måde som de noget mere prangende døre fra 1489 og 1508 i Kauslunde og Asperup. Dåbsfadet er et drevet og stemplet 1500-tals messingarbejde fra Nürnberg med Syndefaldsfremstilling. Alterstagerne er af sengotisk type, men formentlig først anskaffet efter 1589. Prædikestolen i ungrenæssancestil har skåret datering 1590 og er ligesom prædikestolene i Kauslunde og Føns tilskrevet Middelfartsnedkeren Knud Snedker, der har signeret prædikestolen i Asperup. Knud Snedker kan også tilskrives altertavlen, en baldakinaltertavle i højrenæssancestil fra 1590'erne, samt (†)skriftestolen og vægskabet, der begge er fra

1594 og for førstnævntes vedkommende bærer sognepræst Eiler Ottesen Bangs navn. Fra nogenlunde samme tid er bevaret to relieffyldinger fra †stolestader og et frontpanel, der måske stammer fra samme stoleværk eller en †degnestol. En helligåndsdue over fonten er muligvis fra 1600-tallet. Altersættet er udført o. 1699 af Carl Simon Johansen Schwartz, Odense. Applikerede broderier af bl.a. gudslammet fra en (†)messehagel 1761 er genanvendt på en nyere messehagel (fra 1873). Altertavlens malerier, hvoraf storfeltsmaleriet af Korsfæstelsen er det væsentligste, er udført 1764/66 i forbindelse med en større istandsættelse af kirkens indre, der også omfattede opstilling af præste- og degnestole i korets østhjørner. De har forsider i rokokostil, men består indvendig af genbrugte dele, hovedsagelig fra den førnævnte (†)skriftestol 1594. Et skab i rokokostil er også fra 1760'erne. Den ældste lysekroner (nr. 1) er skænket 1843 af kirkeejeren i forbindelse med konfirmationen af sønnen Niels Basse Fønss; yngre lysekroner er ophængt 1921 (nr. 2) og 1994–96 (nr. 3–6). Den ældste alterkande (nr. 1) af tin er anskaffet o. 1849, antagelig fra Odensekandestøberen Niels Frederik Ebbesen Sørensen. En knæleskammel og en pengetavle er ligeledes fra midten af 1800-tallet, ligesom en pengebøsse (nr. 1), der er suppleret o. 1863 (nr. 2). Alterskranken er opstillet 1866 og salmenummertavlerne

Fig. 39. Indre set mod øst. Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *Interior looking east.*

ophængt i århundredets anden halvdel. En oblatæske (nr. 1) og en alterkande (nr. 2) af sortmalet porcelæn er leveret o. 1899 fra Bing & Grøndahl, København. Denne fabrik har også lavet to tilsvarende skåle, formentlig anskaffet nogenlunde samtidig med en siske udført 1908 af K. C. Hermann, København. De enkle stolestader og orgelpulpituret i skibets vestende er fra 1922, tegnet af arkitekt Thomas Havning, København. En syvstage (Titusstage) af messing er fra o. 1925. Kirkeskibet, en navnløs, tremastet fuldrigger, bygget og skænket af Jens O. Møller, Roerslev, er ophængt 1927. Som en gave fra familien Munk på Roerslev Møllegård er fra Århusfirmaet Frantz Hingelberg 1950 anskaffet en alterdisk (nr. 2), en oblatæske (nr. 2), en alterkande (nr. 3) og dåbskanden. Orglet med seks stemmer er bygget 1962 af Frobenius, oprindeligt til Ajstrup Kirke (Ålborg Amt), hvorfra det er overtaget 2002. Alterbordet er fra 1996.

Farvesætning. Hovedparten af det historiske inventar står med en lys rokokostaffering fra 1764/66 med hvidt, lysegråt, blå og rødt som hovedfarver.⁶⁶ Denne staffing er afdækket 1994–96, og samtidig har man bemalet det nyere inventar i en tilpasset farveholdning, men med et enklere farveskema i lysegråt og blå. De ældste middelalderfigurer står afrenset (med få farvespor). †*Farvesætninger.* Farvesætningen fra 1764/66 var

endnu ved magt 1862, da inventaret ifølge synsprotokollen stod med 'antikstensfarve' (dvs. marmor),¹⁷ hvad der også underbygges af biskop C. T. Engelstofts noter, om at kirken var malet ligesom Asperup (jf. s. 6577).⁶⁷ 1866 blev nyt inventar (stolestader og alterskranke) malet med lys egetræsfarve.²⁰ 1897 blev alt træinventar nymalet med egetræsfarve.¹⁷ Ved en hoveddistansættelse 1922 (ndf.) blev såvel det historiske som det nyere inventar nymalet i lysegrå og hvide nuancer med forgyldte detaljer (jf. fig. 92).⁴⁶

Istandsættelser. Kirkens sengotiske (†)altertavle, hvis hovedmotiv var Maria med barnet, var endnu i brug ved biskop Jacob Madsens visitats 1589. På dette tidspunkt stod døbefonten i skibets nordøsthjørne, rimeligvis et efterreformatorsk arrangement, mens en †prædikestol var opstillet ved indgangen til koret. I 1590'erne skete en række inventarfornyelser forestået af Knud Snedker fra Middelfart: prædikestol 1590, (†)skriftestol og vægskab 1594 samt baldakinaltertavlen, der formentlig stod med katekismusindskrifter fra første færd. Antagelig i 1600-tallets begyndelse opsattes nye †stolestader, ligesom en †degnestol i 1600-tallet må have stået i korets sydside (jf. indskrifter s. 6669). Den næste større nyindretning af kirkerummet skete i 1760'erne på initiativ af kirkeejer Niels Basse (1695–1773).¹⁵ 1760 indrettede han et gravkapel for sin fa-

milie i en tilbygning ved skibets vestende (s. 6702). 1764/66 blev altertavlen nystaffet og forsynet med et maleri af Korsfæstelsen. Formentlig fornyedes også alterbordet, der blev sammenbygget med nye præste- og degnestole (med genbrugt materiale jf. ovf.) i korets østhjørner. Desuden anskaffedes et stort skab, og muligvis i samme forbindelse blev døbefonten flyttet til en døbsniche i skibets nordside svarende til i Asperup. Endelig blev inventaret nystaffet i lysegrå toner med brogede detaljer til dels med rocaillemotiver, der også fandt anvendelse som kalkmaleri (s. 6671). En møntnedlæggelse i altertavlen (jf. s. 6646 og 6678) viser, at istandsættelsen er sket efter 1764, mens et dokument fra maj 1766 omtaler istandsættelsen som gen-

nemført.⁶⁸ Kirken blev 1823 fundet i forsvarlig stand ind- og udvendig.²⁹ 1866 gennemgik kirkens indre en hovedistandsættelse med fornyelse af stolestader og alterskranke.²⁰ En istandsættelse 1922 blev forestået af arkitekt Thomas Havning, København. Stolestaderne fornyedes atter, og der blev opsat et pulpitur i vestenden til kirkens første torgel (nr. 1).¹⁷ Den seneste større istandsættelse fandt sted 1994-96 under ledelse af Ebbe Marxen, arkitektfirmaet Vilhelmsen, Marxen & Bech-Jensen A/S, Århus.⁴⁶ Den bestod i istandsættelse af historisk inventar, herunder afdækning af rokokobemalingen fra 1764/66, opsætning af nyt alterbord samt nymaling af nyere genstande (og restaurering af nyfundne kalkmalerier jf. s. 6670).

Fig. 40. Koret set mod øst. Foto Arnold Mikkelsen 2021. – *The chancel looking east.*

Alterbord (jf. fig. 40), 1996, et panelværk, 154×135 cm, 110 cm højt, med tre højrektangulære fyldinger på forsiden og bordplade af fyrretræ. Der er bemaling i to blå nuancer, den mørkere på rammeværket og den lysere på fyldinger, hvis profiler er hvide.⁶⁹

For foden af korets østvæg findes rester af et muret (†)*alterbord* med en kerne af kamp.⁷⁰ Dets nedbrydning kan tænkes at have sammenhæng med opsætning af præste- og degnestole o. 1765 (jf. s. 6691). I samme forbindelse opsattes muligvis det første af to †*alterborde* af glatte brædder. Dette omtales 1919,⁷⁰ og dets afløser fra 1922 blev kasseret 1996.⁷⁰

†*Sidealterbord* ved skibets nordøsthjørne (s. 6651, jf. fig. 16).

†*Alterklæder*. 1) Omtalt 1699 som kassabelt.²⁶ 2) Af fløj, betegnet 1813 som 'forrevet' og 1824 som 'helt råddent'.²⁹ 3) 1833.²⁹ 4) 1866, af rødt uldfløjl, forsynet med kors og kanter af guldbrokade; allerede falmet efter fire års brug.¹⁷ 5) 1870, af »rødt Plys (Velour)«. ¹⁷ 6) 1922, rødt med guldkors.¹⁷ 7) (Jf. fig. 92), 1985, af rødt fløj, med guldkors.⁷¹

Alterdug, nyere, hvid, med broderede, hjerteindskrevne kors på de to ender. Blandt †*alterdug*e kan nævnes en, der 1824 var »skiden og slets«, men først blev udskiftet et årti senere.²⁹ Senere omtales en hvid, hæklet dug, og 1887 anskaffedes en dug af fint lærred med underlag af amerikansk læder.¹⁷

Knæleskammel til præsten, o. 1850(?), med udsaveede vangeben og svejftet frontbræt; lyseblå bemaling og gråt uldbetræk fra 1996.⁴⁶ Et brunt skindbetræk blev 1866 erstattet af rødt uldfløjl.¹⁷

Altartavle (fig. 41), 1590'erne, en baldakinaltartetavle i højrenæssancestil, uden tvivl udført af Knud Snedker i Middelfart (jf. prædikestol s. 6688, (†)skriftestol s. 6691 og vægskab s. 6694). Malerier og staffering er fra 1764/66; de genbrugte middelalderlige figurer er opstillet på samme tid.

Tavlen, af eg,⁷¹ 352×262 cm,⁷² er arkitektonisk opbygget med postament, storstykke, baldakin, gesims og topstykke samt reliefskårne stor- og topvinger.

Storstykket har to fremskudte søjler i siderne og tredeles ved fire halvsøjler. Såvel hel- som halvsøjler har beslagværksprydbælter (med ringprofiler)

og glatte skafter. Hel søjlernes kapitæler er plastiske bladværkskapitæler (hvis øvre led muligvis er en løs variant af æggestav), mens halvsøjlerne er fladt skårne og tilnærmelsesvis korintiske med en blomsterknopliggende top, der bryder illusionen om en statisk funktion ved at overlape den tandsnitsprydede gesimsliste. Både stor- og sidefelter har hulkelprofil og deles vandret ved en snoet vulst, der afgrænser tre mindre felter på den nedre tredjedel. Foran felterne forneden står tre figurer fra en sengotisk (†)altartavle, fra nord: Jakob den Ældre, Maria med barnet og Dionysius (nærmere beskrevet s. 6678). Storvingerne er udformet som enkle rulle- og beslagværkskartoucher med symboler og skriftsteder, i nord Gudslammet og »See det Gvds lam som bær versens synder Iohan I cap:« (Joh. 1,29). I syd Kobberslangen og stærkt forkortet citat fra Joh. 3,14: »Lige som Mose ophøiid hvgormen i ørke saa skal m(enneske) s(øn)nen) o(p)h(øjes)«.

Den kvartrunde baldakin, der prydes af påsatte, sekstakkede stjerner, angiveligt af metal,⁷¹ deles i to felter af en kuglestavsprydet bøjle. Foran denne hænger et kerubhoved flankeret af gennembrudte hængestykker med krydsende bueslag og korsblomster. Postamentet og storfrisen er ligeledes todelte, idet deres glatte felter flankeres af konsolfremspring prydet af reliefskårne hjertepalmetter med liljer og tovtavsortament.⁷³ Postamentets fodliste er tunget (sml. prædikestolen s. 6689) ligesom de diminutive postamentvinger, mens dets kronliste har tandsnit. Storfrisen kantes af to tungeborter, hvoraf den nedre har små fordybninger.

Topfeltet har form af en dobbeltarkade med hjerteprydet midterkonsol, tandsnitskantede pilastre og bueslag med attisk slyngbånd. Pilastrenes postamenter prydes af diamantbosser ligesom midtersviklen, hvor bossen sidder på et treblad; de to øvrige svikler har cirkelbosser. De to flankerende halvsøjler er udformet som storstykkets, men kapitælerne er forhøjet med et halvkugleled, så de når op til topfrisen, der har skråtstillet tandsnit ligesom den kerubprydede trekantgavl. Topvingerne har form af rudimentære rulleværkskartoucher og viser begge Jesusmonogram samt hver især henholdsvis en dobbeltlilje (nord)

og vinranker (syd). To småspir står yderst på gesimsen og tre på topstykkets gavl. De to spir i gennembrudt arbejde er muligvis oprindelige ligesom alle fem sokler; de tre drejede spir er kopier af oprindelige spir.⁷⁴

Såvel tavlens staffering som dens panelmalerier (olie på træ) og malede indskrift er fra 1764/66 (jf. ndf.). Den brogede staffering på rammeværk og middelalderfigurer omfatter hvidt (der på søjlerne er anvendt med marmorering), blå, rødt, grønt, okkergult og forgyldning. Frisen har forgyldt frakturindskrift på sort bund: »uden Troen er det umueligt, at behages af Gud: Ebr: 11 v:6« (Hebr. 11,6).

Altermalerier. Storstykkets maleri af *Korsfæstelsen* fremstår som en triptych med hovedmotivet i storfeltet (ca. 80×47 cm), flankeret af Maria i nordre sidefelt og Johannes i syd (begge ca. 80×36 cm). Billedet viser den Korsfæstede helt fremme i en tæt beskåret forgrund. Han hænger i strakte, vandrette arme og samlede ben med let buk og overlagte fødder fastgjort med én nagle. Mod den ligblege hudfarve ses blodstænk fra naglehuller og spydåret i højre side. Hovedet, med stråleglorie og tornekrone, er faldet mod højre skulder. Ansigtet er vist med lukkede øjne og mund. Han har fuldskæg og langt (eller halvlangt) hår. Det hvide lændeklæde har to lange, flagrende snipper. Det brune kors har hvid seddel med Pilatus' ord i sorte versaler. Nordre sidefelt viser Maria stående frontalt med ansigtet let vendt mod den korsfæstede, grædende og med hænderne samlet foran brystet. Hun er ikklædt hovedlin, brun kjole og blå kappe. Johannes på den modsatte side står drejet mod korset, med tårevædet ansigt i halvprofil og hænderne foldet foran kroppen, der er spændt i en bue. Han bærer blå kjortel og rød kappe. Figurernes klare lys står i kontrast til det dunkle landskab med Golgatas sortbrune forgrund og en sortgrøn, bakket mellemgrund med sceneindrammende træer. Mens aftenhimlen er lys bag Maria, hænger der tunge, mørke skyer over det blåtonede byperspekt af Jerusalem i storfeltets baggrund.

På postamentfelterne er malet hænder, der fra en sky rækker nadversymboler frem, i nord en disk med oblater og i syd en alterkalk. Topfeltet

viser Peter (tv.) og Paulus stående med en opslået bog og deres attributter, henholdsvis to nøgler i en snor og et sværd. Forgrund og mellemgrund er i samme farver som storfeltsmaleriets, men himlen skyfri.

†*Malede indskrifter* fandtes 1755 'højt oppe', dvs. på frisen eller topfelterne: »In coelo pax est, terras discordia vexat,/ excitat in sanctos praelia sæva Draco« (I himlen er der fred, uenighed plager jorden,/ dragen ophidser til grusomme kampe mod de hellige) og »Ecce novum coelum, pariter nova et omnia vidi,/ et nova de summo moenia lapsa polo« (Her er en ny himmel, samtidig så jeg at alt var nyt/ og nye mure faldt ned fra den høje himmel).⁷⁵ Der var tale om to distika forfattet af den schweiziske, calvinistiske teolog Rudolph Gwalthers (1519–86) som gendigtning af Åb. 12 og 21 (om Det Himmelske Jerusalem).⁷⁶ Citaterne kan meget vel være hentet fra Jost Ammans billedbibel 1565, hvor de optræder som overskrifter til træsnittene.⁷⁷ Indskrifterne har formentlig været oprindelige.

Altertavlen er en forenklet variant af den fynske baldakinaltertavletype, der efter alt at dømme blev introduceret i Bogense 1588 (s. 2141) og derefter fandt anvendelse i Seden o. 1590/95 (s. 3464), Munkebo 1592 (s. 4149), Marslev 1592 (s. 4333), Rolfsted 1596 (s. 3817), Norup 1598 (s. 4811), Ellinge og Hellerup (Svendborg Amt). Roerslevtavlen har dog intet værkstedsfællesskab med nogen af de nævnte, og dens skema må bero på imitation og/eller kollegial udveksling. Tavlen kan tilskrives Knud Snedker fra Middelfart i lighed med præ-

Fig. 41. Altertavle fra 1590'erne, en baldakintavle i højrenæssancestil udført af Knud Snedker, Middelfart (s. 6675). Korsfæstelsesbilledet og topfeltsmaleriet med Peter og Paulus er ligesom stafferingen udført 1764/66. De tre figurer Jakob den Ældre (tv.), Maria med barnet og Skt. Dionysius (th.) er genbrugt fra en (†)altertavle o. 1475–1500 (s. 6678). Foto Arnold Mikkelsen 2021. – *Altarpiece from the 1590s, a baldachin altarpiece in High Renaissance style made by Knud Snedker, Middelfart. The Crucifixion painting and the top panel painting of Peter and Paul were, like the polychroming, painted in 1764/66. The three figures of James the Great (left), the Virgin and Child, and St. Denis (right) were re-used from an older (†)altarpiece from c. 1475-1500.*

dikestolen fra 1590 (s. 6688) samt (†)skriftestol og vægskab fra 1594 (s. 6691 og 6694).⁷⁸ Den er med sikkerhed opstillet efter 1589, da en ældre tavle endnu var i brug (jf. ndf.). Rimeligvis er den først anskaffet efter Jacob Madsens anden visitats i kirken april 1595, idet biskoppen intet nævner om en ny tavle og samtidig fandt det værd at notere anskaffelsen af ovennævnte (†)skriftestol og vægskab.⁷⁹

Tavlens oprindelige staffering (på kridtgrund) blev konstateret af konservator Niels Termansen 1918, men hans undersøgelsesrapport angiver ikke karakteren af denne bemaling.⁷¹ Det synes at have været planen først at undersøge farverne ved en ikke-gennemført istandsættelse. Storstykkets oprindelige panelmaleri er heller ikke undersøgt, ligesom udseendet er uomtalt i præsteindberetningen 1755, der kun nævner *†*indskrifter på frise eller topfelt. Meget taler dog for, at storstykket oprindeligt har haft indskrifter, eventuelt i kombination med et Kristusbillede i storfeltet.⁸⁰

Ved en istandsættelse 1764/66 udførtes de nuværende malerier og den nuværende staffering. En opklodsning, der løftede postamentet op til samme højde som de da nyopsatte præste- og degnestoles overkant (jf. fig. 93), blev rimeligvis lavet samtidig. Istandsættelsen kan gennem et møntfund og arkivalier tidsfæstes til mellem 1764 og 1766. En samlet nedlæggelse af mønter i postamentet under Dionysiusfiguren (jf. ndf) havde en mønt fra 1764 som den yngste og var ifølge numismatikeren Jens Chr. Moesgaard sandsynligvis foretaget 'i sidste halvdel af 1760'erne'.⁸¹ Den numismatiske datering understøttes af optegnelser fra maj 1766, om at kirkens ejer Niels Basse havde ladet kirken indrette og pryde.⁶⁹

Ved biskop C. T. Engelstofts besøg 1854 så tavlen ud som nu (jf. inventarets farvesætning s. 6673): »Altertavle stor Opstalt med Malerie paa Træ (C(hri)stus og to Figurer ved Siden) samt 3 udskaarne Billeder [tilføjet:] som staae lige foran: Marie og to Mænd«. ⁶⁸ Tavlen skulle 1882 ligesom prædikestolen 'efterses med maling', muligvis betegnende mindre udbedringer.¹⁷ 1897 blev tavlen ligesom det øvrige inventar bemalet med en mørk egetræsfarve og en smule forgyldning (vingernes indskrifter, enkelte søjleled og tandsnit-

tene, jf. fig. 93).⁸² Desuden havde frisen ligesom nu citat fra Hebr. 11,6 med forgyldt fraktur på sort bund, men med anden ordlyd.⁸³ Postamentfelterne var overmalede (jf. fig. 93). Forud for kirkens overgang til selveje udpegede afløsningskommissionen 1909 en restaurering af altertavlen som den mest udgiftstunge post.³⁰ Ved kirkesynet 1913 ønskedes tavlen restaureret under sagkyndig vejledning.¹⁷ 1918 blev den undersøgt af Nationalmuseets konservator Niels Termansen, hvis istandsættelsesforslag om afdækning af den ældste staffering dog måtte henlægges pga. omkostningerne.¹⁷ Senere fremsattes et billigere forslag om nymaling, som blev udført 1922 under ledelse af arkitekt Thomas Havning. Tavlen fik en lysegrå hovedfarve, hvide søjleskafter og figurer samt detaljer i mørkere gråt og forgyldning; panelmalerier og frisens yngre indskrift bibeholdtes (jf. fig. 92).⁸⁴

Tavlens seneste istandsættelse 1994-96 bestod, foruden den allerede omtalte afdækning af 1764/66-stafferingen, også i en snedkermæssig istandsættelse, og tavlen blev desuden sænket ved fjernelse af den ovennævnte, sekundære opklodsning.⁸⁵

(†) *Sengotisk altertavle*, o. 1475-1500, med Maria (med barnet) stående i en solgisel som hovedmotiv. Figurerne fra midterfeltet er bevaret i den nuværende tavle (ovf.) og vidner om, at tavlen formentlig ikke har været særlig stor. Hovedfiguren Maria med barnet er således blot 71 cm høj, mens de to sidefigurer Jakob den Ældre og Dionysius har en højde på henholdsvis 66 cm og 70,5 cm.⁸⁶ Alle tre figurer er iført fodlange klæder og spidse sko og står på runde fodplader. Maria har langt, udslået hår med bølgende fald. Hun bærer krone (med afbrækkede takker), kjole med rund halsudskæring og en kappe, der er draperet under barnets sæde i hendes venstre hånd, mens hun holder fast om dets højre ben med den anden hånd. Jesusbarnet er vist med spædbarnskroppens fedtdepoter på arme og ben samt kort, krøllet hår om det runde hoved. Jakob den Ældre er vist med halvlangt hår og lokket fuldskæg (uden moustache). Han identificeres ved muslingeskallen på den høje, rundpuldede hats opkrammede skygge. Højre hånd holder en lukket

bog foran brystet, mens kappen hænger ned over håndleddet på venstre hånd, der mangler fingrene. Figuren mangler den (heraldisk) højre side, der er savet lodret af. Dionysius (med halvlångt hår og glatraget ansigt) er bispeklædt og vist med to mitraer, en på hovedet og en anden på den afhuggede hovedskal i hans hænder.

Figureernes staffering er fra 1764/66 (fremdraget 1994-96, jf. altertavle ovf.). De har alle bleg hudfarve (med kindrødt), forgyldt hår og hovedklædning samt grønne fodstykker. Jakobs kjortel er blå, og hans røde kappe har okkergult revers ligesom Marias blå kappe (over svagt lyserød kjole) og Dionysius' grønne messehagel (over svagt lyserød alba); hans amictus er også gul. Den oprindelige bemaling kendes ikke.

Altertavlen stod på alterbordet ved biskop Jacob Madsens visitats 1589: »Jomfrue Marie i Solgiszelet met Barnet i Tafflen oc 1 Apostel paa huer Side«. ¹⁸ Madsen må altså have fejlnoteret

bispehelgenen som apostel. ⁸⁷ Få år senere blev tavlen udskiftet med den nuværende. Det kan ikke udelukkes, at de tre figurer allerede da blev genanvendt her, om end det forekommer mere sandsynligt, at det først er sket 1764/66.

Altertavlefigur (fig. 43), o. 1300-50, ⁸⁸ Madonna med barnet, eg, 92×40×23 cm. Maria troner på en bänk, der har rektantet sædeprofil og om-løbende liste. Hendes overkrop hælder let mod højre som et kontrapunkt til barnet. Det milde ansigt har store øjne og lille næse med lige ryg. Hun bærer krone med indhak til syv indfældede, forsvundne takker. Under det skulderlange hovedlin ses udsået hår skåret som bølger. Hendes kjole og kappe er fodlange og skoene spidse. Højre hånd, der har været tappet ind med en stor rund tap, mangler, mens den venstre støtter barnet, der sidder let tilbagelænet på hendes venstre knæ, og med de vinkelstillede, bare fødder stemt mod hendes højre knæ og dragtfolden derimel-

Fig. 42. Jakob den Ældre (tv.), Maria med barnet og Skt. Dionysius, figurer fra (†)altertavle o. 1475-1500 (s. 6678, jf. fig. 41). Foto Arnold Mikkelsen 2021. – *James the Great (left), The Virgin and Child, and St. Denis (right). From an (†)altarpiece from c. 1475-1500 (cf. fig. 41).*

Fig. 43. Madonna med barnet, o. 1300-50 (s. 6679). Foto Arnold Mikkelsen 2022. – *Virgin and Child, c. 1300-50.*

lem. Han har rundt hoved med kort, bølget hår og er iklædt kjortel. I venstre hånd holder han verdenskuglen, højre underarm mangler. Mariafigurens ryg er stærkt udhulet, og såvel hun som barnet har et nedboret, tilstoppet hul i issen.⁸⁹

Mariafiguren fremtræder med få rester af bemaling, som konservator N. J. Termansen opfattede som en uovermalet, oprindelig staffering på kridtgrund. Den bestod i en lys, svagt rødlig hudfarve, rødt (cinnober) på kappen og blå for

(smalte). Kjolen havde muligvis sølv, mens skoene var sorte og sædet brunt.⁹⁰

Figuren har oprindeligt tjent som udsmykning af et $\ddot{a}$ sidealter, måske det i skibets nordøsthjørne påviste (jf. s. 6651 og 6675). Den er tidligst omtalt 1961, da den blev fundet på våbenhusloftet, medtaget af fugt.⁹⁰ 1964 gennemgik den en istandsættelse med sammenlimning af brud og fastlæggelse af farverester, hvorefter den samme år blev ophængt på nordvæggen i skibets vestfag.⁹¹

Fig. 44. Altersæt o. 1699, udført af Carl Simon Johansen Schwartz, Odense (s. 6681). Foto Arnold Mikkelsen 2022. – *Communion set, c. 1699, made by Carl Simon Johansen Schwartz, Odense.*

Altersæt (fig. 44), o. 1699, udført af Carl Simon Johansen Schwartz, Odense.

Kalken er 19 cm høj. Foden har seks fladbuede tunger med tilsvarende fodplade og afrundet standkant. En af tungerne bærer en 2 cm høj, støbt krucifiksfigur. Foden er drevet stejlt op mod det sekskantede, profilerede skaft, hvis sider prydes af graverede kryds. Knoppens seks rudebasser prydes af graverede rosetter, ligesom dens øvre krans af drevne spidsblade. Bægeret er kummeformet og glat (med nyere hældetud). Fodpladen har let udslidt mestermærke (fig. 45).⁹²

Disken, 14 cm i diameter, har på fanen indgraveret Jesusmonogram og modsat et cirkelkors (med liljekors); forgyldt. Sættet er formentlig anskaffet kort efter en synsforretning 1699, da der 'behøvedes nødvendig kalk og disk'.²⁶ Ifølge Finn Grandt-Nielsen er alterkalkens skaft muligvis ældre og tilskrives guldsmeden Augustinus Møller i Odense (jf. *DK Svendborg* 2268).⁹³ Sættet trængte 1838 til istandsættelse,²⁹ mens kalken 1876 blev genforgylt og eftersat i bunden.¹⁷

En supplerende *disk* (nr. 2, jf. fig. 46) fra firmaet Frantz Hingelberg, Århus, er skænket 1950 af familien Munk på Roerslev Møllegård (jf. oblatæske nr. 2, alterkande nr. 3 og dåbskanden).³¹

Fig. 45. Mestermærke for Odenseguldsmeden Carl Simon Johansen Schwartz, detalje af fodplade på alterkalk o. 1699 (s. 6681, jf. fig. 44). Foto Arnold Mikkelsen 2022. – *Master's mark of Carl Simon Johansen Schwartz, Odense, detail of the chalice base, c. 1699.*

Fig. 46. Alterdisk nr. 2 (s. 6681), oblatæske nr. 2 (s. 6682) og alterkande nr. 3 (s. 6682), alle fra guldsmedefirmaet Frantz Hingelberg, Århus, og skænket 1950 af familien Munk på Roerslev Møllegård. Siske, 1908, fra K. C. Hermann, København (s. 6683). Foto Arnold Mikkelsen 2022. – *Paten no. 2, wafer box no. 2, and altar jug no. 3, all from the goldsmith workshop Frantz Hingelberg, Århus, and donated in 1950 by the Munk family of Roerslev Møllegård. Skimming ladle, 1908, from K. C. Hermann, Copenhagen.*

Den har en diameter på 16 cm og otte fladbuede tunger langs fanen, der prydes af et indgraveret latinsk kors. Bagsiden har kronet mestermærke (»F. Hingelberg«), to lødighedsmærker for sterlingsølv samt indgraveret skriveskrift: »Skænket af Familien Munk, Roerslev Møllegaard 1950«.

†*Altersæt*, af tin, omtalt 1589 af biskop Jacob Madsen (»Thin Kalck og Disk«).¹⁸

Oblatæsker. 1) O. 1899,¹⁷ af sortmalet porcelæn, fra Bing & Grøndahl, København, diameter 14 cm, højde 7 cm. Æsken har guldkanter og let ophøjet, forgyldt trekløverkors på låget. Fabriksmærke under bunden.

2) (Jf. fig. 46), 1950, af sølv, fremstillet af firmaet Frantz Hingelberg, Århus, og skænket af familien Munk på Roerslev Møllegård (jf. disk nr. 2, alterkande nr. 3 og dåbskanden).³¹ Den buttede æske har en diameter på 13 cm og en højde på 9 cm. Siderne har otte riller, gentaget på kanten af det fladtungede låg, hvis flade overside bærer en korsformet knop. Under bunden er samme stempler og giverindskrift som på disk nr. 2.

Alterkander. 1) O. 1849,²⁹ af tin, antagelig udført af kandestøber Niels Frederik Ebbesen Sørensen, Odense, i lighed med den tilsvarende kande i Asperup (s. 6589). Den 27 cm høje kande har urneformet korpus på lille fod og lav hals (uden hældetud) samt svungen hank. Løst fladhvælvet låg med profilknop. Kanden har i første halvdel af 1900-tallet haft funktion som dåbskande.⁹⁴

2) O. 1899,¹⁷ af sortmalet porcelæn, fra Bing & Grøndahl, København. Den 27,5 cm høje kande har rund fod, urneformet korpus med let ophøjet, forgyldt trekløverkors, slank hals og svungen hank. Fabriksmærke under foden.

3) (Jf. fig. 46), 1950, af sølv, fremstillet af firmaet Frantz Hingelberg, Århus, og skænket af familien Munk på Roerslev Møllegård (jf. disk nr. 2, oblatæske nr. 2 og dåbskanden).³¹ Den 28 cm høje kande er udformet med forbillede i alterkalken, idet den har ottetunget fod med fodplade og 'knop' med otte rudebosses, der har indgraverede rosetter. Det pæreformede korpus har udkraget hals, let svungen hank og fladt, hængslet låg med

korsknop. Under foden er samme stempler og indskrift som på disk nr. 2.

Siske (jf. fig. 46), 1908, fra K. C. Hermann, København, 16 cm lang, glat med ovalt laf. Skaftets bagside har mestermerke (»KCH«), guardejnmærke for C. F. Heise og Københavnsmærke »(19)08«.

To ens *alterskåle*, o. 1899(?), af sortmalet porcelæn fra Bing & Grøndahl, København. De er omvendt keglestubformede, 19 cm i diameter og 9 cm høje, og har forgyldt trekløverkors på siden; fabriksmærke under bunden.

Alterstager (fig. 47), af sengotisk type, men formentlig først anskaffet efter 1589 (jf. †alterstager), 40,5 cm høje. Tre små løvefødder bærer den runde fod, der har næsten lodrette sider mellem to enkle profilerede og to afdrejede dobbeltcirkler på oversiden. Skaftet er cylindrisk, med indsnævring imod midtens skarprykkede ringled og vulst i begge ender. Lyseskålens side spejler fodens, mens undersiden har form af en flad karnis; lysetorne af jern.

†*Alterstager* af fortinnet jern, omtalt med misbilligelse af biskop Jacob Madsen 1589: »Skarns 2 Lius-stager aff Jarn forthinnet«. ¹⁸

Syvstige, o. 1925, af messing, 32 cm høj. Der er tale om en såkaldt Titusstige med ottekantet

Fig. 47. Alterstager af sengotisk type, formentlig anskaffet efter 1589 (s. 6683). Foto Arnold Mikkelsen 2022. – *Altar candlesticks of the Late Gothic type, presumably acquired after 1589.*

Fig. 48. Låget fra et gotisk (†)røgelseskar, importeret fra Maas-området (Nederlandene) i 1300/1400-tallet (s. 6683). Foto Arnold Mikkelsen 2024. – *The lid of a Gothic (†)censer, imported from the Maas region (Netherlands) in the 1300s/1400s.*

fod i tre afsæt, som har festonrelieffer på siderne. Skaftet med kugleled udgår fra en bladkrans, de kvartcirkulære arme er udformet som perlestave og ender i kugleformede lysepiber.

†*Bøger*. 1589 påpegede Jacob Madsen manglen på et eksemplar af kirkeordinansen samt et passionale og Luthers katekismus. ¹⁸ Et nyt graduale blev anskaffet 1645 for 16 mark. ³³

Gotisk (†)røgelseskar (fig. 48), 1300- eller 1400- tallet, af bronze, fremstillet i Maasområdet (Nederlandene). Karrets låg er bevaret. Det er 9 cm højt og rejser sig som en sekssidet pyramide over en trekantet grundplan med ca. 10 cm lange sider. Tre brede trekantsider rejser sig over grundplanen, adskilt af tre smalle sider over hvert hjørne, hvis bredde føjer sig efter hjørnerne ophængsøskener. Alle seks flader har runde, relativt små røghuller (ca. 4 mm i diameter), i kombination med større rektangulære gennem-brydninger. De tre brede sider prydes af den øvre del af en halvkugle, som har sluttet sig til et modstykke ved †skålens munding. ⁹⁵ Halvkuglen, hvis syv røghuller er arrangeret som en roset, omgives

Fig. 49-50. Messehagel 1873 med genbrugt broderi fra en (†)messehagel 1761 (s. 6684). 49. Guds lam på ryggen. 50. 'Jahve' på brystet. Foto Arnold Mikkelsen 2022. – *Chasuble, 1873, with re-used embroidery from a (†)chasuble from 1761. 49. The Lamb of God on the back 50. 'Yahweh' on the chest.*

af tre nøglehulslignende 'vinduespartier' i tilknytning til trekløverarrangerede røghuller, hvoraf de to flankerende 'vinduesåbninger' følger sig efter den fladspidsbuede flade, der afgrænses af et øvre tilbagespring med fire røghuller i korsform. Kortsiderne, der er omtrent ligebenede forneden og tilspidsende foroven, har syvhullet roset over øskenet, 'nøglehulsvindue' og fire huller i korsform. Lågets afsluttende knop er brækket af.

Røgelseskarret må være fundet i forbindelse med istandsættelsesarbejder i nyere tid, men er først erkendt som røgelseskar 2024 i forbindelse med udarbejdelsen af denne kirkebeskrivelse. Karret er derfor af gode grunde ikke omtalt i Hiltrud Westermann-Angerhausens katalog over middelalderlige røgelseskar. Det er imidlertid indlysende, at det tilhører katalogets type III b, der med få undtagelser opfattes som produkter fra regionen langs floden Maas/Meuse.⁹⁶ Indtil nu har gruppen talt 48 stykker, heraf forholdsmæssigt mange fra Fyn og det middelalderlige Odense Stift, deriblandt et kar i Gelsted Kirke (Vends Herred).⁹⁷

Messehagel, 1873,⁵⁷ af rødviolet silkevelour kan- tet med tungede sølvgaloner og med for af rødt, glittet lærred. På ryg og forside er genbrugte broderier fra en (†)messehagel 1761 (jf. Asperup s. 6590). På ryggen (fig. 49) sidder en ca. 51×39 cm stor fremstilling af Guds Lam udført som sølvbroderi med nedlagt syning på reliefunderlag.⁹⁸ Lammet er vist hvilende med korsfane; jordsmonnet med småplanter er udført i grøn silke. Derunder ses den sølvbroderede datering »1761«. På brystet (fig. 50) er en 26×22,5 cm stor, sølvbroderet strålekrans med hebraiske skrifttegn i guld ('Jahve').

(†)*Messehagel*, 1761, af grønt fløj, med broderier af Guds Lam, datering og Jahvetegn (jf. ovf.).⁶⁸ Den må antages at være anskaffet af kirkeejer Niels Basse som et led i hans nyindretning af kirken i 1760'erne (jf. s. 6673). Hagelen blev fundet kassabel ved kirkesynet 1865 (jf. †messehagel nr. 2), men 1872 lød det i stedet, at 'det smukke antikke sølvbroderi' skulle istandsættes, idet der var tale om applikeret arbejde.¹⁷ 1873 var broderiet

under restaurering hos 'en duelig og kunstforstandig possementmager' med henblik på genanvendelse på den nuværende messehagel.⁹⁹

†*Messehagler*. 1) Af damask med guldkors, omtalt 1589 af biskop Jacob Madsen (»1 Damask Hagel met Guld Kors«).¹⁸ 2) Antagelig 1866, af rødt uldfløjl med guldkors.¹⁷

To †*messeklodder* fandtes 1589 ophængt »ofuer Huellingen«, det vil formentlig sige i et lille ophæng under tag, over skibets østhvælv (jf. klokkereshuller s. 6654).¹⁸ De blev afleveret ved klokkeskatten 1601, da deres samlede vægt blev opgjort til 1½ lispund (12 kg).¹⁰⁰

Altersranken (jf. fig. 40), antagelig fra 1866 (jf. †prædikestolsopgang s. 6690), er tresidet og udfylder koret i bredden. Den har drejede balustre med slanke, kegleformede led mellem kugle- og kubeled i begge ender. En tofløjet låge midtfor er spærret o. 2000 og en ny låge indrettet på sydsiden.⁴⁶ Den lyseblå bemaling og det blågrå uldbetræk på knæfaldets hynder er fra 1996. Knæfaldet havde fra første færd betræk af rødt uldfløjl (senere forsynet med guldfrynser).¹⁰¹ En hylde til særkalke tilføjedes o. 1932.³¹

Fig. 52. Dåbsfad, et Nürnberg-arbejde fra 1500-tallet med drevet fremstilling af Syndefaldet og nyere forøgelse af fanen (s. 6686). Foto Arnold Mikkelsen 2022. – *Baptismal dish, a Nuremberg work from the 1500s with a chased image of the Fall of Man and a newer enhancement of the rim.*

†*Altersranke*. Knæfaldet skulle 1829 omstoppes og betrækkes, mens rækværket skulle fæstnes.²⁹ 1833 tilføjedes det, at 'alterfoden' skulle gøres bredere, da den var »Tortur« at ligge på for gamle folk. Dette punkt blev gentaget i de følgende år.²⁹ En belægning med sivmætter blev 1844 erstattet af puder med brunt skindbetræk.¹⁰²

Døbefont (fig. 51), romansk, 87,5 cm høj, bestående af to stykker let rødlig granit. Den firkantede fod har udhuggede menneskehoveder på hjørnerne, mens sidernes let flade bueslag indrammer relieffer af dyr, muligvis hjorte. Nordsidens felt er tomt. Der er en enkelt vulst ved overgangen til det cylindriske skaft. Den halvkugleformede kumme har en diameter på 66 cm, og siderne prydes af otte reliefhuggede bueslag omkring ligearmede kors. To vulster ved munden. M. Mackeprang har ikke kunnet indpasse fonten i sin typologiske oversigt over middelalderlige fonter i Danmark, men har påpeget dens slægtskab med fonten i Indslev (Vends Herred).¹⁰² Kummens overside har rester af bemaling, hvoraf det yngste lag synes at have været sort. Døbefonten blev 1882 rensat for bemaling.¹⁷

Fig. 51. Romansk døbefont (s. 6685). Foto Arnold Mikkelsen 2022. – *Romanesque font.*

Fig. 53. Højgotisk krucifiksfigur o. 1300–25 (s. 6686). Foto Arnold Mikkelsen 2022. – *High Gothic crucifix figure, c. 1300–25.*

Fonten stod 1589 i skibets nordøsthjørne («Prædikestol neden ved Choret. Fonten oc neden ved Norderside»).¹⁸ Her indrettedes i 1700-tallet en *†*dåbsniche i skibets nordside, der af biskop C. T. Engelstoft 1854 blev beskrevet som lig Asperups endnu bevarede dåbsniche (s. 6592).⁶⁸

Dåbsfad (fig. 52), 1500-tallet, et drevet og stemplet messingarbejde fra Nürnberg, oprindeligt 45,5 cm i diameter, men sekundært forøget til 56 cm med en påloddet rand af messingblik. Bunden prydes af Syndefaldet kantet af en for tilsvarende fade velkendt sekvens af syv sirlige minuskler gentaget fem gange.¹⁰³ Fanen har stempede ornamentborter, inderst liljer og yderst buefrise med liljer. Fadets sekundære rand prydes af to rækker diminutive kuglebosser.

Dåbskande, 1950, af messing, fra firmaet Frantz Hingelberg, Århus, skænket af familien Munk på Roerslev Møllegård (jf. alterdisk nr. 2, oblatæske nr. 2 og alterkande nr. 3).³¹ Den 32 cm høje kande har hvælvet fod i to afsæt, kugleformet korpus med spinkelt korsrelief og indsnævret hals samt svungen munding og hank. Fodens nedre led har stempede korsblomster inspireret af ornamenterne på det gamle dåbsfad (ovf.). Mestermærke under foden («Frantz Hingelberg Aarhus»).

En udskåret *helligåndsdue* over døbefonten (fig. 96) stammer muligvis fra 1600-tallet. Den svarer ret nøje til en due i Asperup (s. 6592), der synes også oprindeligt at have hængt over fonten, evt.

Fig. 54. *Arm til krucifiksfigur o. 1300–25, i Nationalmuseet (s. 6686, jf. fig. 53). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – **Arm of the crucifix figure, c. 1300–25, in the National Museum.*

i tilknytning til en fontehimmel. Duens forgyldning er nyere.³⁷

Et *†fontelåg* ('fontedække') trængte 1718 til udskiftning.⁵⁵

†Korsranke/korgitter? I forbindelse med hovedstandsættelsen 1866 skulle 'træværket mellem kor og skib' fjernes.¹⁷

Korbuekrucifiksfigur (fig. 53), højgotisk, o. 1300–25, af eg,⁹⁰ 79 cm høj, afrenset med få, knapt synlige farverester.

Den korsfæstede er vist hængende roligt og med svaj i kroppen, navnlig benene; armene har været strakte og svagt skråtstillede. Hovedet er faldet mod højre skulder. Munden er lukket, med læberne trukket let op i et smil, mens øjnene er

lukkede og pandemuskulaturen helt afslappet. Det korte fuldskæg er skåret som småknopper langs underkæben og omfatter også en smal, højtsiddende moustache. Det lange hår falder i bølger ned ad nakken og i en lok foran højre skulder. Issen har leje for og dyvelhuller til en forsvundet tornekrone. Torsoen har fremtrædende kraveben og markerede, vandrette ribben med spydsår i højre side. Mellemgulvet er indsunkent og taljen smal. Lændeklædet er knælangt og tætsiddende, bortset fra den kraftige, udkragede v-fold fortil; der er hængesnip ved venstre hofte. Underbenene krydser lige under knæet, idet fødderne er fæstnet med én nagle, og højre fod forvredet overlapper

den venstre. Figuren har ingen udhuling i ryggen, men et nedboret, tilstoppet hul i nakken.⁹⁰ Af figurens to arme er kun den venstre bevaret (fig. 54). Den er 35 cm lang, med afbrækkede fingre og firkantet tap til fastgørelse i skulderen; på Nationalmuseet (inv.nr. D1462/1961). Figurens få farverester på kridtgrund blev af konservator N. J. Termansen 1961 opfattet som spor af en oprindelig staffering. De omfatter en lys og svagt rødlig hudfarve, brunt på hår og skæg samt blå (smalte) på lændeklædets for.¹⁰⁴

Krucifikset kan på et stilistisk grundlag dateres til første fjerdedel af 1300-tallet. Figuren er af Susanne Wenningsted-Torgard blevet sammenlignet

Fig. 55. Prædikestol i ungrenæssancestil 1590, udført af Knud Snedker, Middelfart (s. 6688). Foto Arnold Mikkelsen 2021. – *Pulpit in Early Renaissance style, 1590, made by Knud Snedker, Middelfart.*

Fig. 56-57. 56. Prædikestolsdør 1590 (s. 6688, jf. fig. 55). 57. Prædikestolens 1. fag med Kobberslangen (s. 6689, jf. fig. 55). Foto Arnold Mikkelsen 2021. – 56. Pulpit door, 1590. 57. First bay of the pulpit, depicting the Brazen Serpent.

med krucifikset i Randerup (DK Sjyll 1466) og begge med to sydjyske krucifikser fra 1318 i Ribe og Vester Nebel (DK Ribe 435 og 1985). Disse fire udgør kernen i et ikke helt overbevisende forsøg på opstilling af en værkstedsgruppe, hvis afgrænsning i øvrigt er uklar.¹⁰⁵ Roerslevkrucifiksets lighed med de andre – størst med Randerupkrucifikset – angår primært de overordnede linjer (hovedstilling, overkroppens svaj, det tætsiddende, knælange lændeklæde og de krydsede underben), mens kropsmodelleringen er anderledes, såvel det blide ansigt som torsoen (navnlig mellemgulvet).

Figuren er tidligst omtalt 1961, da det blev fundet på våbenhusloftet, medtaget af fugt og uden korstræ.⁹¹ En istandsættelse 1964 ved N. J. Termansen omfattede bl.a. sikring af farvelag.¹⁰⁶ Samme år fik figuren sin nuværende plads på sydvæggen i skibets vestfag.³¹

Prædikestol (fig. 55-60), med skåret datering 1590, i ungrenæssancestil, tilskrevet Knud Snedker, Middelfart. Den står med staffering fra 1764/66.

Stolens arkitektoniske opbygning uden hjørnefremspring minder om tidlige renæssanceprædikestole fra midten af 1500-tallet.¹⁰⁷ Den omfatter fire fag og en dør, alle udsmykket med arkader, der ligesom deres reliefskårne ornamentik og indskrifter er udskåret direkte i storfelterne. Tilsvarende er mange, hvis ikke alle, profiler udført på rammetræet og ikke som påsatte lister.¹⁰⁸ Fagene flankeres af halvsøjler med kannelerede skafter, ringformede kapitæler og svulmende prydbælter med grove, indskårne vrængemasker. Arkaderne har tandsnit-skantede bueslag med treblad i sviklerne og profilkapitæler på glatte, omløbende pilastre. Feltet i første fag udfyldes af indskrift med reliefversaler under en lille medaljon med Kobberslangen (sml. altertavlen s. 6675): »lige som mose ophøiide en

hvgorm (Joh. 3,14) eiller ottesøn pr(æ)st tel asprop oc rorsløf s(ogne) anno 1590«. De øvrige tre fag har alle en medaljon med kerubhoved over forskelligartede montanter (dvs. ornament arrangement omkring en lodret opstigende stængel). I tredje fag findes dateringen »1590«. Et femte fag, kun 16 cm bredt og glat, afslutter mod skibets sydvæg.

Stolens vandrette profiler har dels tandsnit (postamentets fodliste og frisens kronliste), dels tunger (storstykkets fodliste og kronliste samt dækpladens underside). Hjørnerne på frise og postament er forsynet med lodrette profiler, der er glatte ligesom indramningen af de tværrektangulære frise- og postamentfelter. De udfyldes af indskrift med til dels sammenskrevne reliefversaler, dels bibelcitater, dels navne på kirkens to værges. På frisen læses, fra øst: 1) »hvad som fød af aa(n)d det er a(a)nd« (Joh. 3,6). 2) »verbvm domini mane(t) in æternv(m)« (Herrens ord forbliver til evig tid, 1 Pet. 1,25). 3) »here bøii dine ørne oc bønør me« (Sl. 86,1). 4) »troer paa livset den stvnd i h(an)d(ør)« (Joh. 11,25). På postamentet læses: 1) »hielp meg gvd ved dit nafn«. (Sl. 54,3). 2) »gud hør min røst i min klage« (Sl. 64,2). 3) »diens matsen kieke veri i r« (Dines Madsen, kirkeværge i Roerslev). 4) »hierie anderse i b kierce veri« (Hjerre Andersen i Blanke, kirkeværge).

Prædikestolsdøren (fig. 56) er udformet som kurvens fag, men lidt bredere og med hjerteformet bladslyng. På dens frise og postament læses en sentens: »h(v)oe gvd frycter er riig oc viis/ i dødsens krig faar hand priis«. ¹⁰⁹

Stafferingen fra 1764/66 består af rødt på rammeværket med blå og forgyldte lister samt sort dækplade. Søjler og arkadefelter er gråmarmorerede og har forgyldning ligesom smalfelternes indskrifter, der står mod sort bund.

Stolen er opstillet i skibets sydøsthjørne på en muret, hvidpudset sokkel, hvis polygonale form svarer til kurven. ¹¹⁰ Opgangen fra 1922 er en ligeløbstrappe fra midtergangen, hvis ene fyldingspanel er monteret på den østligste stolestadegavl, mens det andet slutter sig til en simpel mægler.

Prædikestolen med den skårne datering 1590 kan med stor sikkerhed tilskrives Knud Snedker i Middelfart, der ligeledes må have lavet altertavlen (s. 6675), (†)skriftestolen 1594 (s. 6691)

Fig. 58. Prædikestolens 2. fag (s. 6689, jf. fig. 55). Foto Arnold Mikkelsen 2021. – *Second bay of the pulpit.*

og vægskabet 1594 (s. 6694). ⁷⁹ Knud Snedkers navn kendes fra signaturer på prædikestolen i Asperup 1580 (s. 6598) og (†)præstestolen 1581 i Kauslunde (s. 6366), hvis prædikestol fra 1590 (s. 6361) han også er tilskrevet, i lighed med en udateret prædikestol i Føns (Vends Hrd.). Roerslevstolen er den mest intakte af hans fire prædikestole, hvoraf Kauslunde og Føns er lavet efter samme skema, med samme konstruktionsmæssige idiosynkrasier ¹¹¹ og ornament (i det omfang, de er bevaret). ¹¹² I modsætning til Roerslevstolen er der i Kauslunde og Føns ansatser til hjørnefremspring, muligvis et tegn på en tilfældevis til højrenæssancens formsprog og da et indicium på, at Roerslevstolen kan være den tidligste af de tre. Den ti år ældre Asperupstol er ombygget i en sådan grad, at sammenligning er vanskelig. ¹¹³

Prædikestolens oprindelige staffing er ukendt, da der ikke er foretaget farvearkæologiske under-

Fig. 59–60. 59. Prædikestolens 3. fag, med dateringen »1590« (s. 6689, jf. fig. 55). 60. Prædikestolens 4. fag (s. 6688, jf. fig. 55). Foto Arnold Mikkelsen 2021. – 59. Third bay of the pulpit with the date »1590«. 60. Fourth bay of the pulpit.

søgelser. Konservator Niels Termansen konstaterede dog 1918 'en renæssancestaffering på tyk kridtgrund' under den nuværende staffering.⁷¹

Prædikestolen er tidligst omtalt i *Danske Atlas* 1774: »Paa Prædikestolen staaer Aarstallet 1590«. En $\dagger$ opgang blev 1817 betegnet som brøstfældig.²⁹ 1866 opsattes en ny, ligeløbet $\dagger$ opgang parallelt med triumfvæggen og med balustre svarende til alterskrankens, men slankere (jf. fig. 38).¹⁷ Prædikestolen blev 1882 'efterset med maling', muligvis blot småreparationer.¹⁷ 1897 blev den nystafferet med egetræsfarve og forgyldning (jf. fig. 97).¹⁷ 1918 ønskede menighedsrådet at afdække prædikestolens (og altertavlens) oprindelige bemaling, men dette blev opgivet på grund af manglende midler, og 1922 fik stolen i stedet en nystaffering i gråtoner med hvide søjleskafter samt forgyldte profiler og indskrifter (jf. fig. 99).¹⁷

1996 gennemgik stolen en let, snedkermæssig istandsættelse,⁷⁰ og stafferingen fra 1764/66 blev afdækket.¹¹⁴

$\dagger$ Prædikestol, i skibets østende ved koret, omtalt 1589 af biskop Jacob Madsen (»Prædikestol neden ved Choret«).¹⁸

$\dagger$ Prædikestolsbeklædninger. 1866 fik prædikestolens dækplade ny beklædning af rødt uldflojl.¹⁷ Dette var falmet allerede fire år senere og blev udskiftet med rødt velour.¹⁷ 1905 fik den skindbeklædning med guldfrynser (jf. fig. 97).¹⁷ Den seneste beklædning af lysebrunt læder blev fjernet 1996.⁷⁰

Stolestader (jf. fig. 39), 1922, tegnet af arkitekt Thomas Havning, København,¹¹⁵ opstillet med 18 stader i nord og 13 syd. De har enkle, rektangulære fyldingsgavle (90 cm høje) og fyldingsryglæn fastgjort til en vægplanke. Fyldingspaneler

flankerer indgangen fra våbenhuset og står i øst foran nordrækken, mens sydrækken begynder ved prædikestolsopgangen. Bemalingen fra 1994–96 består af blå på gavle og paneler, mens resten er gråt.⁴⁶ Stolene stod fra første færd med lysegrå farver,¹⁷ der også prægede en nymaling 1954.³⁷

†*Stolestader*. 1) Antagelig fra 1600-tallets begyndelse, idet de ifølge biskop C. T. Engelstofts notater 1854 lignede stolene i Asperup.⁶⁸ Ud fra denne sammenligning kan to beskårne ornamentfyldninger i degnestolens sydpanel (jf. fig. 62 og s. 6693) muligvis henføres til dette stoleværk (sml. Asperup s. 6606). Ifølge en beskrivelse 1862 omfattede stoleværket 34 stader, alle med låger, men kun mandstolene i sydrækken med ryglæn.¹⁷ Stolestaderne blev 1803 fundet forsvarlige, mens nordrækkens stole (‘fruentimmerstolene’) 1811 var helt brøstfældige.²⁹ Et †panel langs skibets nordvæg blev ligeledes beskrevet som for-

faldent 1816–29.²⁹ Ifølge en synsforretning 1862 skulle der ske de samme forandringer med stolestaderne som i Asperup Kirke (jf. ndf.).¹⁷ 2) 1866, opsat i forbindelse med en hovedstandsættelse, svarende til stolestader i Asperup (s. 6606) og Hindsgavls andre kirker (jf. s. 6365 og 6462).¹⁷ De fik fra første færd en lys egetræsfarve og blev atter malet med egetræsfarve 1897.¹⁷

Præste- og degnestole (fig. 40), 1764/66, med udstrakt genbrug af en (†)skriftestol fra 1594, hvis skårne datering også fremgår af biskop Jacob Madsens visitatsbog: »Bygt 1 ny Skriftestoel oc Skab [15]94«. ¹⁸ (†)Skriftestolen må tilskrives Knud Snedker (jf. altertavle s. 6675, prædikestol s. 6688 og vægskab s. 6694), hvis signerede (og ligeledes genbrugte) skriftestol fra 1581 i Kauslunde (s. 6366) har lighedspunkter med denne. I degnestolen er desuden genanvendt andet panel- og snitværk fra nogenlunde samme tid. Stolene er

Fig. 61. Dele fra Knud Snedkers (†)skriftestol 1594, genbrugt i præstestol 1764/66 i korets nordøsthjørne (s. 6691, jf. fig. 40). Foto Arnold Mikkelsen 2022. – *Parts from Knud Snedker's (†)confessional, 1594, re-used in the priest's chair, 1764/66, in the north east corner of the chancel.*

Fig. 62. Dele fra Knud Snedkers (†)skriftestol 1594, genbrugt i degnestol 1764/66 i korets sydøsthjørne (s. 6691, jf. fig. 40). Foto Arnold Mikkelsen 2022. – *Parts from Knud Snedker's (†)confessional, 1594, re-used in the parish clerk's chair, 1764/66, in the south east corner of the chancel.*

opstillet henholdsvis nord og syd for alterbordet, begge med en grundplan på ca. 115×100 cm og slagbænk som sæde. Stolenes forsider fra 1764/66 i rokokostil flugter med alterbordets forside og udgøres af en bred låge, med spejlfyldning og fliget nøgleskilt samt en pilasterprydet mægler, der krones af en udskåret, flammende urne (jf. Asperup s. 6607). De samtidige fyldingspaneler mod nord og syd rummer ældre, udskårne fyldinger.

I præstestolens fyldingspaneler mod nord og syd sidder henholdsvis én og to fyldinger fra 1594 med formanende, rimede indskrifter i reliefversaler, som oprindeligt må have siddet som frise-felter i (†)skriftestolens frontpanel(er). I nord: »h(v)oe heraf døer i stadig tro hand blifver hos Gvd i evig ro (15)94« (jf. fig. 61). I syd: »for alt skalt dv paa kalde Gvd som hand befoel i sine bvd« (jf. fig. 61) og »forældre oc de som dig gaat ler dem skalt dv holde i act oc ere«. Præstestolens rygpanel har tre arkadefyldinger mellem brede profilrammestykker kronet af en (omvendt) tand-

snitsgesims (jf. fig. 61). Begge sider har indskårne arkader med kannelerede pilastre, profilkapitæler og -baser samt bueslag med rudimentært tand-snit og hvirvelroset i sviklerne. Mens bagsidens arkader strækker sig fra fodstykke til gesims, går de på forsiden kun fra sædehøjde og op. Derfor må panelet antages også oprindeligt at have været rygpanel, formentlig i (†)skriftestolen, og med bagsiden stående fri af kirkens vægge. Topstykkets (jf. fig. 61) tre halvrosetprydede bueslag har indskåret versalindskrift, der ligesom frisens reliefversaler fortsættes på et tilsvarende topstykke på *degnestolen* (jf. fig. 62). De to topstykker må oprindeligt have siddet i forlængelse af hinanden på (†)skriftestolen, enten i et lineært forløb eller retvinklet på hinanden. I sammenhæng lyder bueslagenes indskrifter: »Verbvm domini manet/ in æternvm/ sidivs (dvs. si deus) pro nobis/ qvis contraa (dvs. contra) nos/ vegilate (dvs. vigilate) et orate L(ukas) 21/ pax vobis« (Herrens ord forbliver i evighed; Hvis Gud er med os, hvem er

da imod os; Våg og bed. Luk. 21; Fred med jer). Tilsvarende lyder frisens indskrift: »Her Eiller Ottesøn sogen prest ti/l Asprop oc Rorsløf anno 1594«, for Eiler Ottesen Bang, sognepræst 1584–1609. Degnestolens oversavede rygpanel, med rankeslyng og blomst i groft fladsnit samt et frag-

ment tv. af en tovvstavskantet cirkel(?), stammer også fra tiden o. 1600. Det er dog næppe fra (†) skriftestolen, da profilerne og karakteren af udsmykningen er anderledes, men kan i stedet hidrøre fra en †degnestol (ndf.) eller et frontpanel fra stolestaderne. I degnestolens sydpanel ligger

Fig. 63. Skab i rokokostil fra 1760'erne (s. 6695). Foto Arnold Mikkelsen 2022. – *Rococo cabinet from the 1760s.*

Fig. 64. Pengetavle o. 1850 (s. 6695). Foto Arnold Mikkelsen 2022. – *Collection tray, c. 1850.*

to forskårne fyldinger med lilje- og rankemotiv i fladt relief (jf. fig. 62) nu på siden, men de har oprindeligt stået i højformat, formentlig i (†)stolestadegavle og/eller -låger o. 1600, jf. lignende ornamentik på stolestader i Asperup (s. 6606), Indslev og Nørre Åby (Vends Hrd.).

Bemalingen omfatter for rokokolågernes vedkommende en staffering fra o. 1765, fremdraget 1994-96.⁷³ Den består af blåtonede rocailler på lysegrå bund; rammeværket har to andre grå nuancer og rødt på lister. Mægleren er bemalet med grå marmorering og urnen med blålig marmorering og gylden flamme. Stolenes øvrige dele har grå bemaling, på nær bagsiden af præstestolens rygpanel. Det står i blankt træ med sparsom, sort staffering, antagelig en oprindelig, såkaldt 'snekkerstaffering'. På indersiden af degnestolens låge læses graffiti med sort blæk: »P(eter) Wibye d. 6 Mai 1832«, »C. Brandt (Friis) d. 23. Marts 1834« og »C(hristen) L(aursen) Ølholm den 6. December 1834«, betegnende skolelærere i henholdsvis Asperup og Roerslev. Såvel præste- som degnestol havde 1829 gardinforhæng.²⁹ Begge stole blev malet 1882.¹⁷ I forbindelse med kirkens hovedstandsættelse 1994-96 blev stolene istandsat snedkermæssigt ved Jørgen Christensen, bl.a. med reparation af præstestolens nordpanel (hvor indskriften havde siddet i to gennemskårne halvdele), stedvise fornyelser og nyt gulv.¹¹⁶

En †degnestol har antagelig indtil o. 1765 stået i korets sydvesthjørne (jf. indskrifter s. 6669).

Løse stole, 1958, Kaare Klints kirkestol i bøg med flætsæde af papirgarn, opstillet i koret, hvor de erstattede fire løse †bænke.²¹

Servante, 1903,¹⁷ af jernblik (med vaskestel i samme materiale), 90 cm høj, cylindrisk, med løvepoter og egetræsådring. Opbevares på våbenhusloftet.

Vægskab (jf. fig. 41), angiveligt 1594, af eg, ca. 129×63 cm, 38 cm dybt. Indvendig er skabet panelklædt og forsynet med tre hylder. Pryddrammen har rillede profiler til begge sider, overstykket dog kun på indersiden. Det søndre rammestykke har udsparring til en lås, mens det nordre har rester af jernbeslag med zigzagornamentik og endeflig. De to revlelåger af fyrretræ er fra 1996 ligesom rammestykket imellem dem. Lysegrå bemaling. Skabets datering fremgår af biskop Jacob Madsens visitatsbog: »Bygt 1 ny Skrifftestoel oc Skab [15]94«.¹⁸ På grund af sammenhængen med (†)skrifftestolen (s. 6691) og profilernes slægtskab med de lodrette rammestykker på prædikestolens

Fig. 65. Kirkens syddør, set fra skibet (s. 6648), med senmiddelalderlig dørfløj, o. 1500 (s. 6697). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *The church's south door seen from the nave, with late Medieval door wing, c. 1500.*

frise og postament (s. 6688) er det nærliggende at opfatte skabet som en del af Knud Snedkers entreprise. Skabet fandtes o. 1994 udfyldt med mursten af Flensborgformat og blev istandsat 1996.⁷⁰

Skab (fig. 63), i rokokostil, 1760'erne (jf. s. 6673), af fyrretræ, 212×116,5×27 cm. Skabet har ét rum, lukket med en stor, højrektangulær fyldingslåge med lås. Hulkelfprofiler markerer overgangen til sokkel og topstykke, begge et fladt bræt med ud-

savet rocaillekontur. Skabet står med oprindelig staffering, lysegråt med gråtonede rocailler på topstykke, sokkel og låge, sidstnævnte på mørkere grå bund; røde lister og på gesimsen stiliseret æggestav med grøn tegning.¹¹⁷ Skabet stod indtil 1994 op ad korets sydvæg, nu i våbenhuset.¹¹⁸

† *Pengeblok*, med forsvarlige låse, omtalt o. 1863.¹⁷

Pengetavle (fig. 64), o. 1850, af eg, bestående af en skuffe, 24×15×6 cm, på et 82 cm langt, drejet

Fig. 66. Senmiddelalderlig dørfløj, o. 1500 (s. 6697). Foto Arnold Mikkelsen 2022. – *Late Medieval door wing, c. 1500.*

Fig. 67. Indre set mod vest. Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *Interior looking west.*

skaft. Opstanderen har svejftet afslutning flankeret af empirersetter. Tavlen er egetræsådet med tynde, hvide kantstreger og rødt på rosetter. Om-talt o. 1863.¹⁷

Pengebøsser. 1) O. 1850, af (rustent) jernblik, 26×19×17 cm, kasseformet men med udadbuet forside, der har låge. Denne lukkes ved et beslag med hængelås (bevaret). Det tragtformede låg har en rille til pengeindkast. Bagsiden har beslag til ophængning. Opbevares på loftet. 2) O. 1863, af sortmalet jernblik, kasseformet, 26×17,5×17,5 cm. Låget er indrettet som nr. 1, men fungerer tillige som åbning, idet det er hængslet og sikret med overfaldslukke til hængelås (mangler). Forsiden har (nyopmalet) hvid skriveskrift: »De Fattiges Kasse.« Bøssen blev istandsat og genophængt i våbenhuset 1996 efter at have henligget på loftet.⁴⁶

Jernbunden dørfløj (fig. 66), antagelig senmiddelalderlig, o. 1500, 209×114 cm. Den fladbuede fløj består af tre egeplanker af 7 centimeters tykkelse, som er samlet på bagsiden med to tværrev-

ler, hvoraf den øvre er ret spinkel og forekommer at være nyere. På forsiden er de to sammenfø-ninger dækket med smalle jernskinner, ligesom det er tilfældet på dørene fra henholdsvis 1489 og 1508 i Kauslunde (s. 6370) og Asperup (s. 6608).¹¹⁹ Derover ligger 11 vandrette jernbånd, hvoraf to fungerer som gangjern. Mellem hvert jernbånd er der på hver planke et jernsøm med bredt, rundt hoved (i låsens højde tre søm).¹²⁰ En rund dørning med fire ringled er monteret på et af de ovennævnte jernbånd, der med henblik på samme formål er bredere på dette sted. Nøgleskiltet er på samme enkle vis blot en smal stribe mellem to jernbånd. På bagsiden findes en oprindelig kasselås af træ, 50×24×18 cm, fastgjort med jernbånd; en nøgle er bevaret i låsen. Døråbningen har anslag til rigelen. Træet er malet lysegråt og jernet grafitgråt. Fløjen hænger på sin oprindelige plads på indersiden af skibets syddør, men er ude af brug, idet den står permanent åben, og dens funktion er overtaget af en nyere dørfløj (ndf.).

Fig. 68. Skibets indre set mod vest. Foto Ebbe Lehn Petersen o. 1962. – *The nave's interior looking west.*

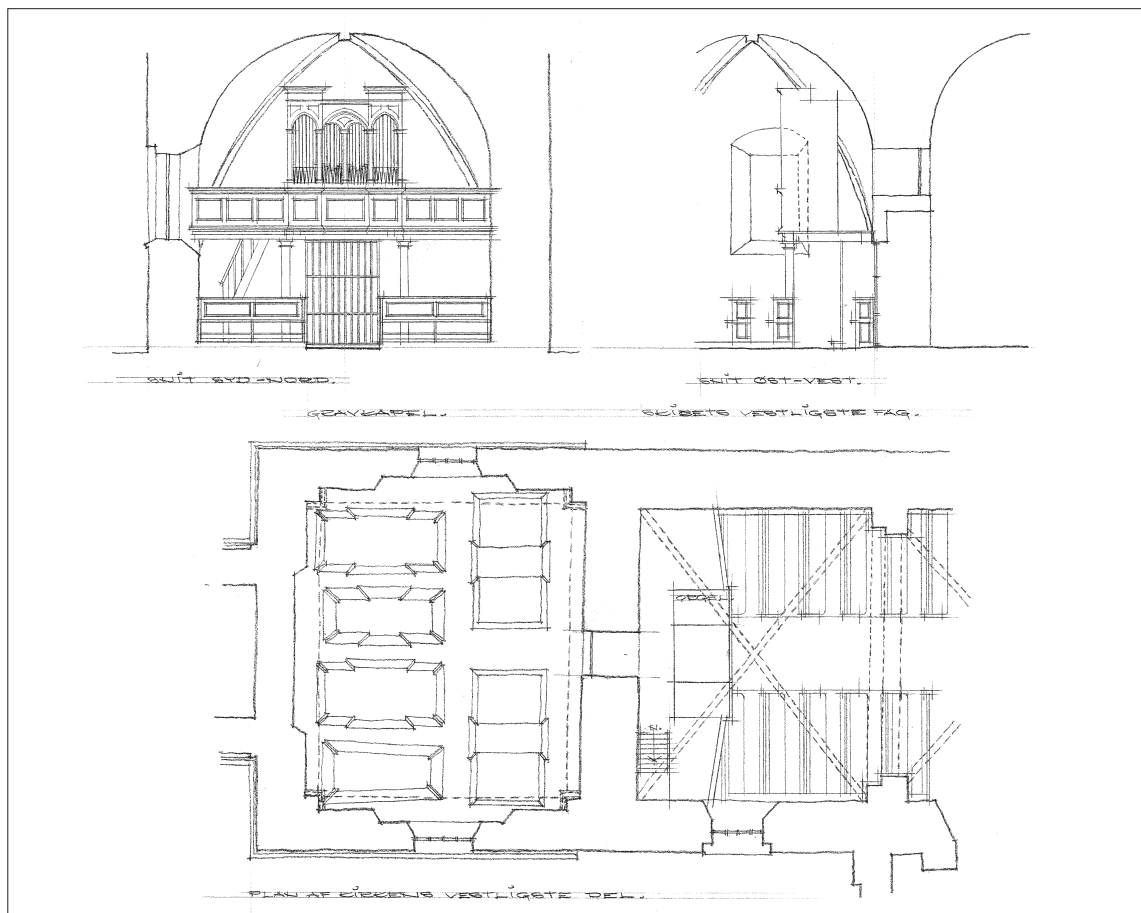

Fig. 69. Opmåling af kirkens vestende med $\dagger$ orgel nr. 1 (s. 6699). 1:150. Tværnsnit set mod vest, længdesnit set mod syd og plan. Målt og tegnet af Knud, Erik og Ebbe Lehn Petersen 1974. I NM. – Scale drawing of the west end of the church with $\dagger$ organ no. 1. Cross-section looking west, longitudinal section looking south, and plan.

Andre dørfloje, udvendig. 1973, lavet af tømrermester Alfred Jul Pedersen og skænket af Johanne og Magnus Martensen, Blanke.³⁷ Den fladbuede revledør har blå bemaling på ydersiden, mens indersiden fremstår i blank eg og bærer en lille messingplakette med indgraveret giverindskrift i kursiv. I våbenhusets sydfacade; dørkarm af eg.

Andre dørfloje, indvendig. 1897,¹⁷ en rektangulær planketør hængt i tre palmetteformede gangjern. Indersiden har beklædning som imitation af en dobbeltfløjet fyldingsdør med 2×4 fyldinger og falsk anslagsliste. Hvid bemaling på ydersiden, lysegrå på indersiden. Døren er indsat på den ydre side af skibets syddør med trækarm og profilerede gerigter med malede, sorte og grå pyramidebosses i de øvre hjørner. Gerigternes bund er grå.

$\dagger$ Dørfloj. Våbenhusets udvendige dør omtaltes 1718 som gammel og brøstfældig og blev da muligvis fornyet.⁵⁵

Orgel (jf. fig. 67) 1962, med seks stemmer, ét manual og pedal. Bygget af Th. Frobenius & Sønner, Kgs. Lyngby og Horsens. Oprindeligt bygget til Ajstrup Kirke (Ålborg Amt). Opstillet i Roerslev Kirke 2002. Disposition: Manual (C-g³): Gedakt 8', Spidsgambe 8', Princial 4', Rørflojete 4', Oktav 2'. Pedal (C-d¹): Subbas 16'. Pedalkobling. Orglet er opstillet på pulpitur i vest, med østvendt facade og spillebord. Facaden, efter tegning af Leopold Teschl, er inddelt i fire lige store, højrektangulære felter med klingende facade-piber, der oprindeligt var opstillet asymmetrisk, men ændret til symmetrisk opstilling ved opsætningen i Roerslev.⁴⁶

Bemalingen er lysegrå med forgyldning på de lodrette lister i facadens gitterværk samt rødt og blåt på fyldingerne under pibefelterne.

†Orgler. 1) (Jf. fig. 68-69), 1921, med fem stemmer, bygget af Roerslev Margaard Pianoforte- og Orgelfabrik, Nr. Aaby. Pneumatisk aktion, keglevindlade. Orglet var placeret på pulpitur i vest med spillebord mod syd. Den historicistiske facade, tegnet af orgelbyggeriet,¹²¹ havde sølvbronzerede attrappiber i fire svagt spidsbuede felter med flankerende, joniske søjler. De to centrale felter var mindre end sidefelterne, der desuden havde tårnlignende afslutninger med tandsnitsgesims. Bemaling i gråtoner.¹⁷ 1938 blev orglet ombygget og omdisponeret af Th. Frobenius & Co., Kgs. Lyngby og Horsens, i forbindelse med at pulpituret sænkedes.³¹ Disposition herefter (C-f): Bordun 16', Principal 8', Gedakt 8', Floite 4', Rauschquint II. Oktavkobling, tutti, haktrinsbetjent svelle.

2) (Jf. Fig. 100), 1975 med fem stemmer. Bygget af Henning Jensen, Odense. Disposition (C- g³): Gedakt 8', Principal 4', Rørføjte 4', Gemshorn 2', Oktav 1'. Orglet, som var tegnet af Ebbe Lehn Petersen, var placeret i vestpulpiturets brystning med østvendt facade og det vestvendte spillebord indbygget i orglets bagside. Facaden bestod af to små, rundbuede felter flankeret af to store felter; med facadepiber på gitterbaggrund. Lysegrå bemaling.¹²²

Pulpitur i skibets vestende (jf. fig. 67-68), 1922,¹²³ ombygget 1938³¹ og 2002.⁴⁶ Bjælkelaget er indmuret og hviler desuden på to firkantede, kanneleerede stolper med hulkelkapitel. Brystningen er et fyldingspanel på 11 fag med et (stump knækket) fremspring på midten; sekundær forhøjning med et metalgelænder. Opgang ad en spindeltrappe i skibets sydvesthjørne. Pulpituret har lysegrå bemaling, hvad det også havde fra første færd.¹⁷ Af hensyn til indgangen til Hindsgavls gravkapel (s. 6702) blev pulpituret og orglet oprindeligt bygget højt oppe under hvælvingen. Da dette var uhenigtsmæssigt i forhold til akustikken, blev pulpituret 1938 (v/ arkitekt Axel Jacobsen, Odense) sænket 1 alen (ca. 0,6 m), efter at menighedsrådet havde overtaget ejerskabet til gravkapellet og gjort døren lavere (jf. s. 6656).³¹ 2002, ved fjernel-

Fig. 70. Monogram »NBF« for Niels Basse Fønss (1827-1907) med angivelse af hans konfirmationsdag 23. apr. 1843. Detalje af lysekrone nr. 1, 1843 (s. 6699). Foto Arnold Mikkelsen 2021. – Monogram, »NBF«, af Niels Basse Fønss (1827-1907) with inscription of his confirmation date, 23 April 1843. Detail of chandelier no. 1, 1843.

sen af det i brystningen indbyggede torgel nr. 2, tilføjes det fremspringende midterparti.⁴⁶

Tre salmenummertavler (jf. fig. 16), o. 1850-1900, 101×52 cm, til hængecifre i seks rækker og tværdelt ved en rillet profilliste. De har fodliste, tandsnitsgesims og trekantgavl; grå bemaling.

Lysekroner. 1) (Jf. fig. 67), 1843, skænket af kirkeejer Niels Basse Fønss (1793-1858) i anledning af konfirmationen af sønnen Niels Basse Fønss (1827-1907).¹²⁴ Kronen har én krans med seks s-svungne arme med delfinled og indre bladslyng. Balusterstammen afsluttes oventil af profilet med ring til ophæng. På hængekuglen, der har profilknop, er indgraveret et kronet monogram (med fraktur): »NBF« for Niels Basse Fønss og derunder konfirmationsdagen med skriveskrift: »den 23 April 1843« (fig. 70).¹²⁵ På den modsatte side læses med prikgraveret kursiv en parafrase over Sl. 119,105: »Din Pagt, o Gud! er evig God, Dit Ord skal lyse for min Fod«. Ophængt i skibets østfag, i nyere messingstang med kugleled.

2) 1921, fremstillet til elektrisk lys fra første færd. Kronen har én krans med otte s-svungne arme med delfinled og indre bladslyng med profilvendte menneskehoveder. Den slanke baluster-

Fig. 71. Kirkeskib, en navnløs, tremastet fuldrigger, bygget og skænket af Jens O. Møller, Roerslev; ophængt 1927 (s. 6700). Foto Arnold Mikkelsen 2022. – *Church ship, an unnamed, three-masted, full-rigged ship, built and donated by Jens O. Møller, Roerslev, hung up in 1927.*

stamme afsluttes foroven af et tragtformet led, der skjuler ophængsringen. Den store hængeskugle med midterribbe og profilknop har giverindskrift med indgraveret skriveskrift: »Skænket af Roerslev Sogns Beboere Julen 1921«, i forbindelse med at der indlagdes elektricitet i kirken i december 1921 (jf. s. 6669).¹²⁶ Ophængt i skibets midterfag, i messingstang svarende til nr. 1.

3-6) 1994-96, tegnet af arkitektfirmaet Vilhelmsen, Marxen & Bech-Jensen (model 'Gren'), med henholdsvis fem eller seks spinkle, knækkede arme monteret i skiveled. Ophængt i koret og skibets vestfag.

Nyere *lampetter* i barokstil, med to arme, i Niels Basses gravkapel.

Kirkeskibet (fig. 71), ophængt 1927, er en navnløs, tremastet fuldrigger, bygget og skænket af Jens O. Møller, Roerslev.¹²⁷ Modellen har en menneskebuste som galionsfigur og rigning (med opgivne sejl). Skroget er malet sort og grønt. Ophængt mellem skibets 2. og 3. fag.

†*Hatteknager* opsattes på skibets sydvæg 1866.¹⁷

†*Lighåre*, omtalt 1808 i våbenhuset.²⁹

Klokke (fig. 72), 1443, tilskrevet den antagelig nederlandske klokkestøber Kort, diameter 97 cm.

Om halsen mellem dobbelte, glatte lister løber plattysk minuskelskrift, indledt af to ens våben-skjolde (2×2 cm) med en ørn (fig. 73) og med kors som skilletegn: »anno d(omi)ni m cccc in dem xliii iare vnse heren in de ere godes« (I det Herrens år 1443, til Guds ære).¹²⁸ Tre lister ved overgangen til slagringen. Hankene har flad midterprofil med hulede kanter fortil. Frits Uldall har bl.a. på grundlag af indskriften knyttet klokken til 11 andre klokker i den sydvestlige del af det middelalderlige Danmark, hvoraf én i Dänischenshagen (Slesvig) fra 1435 er signeret 'Kort'. Roerslevklokkens tilskrivning til denne støber underbygges af dens våbenmærker, der svarer til andre af Korts klokker og muligvis er et byvåben for den nederlandske by Kampen (nær Zwolle), hvor Uldall formodede, at støberen havde sin virksomhed.¹²⁹

Klokken er ophængt midt i tårnets klokkestol (s. 6666), i en ny slyngebom af eg med stålkonsoller. Klokken hang oprindeligt i et *†*klokkehus på kirkegården (jf. s. 6647).¹⁸ Her blev den 1637 genophængt med nye jernbeslag i forbindelse med en istandsættelse af klokkehuset.²⁴ Klokken flyttedes 1668 til et nyt klokkeophæng i korets

Fig. 72. Klokke 1443, tilskrevet klokkestøberen Kort (s. 6700). Foto Arnold Mikkelsen 2022. – Bell, 1443, ascribed to the bellfounder Kort.

østgavl (jf. s. 6657),²⁵ muligvis den situation, der beskrives i præsteindberetningen 1755: Kirken »uden Taarn og Spiir, dens Klocke henger under Trætag«. 1760 må den være flyttet til det da nyopførte tårn (s. 6657). Klokken fik o. 1945 en vuggebom efter Lønborg-Jensens princip, leveret af August Nielsen, Roslev (Thubalka),¹³⁰ udskiftet o. 1993.

Fig. 73. Klokkestøbermærke, et våbenskjold med en ørn, muligvis et byvåben for den nederlandske by Kampen, detalje af klokke 1443 (s. 6700, jf. fig. 72). Foto Arnold Mikkelsen 2022. – Bellfounder's mark, a coat of arms with an eagle, possibly the arms of the city of Kampen in the Netherlands, detail of bell, 1443.

En [†]klokke blev afgivet ved klokkeskatten 1528–29.¹³¹

Fig. 74. Gravkapellets indre med hvælv, set mod vest. Foto Arnold Mikkelsen 2024. – Mortuary chapel interior with vault, looking west.

GRAVMINDER

Niels Basse's gravkapel. 1760 lod kirkeejer Niels Basse til Hindsgavl (1695-1773) opføre et gravkapel som ny tilbygning til skibets vestende (s. 6656). Kapellet, der rummer seks sarkofager, lukkes fra skibet ved et gitter af smedejern, ca. 250×130 cm. Gitteret omfatter to bevægelige fløje, hver især med fem rette rundjern med lansespids, sidstnævnte forgyldt og resten grafitgråt.

Bemalingen er fra 1994-96 (ligesom en supplerende, klimaskærmende glasdør).⁴⁶ Over indgangen findes en bredoval lysning, hvis vestside har en sortmalet smedejernsramme med tre sammen-

Fig. 75. Smedejernsramme med monogrammerne »NB«, »KB« og »MvH« for Niels Basse (1695-1773) og hans to hustruer Karen Basse (1682-1721) og Mette Margreta von Haven (1705-76) (s. 6702); i gravkapellets blændede lysning. Foto Arnold Mikkelsen 2023. – Wrought iron frame with the monograms »NB«, »KB«, and »MvH« of Niels Basse (1695-1773) and his two wives Karen Basse (1682-1721) and Mette Margreta von Haven (1705-76); in the bricked-up light of the mortuary chapel.

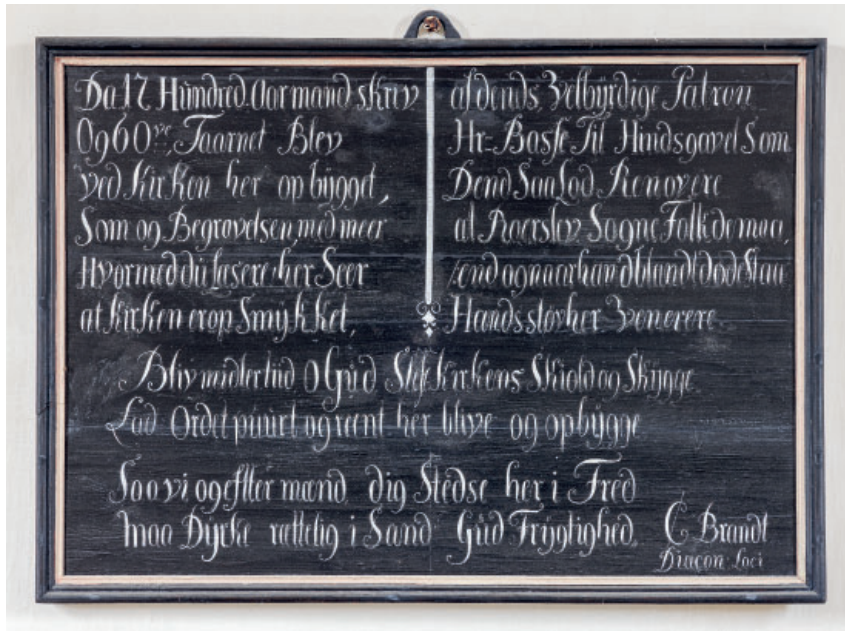

Fig. 76. Tavle fra 1760 i Niels Basses gravkapel 1760, med indskrift forfattet af daværende degn, senere sognepræst, Claus Brandt (s. 6703, jf. fig. 74). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – Board from 1760 in Niels Basse's mortuary chapel, 1760, with an inscription written by the then parish clerk, later parson, Claus Brandt.

slyngede monogrammer i gennembrudt arbejde: »NB«, »KB« og »MvH« for Niels Basse og hans to hustruer Karen Basse (1682–1721) og Mette Margreta von Haven (1705–76). Monogrammerne må oprindeligt have siddet i lysningens østside, der blev blændet i forbindelse med opsætning af orgelpulpeturet 1922, da gravgitteret i øvrigt suppleredes med en dobbeltfløjet $\ddagger$ trædør.⁴⁶

Ifølge biskop C. T. Engelstoft overvejede Niels Basse Fønss til Hindsgavl (1793–1858) at udvide kapellet, men lod i stedet indrette et kapel i Kauslunde (s. 6377).¹²⁵ I forbindelse med kirkens overgang til selveje 1910 (jf. s. 6646) kom også gravkapellet til at sortere under menighedsrådet, mens vedligeholdelsen af sarkofagerne påhvilede Stamhuset Hindsgavl.¹⁷ Ved stamhusets senere opløsning blev der ikke taget forbehold for vedligeholdelsespligten, og da både kapellet og sarkofagerne 1930 var reparationstrængende, opstod der uenighed mellem efterkommere og menighedsråd om ansvaret. Dette blev løst, ved at menighedsrådet modtog en afløsningssum for fremtidig vedligeholdelse.³¹ Sarkofagerne (navnlige nr. 1) blev 1930

repareret med cement.³¹ Den ovennævnte, supplerende $\ddagger$ trædør blev 1994–96 udskiftet med den nuværende glasdør med metalramme.⁴⁶

I kapellet hænger en *tavle* (fig. 76), 1760, af fyrretræ, 71,5×100 cm, med sort- og hvidmalet profilramme samt indskrift forfattet af daværende degn, senere sognepræst, Claus Brandt (1730–1811), der var gift med en niece til kirkeejeren. Den er malet med hvid kursiv på sort bund: »Da 17 Hundred Aar mand skriv Og 60^{ve} (dvs. 1760), Taarnet Blev ved Kirken her opbygget, Som og Begravelsen med meer Hvormed du Læsere! her Seer at Kirken er op Smykket, af dends Velbyrdige Patron Hr. Basse til Hindsgavl Som Dend Saa Lod renovere at Roerslev SogneFolk de maa, end og naar hand blandt døde Staa Hands støv her venerere(.) Bliv midlertiid O Gud Ste(d)se Kirkens Skiold og Skygge Lad Ordet puurt og reent her blive og opbygge Saa vi og efter mænd dig Stedse her i Fred maa Dyrke rættelig i Sand Gud Frygtighed. C. Brandt Diacon Loci (dvs. stedets degn)«. Tavlen er opsat på gravkapellets vestvæg og istandsat 1994–96.¹¹⁹

Fig. 77. Sarkofager i Niels Basses gravkapel 1760 (s. 6704–08), foroven, fra venstre: nr. 1, o. 1760, for Karen Basse (1682–1750), nr. 3, o. 1773, for Niels Basse (1695–1773), nr. 4, o. 1776, for Mette Margreta von Haven (1705–76), nr. 2, o. 1770, for Niels Basse Fønss (1751–70). Forneden fra venstre: nr. 5, mellem 1803 og 1808, for Christian Holger Adeler (1743–1801) og nr. 6, mellem 1803 og 1808, for Karen Basse Fønss (1747–1808). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *Sarcophagi in Niels Basses's mortuary chapel, 1760, above from the left: no. 1, c. 1760, of Karen Basse (1682–1750), no. 3, c. 1773, of Niels Basse (1695–1773), no. 4, c. 1776, of Mette Margreta von Haven (1705–76), no. 2, c. 1770, of Niels Basse Fønss (1751–70). Below from the left: no. 5, between 1803 and 1808, of Christian Holger Adeler (1743–1801), and no. 6, between 1803 and 1808, of Karen Basse Fønss (1747–1808).*

Sarkofager (fig. 77). 1) O. 1760. Karen Basse, *22. juli 1682 i Bogense, g. m. Niels Basse 25. juni 1721 på Hvidkilde, siden ejere af Hindsgavl og Fænø, †20. dec. 1750, 68 år 4 måneder og 29 dage gammel.

Sarkofag af lysegrå sandsten i rokokostil, hovedenden bredere og lidt højere, ca. 240×130/112×115/108 cm. Over fodstykket, med hulkel og kvartstav mellem riflede platter, er siderne lodrette og glatte, men har udadbuget fremspring på den øvre halvdel, prydet af spinkle ranker i lavt relief og kantet af riflede borter. Midt på hver langside og gavl er en stor rocaillekartouche i højt relief med perlestavskantet felt. Kartouchen

i fodenden bærer reliefhugget kursivskrift: »Hodie Mihi Cras Tibi« (I dag mig, i morgen dig), og bag kartouchen ses bladet på en le. Hovedenden har tilsvarende indskrift: »Soli Deo gloria« (Gud alene æren). Felterne i langsidernes kartoucher er glatte. Låget har svungen profil med afsluttende hulkel. På dets flade overside læses personalia med indhugget kursivskrift, med rester af sort farve. Vestligt i gravkapellet (nr. 1 regnet fra syd).

2) O. 1770. Niels Basse Fønss, 'en værdig søn af hr. kancelliråd Fønss til Løvenholm', *28. juni 1751 på Frederiksgave, †28. okt. 1770 på Hindsgavl, i hans alders 19. år og 4. måned.

Nyklassicistisk sarkofag af lysegrå sandsten, 250×135×112 cm. Siderne er omtrent rette. Langsiderne har fremspring med et glat, udsparet felt, og fodenden prydes af en laurbærkrans i højt relief, mens hovedgavlen er glat. Fodstykket er profileret med halvvstav over en riflet platte, sidstnævnte gentaget (over udkraget hulkel) ved overgangen til låget, der har bred skråkant og flad overside med personalia med indhuggede versaler, der har rester af sort farve. Vestligt i gravkapellet (nr. 4 regnet fra syd).

3) O. 1773. Niels Basse, kammerråd og herre til Hindsgavl, ★10. apr. 1695 i Bogense, var først gift 29 år 5 måneder og 25 dage, anden gang 18 år og 9 måneder, †17. febr. 1773 på Hindsgavl, 77 år 10 måneder og 7 dage gammel.

Nyklassicistisk sarkofag af lysegrå sandsten, 250×136×112 cm, svarende til barnebarnets (nr. 2). Lågets personalia med indhuggede versaler afsluttes af skriftstedet 2 Kor. 9,9: »Han udsprede, han gav de fattige. Hans retfærdighed bliwer til æwig tiid 2 Cor. 9 Cap. 9V«. Indskriften har rester af sort farve. Vestligt i gravkapellet (nr. 2 regnet fra syd).

4) O. 1776. Mette Margreta von Haven, ★27. jan. 1705 i Odense, 1. g. m. stiftsprovst i Odense Jens Sørensen Hee (1679–1747) i 10 år, 2. g. m. Niels Basse til Hindsgavl (jf. nr. 3), †31. okt. 1776 i Middelfart, 71 år 9 måneder og 4 dage gammel.

Sarkofag af lysegrå sandsten, ca. 240×110×105 cm. Dens ydre konturer svarer til nr. 1, men hoved- og fodende har ens dimensioner. Desuden er kartoucher og ranker grovere, og langsiderne har ikke kartoucher, men i stedet fremspring, der løber som en lille forhøjning hen over låget. På lågets fodende findes personalia med indhugget versalskrift. Vestligt i gravkapellet (nr. 3 regnet fra syd).

5) Mellem 1803 og 1808. Kammerherre og ritmester Christian Holger Adeler til Hindsgavl og Fænø, ★22. nov. 1743 på Sjælland, g. m. Karen Basse Fønss 26. okt. 1770 (jf. nr. 6), †25. dec. 1801 på Hindsgavl.

Nyklassicistisk sarkofag, 270×145×100 cm, af lysegråt, norsk marmor, udført af den københavnske stenhugger Johan Michael Fischer (1738–1816). Den har forlæg i Wolf Weit von Reitzensteins sarkofag i Sorø Klosterkirke (DK Sorø 103),

Fig. 78. Detalje af østgavl på sarkofag nr. 1 for Karen Basse (1682–1750) (s. 6704, jf. fig. 77). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – Detail of east end of sarcophagus no. 1 of Karen Basse (1682–1750).

tegnet af Jens Bang og hugget af Johannes Wiedewelt.¹³² Siderne er rette og let udadskrånende. Langsiderne har let fremskudt midterparti med laurbærkrans, på den ene side med reliefhuggede, sammenslyngede initialer »CHA«, på den anden med indhugget fødsels- og dødsdato. De to andre fag har glat, rektangulært felt, og ved hvert hjørne står en kanneleret pilaster med indfældet, hvid marmorroset i kapitælleddet. Gavlene adskiller sig fra forlægget ved at være glatte, fodenden har indfældet, hvid marmormedaljon med Adelervåben. Låget har skråkant og på midten et let op-højet skriftfelt, hvis indhuggede kursivskrift muligvis er udført af en stenhugger fra Christiansfeld (jf. nr. 6). Under personalia findes første vers af et mindedigtt forfattet af digter og toldinspektør i Middelfart, Peder Horrebow Haste (1765-1831): »Fred om Graven, hvor Hand Hviiler/ Hand som Ædle Skarer nys var Kiær/ Uroe voxer ey

hvor Døden smiler/ Fred med Ham som blunder Her«.¹³³

Sarkofagen rummer en inderkiste af fyrretræ og en yderkiste af eg, betrukket med sort klæde.¹³⁴ Trækisten må have stået i kapellet, indtil færdiggørelsen af sarkofagen, som enken Karen Basse Fønss bestilte 1802 sammen med sin egen tilsvarende sarkofag (nr. 6). Bestillingen fremgår af et dokument 14. juni 1802,¹³⁵ mens hendes testamente af 19. febr. 1803 specificerede, at »2de Steen-Liig Kister Af Norsk Marmor ere bestilte hos Steen-Huger Fischer i Kiøbenhavn, skulde de ey være færdige ved min Død, paalægges det de Herrer Executores, at besørge disse snarest Mueligt forfærdiget«. Det fremgik endvidere, at sarkofagerne skulle sammenloddess med 'bly eller anden varig kit'.¹³⁵ Begge sarkofager må antagelig være leveret før Karen Basse Fønss' død 1808, da dokumenterne i hendes skiftesag ikke inde-

Fig. 79. Våbenskjold på sydgavlen af sarkofag nr. 6, for Karen Basse Fønss (1747-1808) (s. 6707, jf. fig. 77). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – Arms on the south end of sarcophagus no. 6, of Karen Basse Fønss (1747-1808).

Fig. 80. Niels Basses gravkapel set mod vest (s. 6702, jf. fig. 77). Foto Chr. Axel Jensen 1923. — *Niels Basse's mortuary chapel looking west.*

holder udgifts- eller gældsposter desangående.¹³⁵ Sarkofagen står i gravkappellets sydøsthjørne.

6) Mellem 1803 og 1808. Karen Basse Fønss, ★14. juni 1747 på Frederiksgave, gift 26. okt. 1770, †26. juli 1808 på Hindsgavl.

Nyklassicistisk sarkofag af lysegråt, norsk marmor, 270×145×100 cm, svarende til ægteman-

dens (nr. 5) og af samme stenhugger. Den ene langsides laurbærkrans rummer sammenslyngede initialer »KBF« i relief, den anden fødsels- og dødsdag (med indhugget kursiv). Fodenden har marmormedaljon med et tværdelt våben. Det har bjælke og viser i 1. felt en firebladet plante på (tinkturskraveret) rød bund og i 2. felt en seks-

takket stjerne på (tinkturskraveret) grøn bund¹³⁶ Lågets personalia med indhugget kursivskrift er muligvis udført af en stenhugger fra Christiansfeld i overensstemmelse med Karen Basse Fønss' testamentariske bestemmelse.¹³⁵ I 'Christiansfeld', Rørup Sogn, findes lokaliteten 'Stenhuggerhuset'. Sarkofagen indeholder en sortmalet kiste. I gravkapellets nordøsthjørne.

Kirkegårdsmonumenter. 1) (Jf. fig. 81), o. 1845, over Mette Marie Hansen, *5. maj 1792, †27. febr. 1845, g. m. gårdejer Lars Nielsen (jf. nr. 2). Sortmalet støbejernskors, 120 cm højt, udsmykket med liljeornamenter, dels omkring endernes kølbuede trepas, dels omkring korsskæringen. Foruden reliefversaler er der et relief forneden med Dødens Genius stående i profil med slukket fakkel; bagsiden har farvelhænder i korsskæringen. Fodstykket

af støbejern har gennembrudt rankeudsmykning. Opstillet ved kirkegårdens nordøsthjørne.¹³⁷

2) (Jf. fig. 81), o. 1848, over gårdejer Lars Nielsen, *20. juli 1792, †27. febr. 1848. Sortmalet støbejernskors, 120 cm højt, af samme type som hustruens (nr. 1). Opstillet ved kirkegårdens nordøsthjørne.

3) O. 1901, over husmanden H(ans) P(eter) J(ensen) Schiermacher, (*9. jan. 1835 i Slangerup), †(29. jan.) 1901 i Blanke, og hustru Ane Elisabeth (født Møller), (*21. maj 1848), †(8. maj) 1937 i Blanke.¹³⁸ Stenen er et forholdsvis sent eksempel på 'bondegravsten'. Den fladbuede sten af lys, grå granit, 97×36×20 cm, har uregelmæssig reliefindskrift i antikva og versaler samt ranke og kors; det hele malet op med sort. Kirkegårdens sydvesthjørne.

Fig. 81. Støbejernskors, kirkegårdsmonumenter nr. 1-2 (s. 6708), nr. 1 (tv.), o. 1845, over Mette Marie Hansen (1792-1845), og nr. 2, o. 1848, over ægtemanden Lars Nielsen (1792-1848). Foto Arnold Mikkelsen 2022. – Cast iron crosses, churchyard monuments nos. 1-2, no. 1 (left), c. 1845, of Mette Marie Hansen (1792-1845), and no. 2, c. 1848, of her husband Lars Nielsen (1792-1848).

KILDER OG HENVISNINGER

Nedenfor er anført en oversigt over arkivalier eller utrykte kilder og litteratur anvendt i beskrivelsen af Roerslev Kirke. For en oversigt over arkivalier og litteratur samt forkortelser anvendt i Odense Amt i almindelighed jf. også s. 52-54 samt 56-59. Henvisninger til Danmarks Kirker, Kbh. 1933- er angivet som DK, efterfulgt af betegnelsen for det pågældende amt; referencer inden for Odense Amt har dog kun sideangivelse.

Arkivalier. Rigsarkivet, København (RAK): *Regnskaber 1433-1559*. Fortegnelser over indkrævede klokker 1528-29 (*Regnskaber 1433-1559*. Fortegnelser over indkrævede klokker 1528-29). *Regnskaber 1559-1660*, *Lensregnskaber*. Lensregnskaber 1559-1662. Hinds-gavl lens kvittansiariums-bilag (*Regnskaber 1559-1660*. Lensrgsk. 1559-1662). *Danske Kancelli* (DaKanc). Indlæg til registre og tegnelser samt henlagte sager 1572-1650. B160-30 (DaKanc. Indlæg til registre og tegnelser samt henlagte sager 1572-1650). *Rentekammeret*. *Reviderede regnskaber*. *Kirkeregnskaber*. Regnskaber Fyn 1662-1837. Assens Provsti 1664-71 (*Rtk. Rev. Rgsk. Kirkegsk.* Assens Provstis kirkegsk. 1664-71). Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet, 1. Kontor. Journaler 1848 (*Kultusministeriet, 1. Kontor*. Journaler 1848).

Rigsarkivet, Odense (RAO): *Bispearkivet*. Synsforretninger over kirker 1718-35 (*Bispeark.* Synsforretninger over kirker 1718-35); Visitatsprotokol 1732-1803 (*Bispeark.* Visitatsprotokol 1732-1803); Vends Herreds breve 1806-71 (*Bispeark.* Vends Herreds breve 1806-71); Indberetninger om kirker og kirkegårde 1812-43 (*Bispeark.* Indberetninger om kirker og kirkegårde 1812-43); Synsforretninger over kirker og præstegårde 1872-81 (*Bispeark.* Synsforretninger 1872-81). *Vends Herreds provsti*. Synsprotokol for kirker og præstegårde i Vends Herred 1803-61, indført i Justitsprotokol 1682-1798 (*Provstiark.* Synsprotokol 1803-61); Breve fra Sognene 1862-1974: Asperup-Roerslev 1880-1929 (*Provstiark.* Breve fra sognene); Div. sager vedr. kirker 1909-74 (*Provstiark.* Div. sager 1909-74); Synsudskrifter for kirker og kirkegårde 1961-74 (*Provstiark.* Synsudskrifter 1961-74). *Roerslev Sogn*. Regnskabsbog 1643-74 (*Roerslev Sogn*. Rgsk. 1643-74). *Pastoratsarkivet*. Ministerialbog 1702 ff. (*Pastoratsark.* Ministerialbog 1702 ff.); Embedsbog 1823-1963 (*Pastoratsark.* Embedsbog 1823-1963); Embedsbog for skolelærer i Asperup 1844-1900 (*Pastoratsark.* Embedsbog for skolelærer 1844-1900). *Middelfart pastoratsarkiv*. Ministerialbog 1709 ff. (*Middelfart pastoratsark.* Ministerialbog 1709 ff.). *Fynbo landsting*. Skøde- og panteprotokol 1646-1805 (*Fynbo landsting*. Skøde- og panteprotokol 1646-1805). *Båg-Vends herredsfoged*. Tingbog 1698-1707 (*Båg-Vends herredsfoged*. Tingbog 1698-1707).

Hindsgavl godsarkiv. Skiftet efter Karen Basse Fønss 1793-1829 (*Hindsgavl godsark.* Skiftet efter Karen Basse Fønss 1793-1829). *Tøpografica. Fyn i alm. 3*. Indberetninger til Jessen, Thurah og Danske Atlas 1743-71 (*Tøpografica. Fyn i alm. 3*. Indb. til Jessen, Thurah og Danske Atlas 1743-71). *Den kgl. bygningsinspektør*. Sager vedr. kirkebygninger på Fyn 1915-25 (*Den kgl. bygningsinspektør*. Sager vedr. kirkebygninger på Fyn 1915-25). *Vedel Simonsens Samlinger*. Geografiske beskrivelser af Fyn. Vends Herreds beskrivelse (*Vedel Simonsens Samlinger*. Geografiske beskrivelser af Fyn. Vends Herreds beskrivelse).

Asperup-Roerslev Lokalarliv. Roerslev Menighedsråd. Synsprotokol 1862-1924 (*Menighedsrådsark.* Synsprotokol 1862-1924); Synsprotokol 1925-84 (*Menighedsrådsark.* Synsprotokol 1925-84). Forhandlingsprotokol 1922-88 (*Menighedsrådsark.* Forhandlingsprotokol 1922-88).

Rønnow Arkitekter A/S. Det Kgl. Bygningsinspektorats Arkiv. Roerslev Kirke (Rønnow Arkitekter. Det kgl. bygningsinsp.ark. Roerslev K.).

Det Kongelige Bibliotek (KB). *Kallske samling*. 377, 4°. Kopi af beskrivelse over kirkerne og herregårdene i Fyn og Lolland af sognepræsterne til generalmajor og hofbygmester de Thura. Indberetning ved Johann Rasch Aarhus 24. april 1755 (*Kallske saml.* 377, 4°). *Ny kongelige Samling* (NKS) 736, 4°. Nogle optegnelser om kirkerne i Fyn og deres oldsager (NKS 736, 4°).

Fig. 82. Skitse af kirken i biskop Jacob Madsens visitatsbog. I RAO. – *Sketch of the church in Bishop Jacob Madsen's Book of Visitations.*

Fig. 83. Kirken set fra sydøst. Foto Niels Elswing 1956. – *The church seen from the south east.*

Nationalmuseet (NM). *Antikvarisk-Topografisk Arkiv* (ATA). *Manuskripter*: C. T. Engelstoft, *Kirkerne i Fyens Stift (Tillæg til Jacob Madsens Visitatsbog)*. Begyndt 1853.

Beretningsarkivet: Niels Termansen 1919 (alterbord, altertavle, prædikestol); Chr. Axel Jensen 1923 (bygning); Victor Hermansen u.d. (antagelig 1923) (inventar); N. J. Termansen 1961, 1964 (madonnafigur, korbuekrucifiks); Ebbe Lehn Petersen 1985 (bygning); Vilhelmsen, Marxen & Bech Jensen 1993 (bygning); Karl Søndergaard og Verner Thomsen 1994 (inventar,

gravkapel); Jørgen Christensen 1996 (historisk inventar); Jens Christian Moesgaard 1997 (møntfund); H. Hildebrandt-Nielsen 1998 (orgel).

Korrespondancearkivet. *Den kongelige Mønt- og Medaillesamling*. Fundprotokol nr. 5818.

Tegninger og opmålinger. NM. N. P. Jensen o. 1900 (plan); Lehn Petersen (plan 1962, snit 1974 samt plan og snit af tårnspej 1979), Vilhelmsen, Marxen & Bech-Jensen A/S 2002 (plan samt snit af tårn).

Litteratur. Jørgen Thordrup, »Roerslev-labyrinten«, *Vends* 1997, 66–72. Susanne Wenningsted-Torgard, »Et fynsk krucifiks med slægtninge i Sønderjylland. Krucifikser fra begyndelsen af 1300-tallet«, *hikuin* 26, 1999, 191–200. Grethe Marcussen, *Roerslev Kirke*, Fredericia 2000 (Marcussen). Jens Christian Moesgaard, »Et offerfund fra en fynsk kirke«, *Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad* 2001, 1, 8–11. Orla Hylleberg Eriksen, *Dendrokronologisk undersøgelse af tagkonstruktion over Roerslev kirke, Odense amt*, NNU rapport nr. 48, Nationalmuseet 2024 (Hylleberg Eriksen 2024).

Fig. 84. Skilling fra 1764, en af 13 *monter (s. 6646) nedlagt i altertavlen ved dens istandsættelse 1764/66 (s. 6678). I Den kgl. Mønt- og Medaillesamling, Nationalmuseet. Foto Sean Weston 2024. – *Schilling from 1764, one of 13 *coins deposited in the altarpiece at its refurbishing in 1764/66.*

Historisk indledning og omgivelser ved Lasse J. Bendtsen, bygningsbeskrivelse ved Kirstin S. Eliassen, kalkmaleri, inventar og gravminder ved Lasse J. Bendtsen, orgler dog ved Kristian Lumholdt. Oversættelser ved James Sander Manley (engelsk) og Peter Zeeberg (latin). Korrektur ved Anne Frovin. Teknisk og grafisk tilrettelæggelse ved Mogens Vedso. Redaktionen afsluttet november 2024.

Fig. 85. Koret set fra nord (s. 6648). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – Chancel seen from the north.

¹ »Regnskabsbog over Indtægten af Landehjælpen 1524–26«, *Danske Magazin*, 4, II, 1873, 51.

² Jens Rasmussen og Anne Riising, *Biskop Jacob Madsens visitatsbog 1588-1604*, Odense 1995, 322, 345–47.

³ Kirkens landgilde omfattede 1644 blot 1 pund byg fra en gård i Roerslev og 2 skæpper byg fra en gård i Blanke, mens kirkeladen gav 10 mark i lejeindtægt. Tienden udgjorde samtidig 4 ørtug rug, 4 ørtug byg og 2 ørtug havre. RAO. *Roerslev Sogn*. Rgsk. 1643–74. 1687 nævntes indtægt af flere ejendomme, nemlig et bol og to huse i Fjelsted Sogn, et bol og to huse i Nørre Åby Sogn samt et bol i Tanderup Sogn (Båg Hrd.). *Kronens Skøder paa afhændet og erhvervet jordegods i Danmark, fra Reformationen til Nutiden, 1535-1765*, I-IV. Udg. af Rigsarkivet, Kbh. 1892–1955, II, 593–94 (8. febr. 1687).

⁴ KB. *Kallske saml.* 377, 4°.

⁵ *Acta Pontificum Danica. Pavelige Aktstykker vedrørende Danmark 1316-1536*, I-VII, L. Moltesen m.fl. (udg.), Kbh. 1904–43, VI, nr. 4627 (21. juni 1517).

⁶ *Kong Frederik den Førstes danske Registranter*. Udg. af Kr. Erslev og W. Møllerup, Kbh. 1879, 142 (28. aug. 1527).

⁷ RAK. Kultusministeriet, 1. Kontor. Journaler 1848. Nr. 689.

⁸ RAO. *Fynbo landsting*. Skøde- og panteprotokol 1646–1805. 8. febr. 1687, tinglyst 10. aug. 1687, jf. *Kronens Skøder* (note 3) II, 593–94 (8. febr. 1687).

⁹ RAO. *Fynbo landsting*. Skøde- og panteprotokol 1646–1805. 20. febr. 1687, tinglyst 10. aug. 1687.

¹⁰ RAO. *Fynbo landsting*. Skøde- og panteprotokol 1646–1805. 28. marts 1698, tinglyst 15. juni 1698.

¹¹ RAO. *Fynbo landsting*. Skøde- og panteprotokol 1646–1805. 19. juni 1699, tinglyst 19. juli 1699.

¹² RAO. *Bispeark*. Visitatsprotokol 1732–1803; Indberetninger om kirker og kirkegårde 1812–43; Asperup-Roerslev Lokalkrav. *Menighedsrådsark.* Synsprotokol 1862–1924.

¹³ J. P. Trap, *Statistisk-topographisk Beskrivelse af Kongeriget Danmark*, 5. udg. Kbh. 1953–72, XII, 417–418 på grundlag af et anonymt håndskrift fra 1700-tallet. Holger Fr.

Fig. 86. Udskridning af korgavl med sprække mellem gavlen og korets hvælv (s. 6650). Foto Arnold Mikkelsen 2024. – *Protrusion of the chancel gable with gap between the gable and the chancel vault.*

Rørdam, »Prøver af en fynsk Præstehistorie fra forrige Aarhundrede«, *Kirkehistoriske Samlinger* 2, 6, 742. Af præsteindberetningen 1755 fremgår derimod, at man ikke kendte kirkens navn i katolsk tid. KB. *Kallske saml.* 377, 4°.

¹⁴ NM. *Den kongelige Mønt- og Medaillesamling*. Fundprotokol nr. 5818; Jens Christian Moesgaard, »Et offerfund fra en fynsk kirke«, *Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad* 2001, 1, 8–11.

¹⁵ Erich Pontoppidan og Hans de Hofman, *Den danske Atlas* I–VI, Kbh. 1763–81, VI, 1774, 646.

¹⁶ *Danske Atlas* (note 15), VI, 1774, 646, jf. Siegfried

Svane, *Danske Helligkilder og Lægedomsilder*, Kbh. 1984, 133.

¹⁷ Asperup-Rørslev Lokalkarkiv. *Menighedsrådsark.* Synsprotokol 1862–1924.

¹⁸ Rasmussen og Riising 1995 (note 2), 346.

¹⁹ RAO. *Bispeark.* Indberetninger om kirker og kirkegårde 1812–43.

²⁰ RAO. *Bispeark.* Vends Herreds breve 1806–71.

²¹ Rønnow Arkitekter. *Det kgl. bygningsinsp.ark.* Rørslev K.

²² To store kastanjer og en ask blev fældet 1929, og yderligere to gamle asketræer faldt 1966. Asperup-Rørslev

Fig. 87. Korets nordøsthjørne med spygat med pudset overflade til afløb (s. 6650). Foto Arnold Mikkelsen 2024. – *North east corner of the chancel, scupper with dressed surface for drainage.*

Fig. 88. Nordre vange til bueåbning mellem korets og skibets loftrum (s. 6657), med spor af oprindelige triumfinur samt puds på skibets overmur (6648). Foto Arnold Mikkelsen 2024. – *Northern side member of the archway between the lofts of the chancel and nave, traces of the original chancel arch wall, and plaster on the upper wall of the nave.*

Fig. 89. Våbenhusets tagværk (s. 6666, jf. fig. 29), 3. spærfag set fra syd, del af hanebånd. Foto Arnold Mikkelsen 2024. — Porch roofing. Third truss seen from the south, part of collar beam.

Fig. 90. Våbenhusets tagværk (s. 6666, jf. fig. 29), 3. spærfag set fra syd, vestre spærfod. Foto Arnold Mikkelsen 2024. — Third truss seen from the south, western strutting beam.

Lokalarkiv. *Menighedsrådsark.* Synsprotokol 1925–84.

²³ Indgangen blev 1935 rykket ca. 0,5–1 m til den nuværende plads og udvidet i bredden ifm. med fornyelsen af norddiget. Asperup-Rørslev Lokalarkiv. *Menighedsrådsark.* Forhandlingsprotokol 1922–88.

²⁴ RAK. *DaKanc.* Indlæg til registre og tegninger samt henlagte sager 1572–1650. Assens provstis regnskaber 1637–38.

²⁵ RAK. *Rtk. Rev. Rgsk. Kirkerqsk.* Assens Provstis kirkerqsk. 1664–71.

²⁶ RAO. *Båg-Vends herredsfoged.* Tingbog 1698–1707. Synsforretning over Asperup og Rørslev Kirker, 4. juli 1699, tinglyst 7. juli 1699.

²⁷ Asperup-Rørslev Lokalarkiv. *Menighedsrådsark.* Synsprotokol 1862–1924; Forhandlingsprotokol 1922–88.

²⁸ Det manglende materiale til lågen var seks planker, to nye jernhængsler samt lukke i form af træbom og jernlænke. RAO. *Båg-Vends herredsfoged.* Tingbog 1698–1707. Synsforretning over Asperup og Rørslev Kirker, 4. juli 1699, tinglyst 7. juli 1699. 'Kirkeporten' (muligvis kun fløjene) var 1718 brøstfældig. RAO. *Bispeark.* Synsforretninger over kirker 1718–35.

²⁹ RAO. *Provstiark.* Synsprotokol 1803–61.

³⁰ RAO. *Provstiark.* Breve fra Sognene.

³¹ Asperup-Rørslev Lokalarkiv. *Menighedsrådsark.* Forhandlingsprotokol 1922–88.

³² *Rasmussen og Riising 1995* (note 2), 346. Jf. også Mikael Manøe Bjerregaard, »Middelalderlige kirkelader i Danmark«, *Kuml* 2003, 257.

³³ RAO. *Rørslev Sogn. Rgsk.* 1643–74.

³⁴ RAO. *Vedel Simonsens Samlinger*. Geografiske beskrivelser af Fyn. Vends Herreds beskrivelse.

³⁵ RAK. *DaKanc*. Indlæg til registre og tegnelser samt henlagte sager 1572-1650. 21. dec. 1640.

³⁶ Asperup-Roerslev Lokalarkiv. *Menighedsrådsark*. Forhandlingsprotokol 1922-88. De nuværende gårdbygninger er fra 1900-tallet.

³⁷ Asperup-Roerslev Lokalarkiv. *Menighedsrådsark*. Synsprotokol 1925-84.

³⁸ Et murparti af karakter som del af et bueslag over vinduets vestre vange er formentlig et resultat af en senere ombygning.

³⁹ Den tekniske udformning er beslægtet med dekorative ribber i hvælv i en række, fortrinsvis østfynske, kirker; f.eks. Rønninge (s. 3714) og Sønder sø (s. 6248).

⁴⁰ NM. *ATA*. Indb. ved Chr. Axel Jensen 1923. Den omtalte sten kan ikke længere identificeres.

⁴¹ Buerne er muret af små sten og formentlig resultat af en ommuring samtidig med ommuringen af gavlspidser, der ses på gavlens inderside (jf. fig. 24).

⁴² Beskrevet som »en sær bastard af en trappefrise og en korsblænding« i NM. *ATA*. Indb. ved Chr. Axel Jensen 1923.

Fig. 91. Våbenhusets tagværk (s. 6666, jf. fig. 29), 3. spærfaq set fra syd, østre spærfod. Foto Arnold Mikkelsen 2024. – *Third truss seen from the south, eastern strutting beam.*

⁴³ Samme formsten genfindes i gesimsfrisen på Asperup kirkes våbenhus (s. 6562).

⁴⁴ NM. *ATA*. Indb. ved Chr. Axel Jensen 1923.

⁴⁵ En ommuring eller forstærkning af sydvestre ribbe giver sig til kende ved en række fremspringende små, gule teglsten på hvælvets overside.

⁴⁶ NM. *ATA*. Korrespondance.

⁴⁷ NM. *ATA*. Indb. ved Vilhelmsen, Marxen & Bech Jensen 1993.

⁴⁸ RAO. *Provstiark*. Synsprotokol 1803-61; *Pastoratsark*. Embedsbog for skolelærere i Asperup 1844-1900.

⁴⁹ RAO. *Bispeark*. Vends Herreds breve 1806-71; Asperup-Roerslev Lokalarkiv. *Menighedsrådsark*. Synsprotokol 1862-1924.

⁵⁰ RAO. *Pastoratsark*. Embedsbog for skolelærere i Asperup 1844-1900; *Provstiark*. Synsprotokol 1803-61; Asperup-Roerslev Lokalarkiv. *Menighedsrådsark*. Synsprotokol 1862-1924.

⁵¹ *Hylleberg Eriksen 2024*. Der blev i alt udtaget seks prøver som boreprøver fra våbenhusets og vestforlængelsens tagværker. Alle de borede prøver er udtaget gennem splintveddet, som var smuldret bort. De to prøver fra våbenhusets tagværk kunne dateres. Yngste fuldstændig bevarede årring på 41710019 er dannet i 1501 e.Kr. Efter tillæg af årringe i det manglende splintved kan det beregnes, at træet, som prøven stammer fra, er fældet ca. 1521 e.Kr. Undersøgeren tolker, at denne datering også kan gælde for den anden daterede prøve (41710029) fra våbenhuset. Tre af de fire prøver fra vestforlængelsens tagværk kunne dateres. Yngste fuldstændig bevarede årring på 41711049 er dannet i 1480 e.Kr. Efter tillæg af årringe i det manglende splintved kan det beregnes, at træet, som prøven stammer fra, er fældet efter ca. 1500 e.Kr. Undersøgeren tolker, at denne datering også kan gælde for de andre daterede prøver fra vestforlængelsen (41711029 og 417110039).

⁵² Såvel Nationalmuseet som den kongelige bygningsinspektør og Stiftsoverigheden frarådede opsætning af tagrender, men på trods af dette blev de opsat.

⁵³ Asperup-Roerslev Lokalarkiv. *Menighedsrådsark*. Forhandlingsprotokol 1922-88; NM. *ATA*. Korrespondance.

⁵⁴ RAO. *Bispeark*. Synsforretninger over kirker 1718-35.

⁵⁵ Asperup-Roerslev Lokalarkiv. *Menighedsrådsark*. Synsprotokol 1862-1924; RAO. *Bispeark*. Vends Herreds breve 1806-71.

⁵⁶ Asperup-Roerslev Lokalarkiv. *Menighedsrådsark*. Synsprotokol 1862-1924; RAO. *Bispeark*. Synsforretninger 1872-81.

⁵⁷ RAO. *Pastoratsark*. Embedsbog 1823-1963.

⁵⁸ RAO. *Provstiark*. Synsudskrifter 1961-74; Asperup-Roerslev Lokalarkiv. *Menighedsrådsark*. Synsprotokol 1925-84.

⁵⁹ Jf. også *Marcussen 6*.

Fig. 92. Alterpartiet med farvesætning fra 1922 (s. 6673). Foto o. 1994 i NM. – *The altar with colour scheme from 1922.*

⁶⁰ Derudover Gevninge (DK KbhAmt 876), Skørring, Gylling, Bryrup og Nim (DK Århus 1931, 2820, 3918 og 5185). Desuden de to skånske kirker Båstad og Östra Karup, jf. Knud Banning (red.), *A Catalogue of Wall Paintings in Medieval Denmark 1100-1600, Scania, Halland, Blekinge* I-IV, Kbh. 1976-82, II, 69; III, 278. Kalkmalede labyrinter kendes også fra Norge, Sverige og Finland, hvor trojaborge af en vis alder også optræder som landskabskunst. Jørgen Thordrup, *Alle tiders labyrinter*, Silkeborg 2002, specielt 42-47.

⁶¹ En helt tilsvarende placering havde $\dagger$ labyrinten i Tåning (DK Århus 4602), mens der i Gevninge (DK KbhAmt 876) findes to labyrinter på triumfvæggen (nu over hvælv).

⁶² Fortolkningen af myten som Kristus-typologi optræder allerede i senantikken, jf. kirkefaderen Hieronymus (o. 347-420): »Labyrinthios patimur errores, et Christi cæca regimus filo vestigia» (Vi plages af labyrintiske vildfarelser og styrer vores blinde fodtrin ved Kristi tråd), *Patrologia Latina*, J. P. Migne (udg.), Paris 1841-95, XXV, sp. 1453. Craig Wright, *The Maze and the Warrior: Symbols in Architecture, Theology, and Music*, Cambridge,

Mass. 2001. Derudover kan den ensrettede labyrint samtidig forstås som et symbol på rettroenhed, jf. Hieronymus (ovf.), Wright (ovf.), 73-76 og Hans Jørgen Frederiksen, der tolker i lyset af Joh. 14,6 ('Jeg er vejen, sandheden og livet'). Hans Jørgen Frederiksen, »'Træskomaleren'«, *Fyens Stiftsbog* 2005, 158-60.

⁶³ I de nordfranske ærkebispedømmer Sens og Reims indgik gulvlabyrinter indtil midten af 1500-tallet i gejstlige påskeritualer, bedst beskrevet i Auxerre, hvor man bl.a. sang *Victimæ paschali laudes* under dans i eller omkring labyrinten. Wright 2001 (note 62), 139-40. Middelalderlige, kirkelige gulvlabyrinter kendes også fra Italien (i Pontremoli med skriftstedet 1 Kor. 9,24) og Köln. Se endvidere Karin Sorgenfrey, »Labyrinter«, Ulla Haastrup og Robert Egevang (red.), *Danske Kalkmalerier* 1-7, Kbh. 1985-92, 5, 134-5 og Jørgen Thordrup, »Fra tranedans til hækkeløb«, *ICO* 1976, 1-2, 23-36. Jf. også DK Århus 4624 note 44.

⁶⁴ Jørgen Thordrup, »Roerslev-labyrinten«, *Vends* 1997, 68.

⁶⁵ Jf. Jennifer Lee, »Pavements, Labyrinths«, *Encyclopedia of Medieval Pilgrimage*, Larissa J. Taylor (red.), Leiden 2009, 495-97.

⁶⁶ Se endvidere Karin Vestergaard Kristiansen, *Den farverige kirke: Dansk farvehistorie fra 1500-tallet til nutiden*, Publications from the National Museum 29, Kbh. 2023, 393, 422.

⁶⁷ NM. ATA. C. T. Engelstoft, *Kirkerne i Fyens Stift* (Tillæg til Jacob Madsens Visitatsbog), 11.

⁶⁸ RAO. *Bispeark*. Visitatsprotokol 1732-1803.

⁶⁹ NM. ATA. Indb. ved Jørgen Christensen 1996.

⁷⁰ NM. ATA. Indb. ved Niels Termansen 1919.

⁷¹ NM. ATA. Indb. ved Karl Søndergaard og Verner Thomsen 1994; Asperup-Roerslev Lokalkarkiv. *Menighedsrådsark*. Forhandlingsprotokol 1922-88.

⁷² NM. ATA. Indb. ved Karl Søndergaard og Verner Thomsen 1994.

⁷³ Postamentfremspringenes tovtavsortnament virker flade, og det i midten har snarere karakter af slankt tand-snit.

⁷⁴ De tre drejede spir er opsat 1994-96 som kopier efter rester af oprindelige spir, der henlå bag altertavlen. De erstattede nogle sekundære pyramidespir af fyrretræ (jf. fig. 93). NM. ATA. Indb. ved Niels Termansen 1919; indb. ved Jørgen Christensen 1996.

⁷⁵ Præsteindberetningen 1755 har følgende formodede afskrivningsfejl: 'exitat' for 'excitat', 'prædia' for 'prælia', 'sava' for 'sæva' og 'lapsu' for 'lapsa'. KB. *Kallske*

Fig. 93. Knud Snedkers baldakinaltertavle fra 1590'erne, med egetræsådring og forgyldning fra 1897 (s. 6678, jf. fig. 41). Foto Niels Termansen 1918. – *Knud Snedker's baldachin altarpiece from the 1590s, with oak veining and gilding from 1897.*

Fig. 94-95. Madonna med barnet, o. 1300-50 (s. 6679, jf. fig. 43). Foto N. J. Termansen 1964. — *Virgin and Child*, c. 1300-50.

saml. 377, 4°; RAO. *Topografica. Fyn i alm. 3*. Indberetninger til Jessen, Thurah og Danske Atlas 1743-1771.

⁷⁶ Jf. Rudolph Gwalther, »Argumentum capitum in omnes Noui Testamenti« i 1547-udgaven af Erasmus af Rotterdams oversættelse af det nye testamente (*Noui Testamenti aeditio postrema*, Zürich 1547).

⁷⁷ *Neuwe Biblische Figuren deß Alten vnd Neuwen Testaments* (...), Frankfurt am Main 1565.

⁷⁸ Jf. også konservator Niels Termansen, der 1919 fandt, at prædikestolen 'utvivlsomt' var udført af samme snedker som altertavlen. NM. *ATA*. Indb. ved Niels Termansen 1919; jf. *Trap* 5. udg. (note 13), XII, 417-418.

⁷⁹ Tavlens datering til 1594 i Traps 3. udg. (1899) må bero på en sammenblanding med (†)skriftestolen (s. 6691), hvis indskrift for Eiler Ottesen Bang i beskrivelsen også anføres ifm. altertavlen. J. P. Trap, *Statistisk-*

topographisk Beskrivelse af Kongeriget Danmark, 3. udg. Kbh. 1898–1906, III, 513; gentaget i J. P. Trap, *Statistisk-topographisk Beskrivelse af Kongeriget Danmark*, 4. udg. Kbh. 1920–32, IV, 528.

⁸⁰ Jf. Bogense (s. 2141), Rolsted (s. 3817) og Munkebo (s. 4149), alle med indskrifter, og Norup (s. 4811) med en kombination af indskrifter og storfeltsbillede.

⁸¹ Moesgaard 2001 (note 14), 8–11; jf. også NM. ATA. Indb. ved Jens Christian Moesgaard 1997.

⁸² Asperup-Rørslev Lokalkirkiv. *Menighedsrådsark*. Synsprotokol 1862–1924. Jf. NM. ATA. Indb. ved Niels Termansen 1919.

⁸³ »Uden Troen er det umueligt at behages Gud Ebr 11v6«.

⁸⁴ Asperup-Rørslev Lokalkirkiv. *Menighedsrådsark*. Synsprotokol 1862–1924; NM. ATA. Indb. ved Karl Søndergaard og Verner Thomsen 1994.

⁸⁵ Manglende tandsnitslister i begge ender af postamentet genskabtes, tre nye topspir opsattes (jf. note 74); desuden fastgjordes tavlen til korets østvæg med nye bronzeankre. NM. ATA. Indb. ved Jørgen Christensen 1996; indb. ved Karl Søndergaard og Verner Thomsen 1994; Korrespondance.

⁸⁶ Jakob den ældre er skåret med plan rygside, mens de to andre har udhulet ryg. NM. ATA. Indb. ved Victor Hermansen u.d. (antagelig 1923).

⁸⁷ Jf. også Sissel F. Plathe og Jens Bruun, *Danmarks Middelalderlige Altertavler*, Odense 2010, 790.

⁸⁸ Figuren dateres lidt bredere til 1300-tallet i Plathe og Bruun 2010 (note 87), 790–791.

⁸⁹ NM. ATA. Indb. ved N. J. Termansen 1961.

⁹⁰ NM. ATA. Indb. ved N. J. Termansen 1961; Korrespondance.

⁹¹ NM. ATA. Indb. ved N. J. Termansen 1964; Asperup-Rørslev Lokalkirkiv. *Menighedsrådsark*. Forhandlingsprotokol 1922–88.

⁹² Chr. A. Boje, *Danske guld og sølvsmedemærker før 1870*, 4. udg. revideret og udvidet ved Henrik Jakobsen, Odense 2022, nr. B4–3125. Dette katalog nævner ikke alterkalken, hvis stempel dog er identificeret som Schwartz' i Finn Grandt-Nielsen, *Fynsk kirkesølv* (Fynske Studier XII), Odense 1983, 66.

⁹³ Grandt-Nielsen 1983 (note 92), 66.

⁹⁴ RAO. *Provstiark*. Div. sager 1909–74.

⁹⁵ Kuglepartiet mangler på den ene stærkt beskadigede side.

⁹⁶ Hiltrud Westermann-Angerhausen, *Mittelalterliche Weihrauchfässer von 800 bis 1500*, Petersberg 2014, 269–277.

⁹⁷ Af de i alt 19 eksemplarer i det nuværende Danmark har knap halvdelen proveniens i det middelalderlige Odense Stift. Ud over Rørslev og Gelsted gælder dette et fra 'Assens-egnen' (Båge Herred, NM inv.nr. 14689), Strynø (DK Svendborg 2921), to proveniensløse eksemplarer hhv. i Museum Odense (Museum Odense inv.nr. ST 223) og i NM (inv.nr. 5998, erhvervet fra

Fig. 96. Helligåndsdue (s. 6686, jf. fig. 67), muligvis fra 1600-tallet, ophængt over døbefonten. Foto Arnold Mikkelsen 2022. – *Dove of the Holy Ghost, possibly from the 1600s, hung above the font.*

den fynske samler A. F. Lassen. Dertil kommer Maribo Domkirke (DK Maribo 63), Torslunde (DK Maribo 684) og en falstersk kirke.

⁹⁸ Ifølge Selskabet for Kirkelig Kunst. NM. ATA. Korrespondance.

⁹⁹ RAO. *Bispeark*. Synsforretninger 1872–81.

¹⁰⁰ RAK. *Regnskaber 1559–1660, Lensregnskaber*. Lensregnskaber 1559–1662. Hindsjavl lens kvittansiariumsbilag. Nr. 21. 12. marts 1602.

¹⁰¹ RAO. *Provstiark*. Synsprotokol 1803–61; Asperup-Rørslev Lokalkirkiv. *Menighedsrådsark*. Synsprotokol 1862–1924.

¹⁰² 'De øvrige vestfynske fonte synes at falde i mindre lokale grupper, der dog har et vist fællespræg: Firkantet fod, skaft og lille kumme, der snart er halvrund, snart mere kedelformet. (...) indskrænker dekorationen sig til enkelte hoveder på kummen eller til en buefrise med store ligearmede kors som i (...) Indslev og Rørslev'. M. Mackeprang, *Danmarks middelalderlige Døbefonte*, Kbh. 1941, 109, 134.

¹⁰³ Jf. f.eks. s. 3239, 3782 note 107 og DK Svendborg 1478.

¹⁰⁴ NM. ATA. Indb. ved N. J. Termansen 1961. Farvesporene fremgår ikke af Susanne Wenningsted-Torgard, »Et fynsk krucifiks med slægtninge i Sønderjylland. Krucifikser fra begyndelsen af 1300-tallet«, *Hikuin* 26, 1999, 191–200, der ikke har inddraget N. J. Termansens kortfattede undersøgelsesrapport 1961.

¹⁰⁵ Wenningsted-Torgard, »Et fynsk krucifiks med slægtninge i Sønderjylland. Krucifikser fra begyndel-

Fig. 97. Knud Snedkers prædikestol 1590, med egetræsfarve og forgyldning fra 1897 (s. 6690, jf. fig. 55). Foto Niels Termansen 1918. – *Knud Snedker's pulpit, 1590, with oak paint and gilding from 1897.*

sen af 1300-tallet», *Hikuin* 26, 1999, 191–200, der også regner et eller flere af krucifikserne i Nørre Løgum (DK *Sjyll* 1535), Vester Skerninge (DK *Svendborg* 3179), Kerte og Barløse (Båg Hrd.) til en »homogen« gruppe på »5–7 krucifikser« skabt af »en hjemlig begavet håndværker« (citater fra s. 199).

¹⁰⁶ NM. *ATA*. Indb. ved N.J. Termansen 1964.

¹⁰⁷ Sml. f.eks. prædikestole i Landet og Hundstrup (DK *Svendborg* 2667 og 3294).

¹⁰⁸ Jf. også NM. *ATA*. Indb. ved Niels Termansen 1919.

¹⁰⁹ Sentensen, der også optræder i Fjelsted (s. 6890), kendes tillige fra en bygningsindskrift 1582 på et hus

i Rosengården, København. Oluf Nielsen, *Kjøbenhavn paa Holbergs Tid*, Kbh. 1884, 50.

¹¹⁰ Soklen fandtes også før istandsættelsen 1922. NM. ATA. Indb. ved Niels Termansen 1919.

¹¹¹ Blandt mærkværdighederne er storstykkets arkitrav, der spejler postamentets kronliste i stedet for at være udkraget. Jf. også NM. ATA. Indb. ved Niels Termansen 1919.

¹¹² Ornamentikken i prædikestolens andet og fjerde fag svarer til Kauslundestolens første og andet fag.

¹¹³ Dette har måske været grunden til, at konservator Niels Termansen 1919 ikke fandt grundlag for at tilskrive Knud Snedker de tre andre stole. NM. ATA. Indb. ved Niels Termansen 1919. Forbeholdet afspejles i *Trap 5. udg.* (note 13), XII, 417–18.

¹¹⁴ Jf. også NM. ATA. Indb. ved Karl Søndergaard og Verner Thomsen 1994.

¹¹⁵ Asperup-Rørslev Lokalkirke. *Menighedsrådsark.* Synsprotokol 1862–1924; NM. ATA. Korrespondance.

¹¹⁶ NM. ATA. Indb. ved Jørgen Christensen 1996. Den gennemskårne indskrift har rimeligvis været den, som 1919 stod på hovedet. NM. ATA. Indb. ved Niels Termansen 1919.

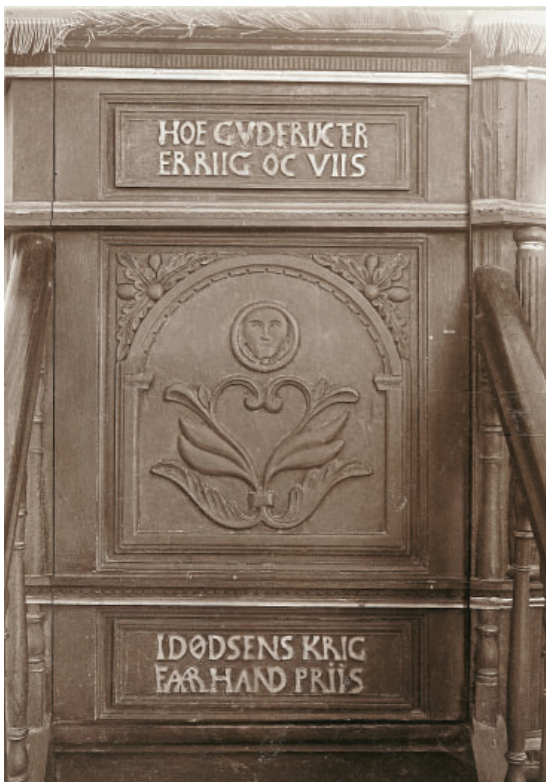

Fig. 98. Prædikestolsdør med egetræsfarve og forgyltning fra 1897 (s. 6690, jf. fig. 56). Foto Niels Termansen 1918. – Pulpit door with oak paint and gilding from 1897.

Fig. 99. Prædikestolen med farvesætning fra 1922 (s. 6690, jf. fig. 55). Foto o. 1994 i NM. – Pulpit with colour scheme from 1922.

¹¹⁷ Rocaillerne har stået uovermalet ved senere nystafferinger, hvis lag er afrenset 1994–96. NM. ATA. Indb. ved Karl Søndergaard og Verner Thomsen 1994.

¹¹⁸ NM. ATA. Indb. ved Karl Søndergaard og Verner Thomsen 1994; Korrespondance.

¹¹⁹ Dørens lighed med Kauslundedøren, hvad konstruktionen angår, er bemærket af Victor Hermansen. NM. ATA. Indb. ved Victor Hermansen u.d. (antagelig 1923). Den er behandlet som senmiddelalderlig i G. Schovsbo, »De "bundne" Kirkedøre«, *Aarbog for Historisk Samfund for Odense og Assens Amter* 1929, 571. Trap beskriver den blot som 'jernbunden'. *Trap 5. udg.* (note 13), XII, 417–18.

¹²⁰ Under konservatorbesigtigelse af dørfløjen er der iagttaget tekstilrester (muligvis rødt fløj) rundt om nogle af sømhovederne, hvad der har været foreslået at hidrøre fra en tekstilbeklædning af dørens yderside. Nationalmuseets bevaringsafdeling i samarbejde med Karsten V. Larsen og Mogens Larsen. NM. ATA. Indb. ved Karl Søndergaard og Verner Thomsen 1994.

¹²¹ RAO. *Den. kgl. bygningsinspektør.* Sager vedr. kirkebygninger på Fyn 1915–25.

¹²² Yderlige oplysninger om kirkens orgler findes i Den Danske Orgelregistrant.

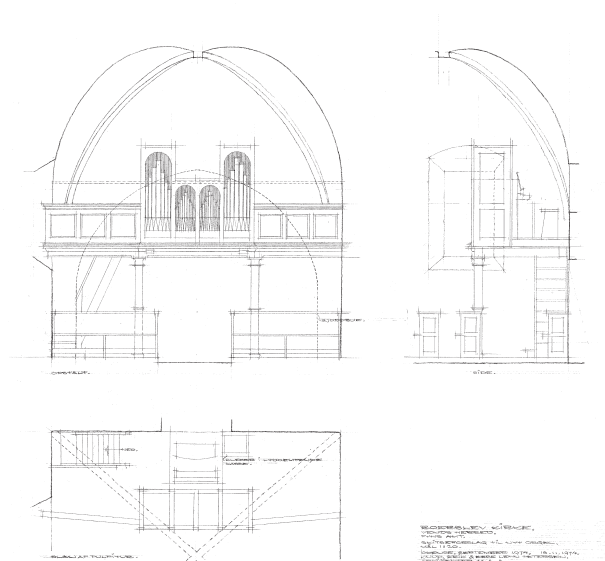

Fig. 100. Opmåling af kirkens vestende med torgel nr. 2 (s. 6699). 1:150. Tværsnit set mod vest, længdesnit set mod syd og plan. Målt og tegnet af Knud, Erik og Ebbe Lehn Petersen 1974. I NM. – Scale drawing of the west end of the church with torgel no. 2. Cross-section looking west, longitudinal section looking south, and plan.

¹²³ RAO. *Den. kgl. bygningsinspektør. Sager vedr. kirkebygninger på Fyn 1915–25*; Asperup-Roerslev Lokalar-kiv. *Menighedsrådsark.* Synsprotokol 1862–1924.

¹²⁴ NM. *ATA.* C. T. Engelstoft, *Kirkerne i Fyens Stift* (Tillæg til Jacob Madsens Visitatsbog), 146.

¹²⁵ Jf. RAO. *Middelfart pastoratsark.* Ministerialbog 1709 ff.

¹²⁶ Asperup-Roerslev Lokalar-kiv. *Menighedsrådsark.* Synsprotokol 1862–1924; RAO. *Provstiark.* Breve fra Sogne.

¹²⁷ Modelbyggerens navn findes indgraveret på en kobberplade i skibet. Henning Thalund, *Fynske kirkeskibe* (Skrifter fra Svendborg og Omegns Museum, 27), Svendborg 1989, 71.

¹²⁸ F. Uldall, *Danmarks Middelalderlige klokker*, Kbh. 1906, 169. Klokkenes datering blev i 1700-tallets antikvariske indberetninger fejllæst som '1400', i 1800-tallet

revideret til '1403'. KB. *Kallske saml.* 377, 4°; KB. NKS 736, 4°; RAO. *Topografica. Fyn i alm.* 3. Indberetninger til Jessen, Thurah og Danske Atlas 1743–71; Hans de Hofman, *Samlinger af publice og private Stiftelser, Foundationer og Gavebreve I–X*, Kbh. 1755–65, V, 386; J. F. Fenger, »Klokke-Indskrifter«, *Kirkehistoriske Samlinger* 1, II, 1853–56, 84–85.

¹²⁹ Ud over Dänischenhagen findes de andre klokker i nabosognet Kauslunde 1438 (s. 6375), Vamdrup 1435 (*DK Ribe* 2665), Frørup 1439 (Svendborg Amt), Ubby 1439 (*DK Holbæk* 1572), Sneum 1443 (*DK Ribe* 1830), Jernved 1444 (*DK Ribe* 3244) og Skrave (*DK Sjydl* 726). Gruppens tre sidste klokker er gået til ved omstøbning: Skt. Nicolai Kirke i Flensborg 1436, Alslev 1444 (*DK Ribe* 2023) og Ribe Domkirke 1447 (*DK Ribe* 518).

¹³⁰ Asperup-Roerslev Lokalar-kiv. *Menighedsrådsark.* Synsprotokol 1925–84; Forhandlingsprotokol 1922–88; NM. *ATA.* Korrespondance.

¹³¹ RAK. *Regnskaber 1433–1559.* Fortegnelser over indkrævede klokker 1528–29.

¹³² Se tegningerne til Reitzenstein-sarkofagen i Karin Kryger, *Allegori og borgerdyd. Studier i det nyklassicistiske gravmæle i Danmark 1760–1820*, Kbh. 1985, 29.

¹³³ Jf. Peter Storm, »En tolder ved parnassets fod«, *Vends. Årbog for Lokal- og Kulturhistorie på Nordvestfyn* 1996, 51. Første linje havde Haste tidligere brugt i en hilsen 24. juni 1796 til Bertel Thorvaldsen i dennes stambog. Thorvaldsens stambog, Arkivet, Thorvaldsens Museum, N213.

¹³⁴ Ifølge begravelsesregnskabet 2. jan. 1802 fik snedkeren Johannes Jørgensen 16 rigsdaler for at lave kisterne af træ fra Hindsgavls materialebeholdning. Yderkistens beklædning med 13 alen sort klæde kostede 13 rigsdaler. RAO. *Hindsgavl godsarkiv.* Skiftet efter Karen Basse Fønss 1793–1829.

¹³⁵ RAO. *Hindsgavl godsarkiv.* Skiftet efter Karen Basse Fønss 1793–1829.

¹³⁶ Våbenet findes ikke i Sven Tito Achen, *Danske adelsvåbener. En heraldisk nøgle*, Kbh. 1973.

¹³⁷ Hverken dette eksemplar eller sidestykket (nr. 2) er nævnt i Aase Faye, *Danske Støbejernskors*, Kbh. 1988, men typen er repræsenteret under kat.nr. 150 ved et kors i Fønss (Vends Hrd.).

¹³⁸ RAO. *Pastoratsark.* Ministerialbog 1702 ff.

ROERSLEV CHURCH

The church is built on a small hill. It lies in the western part of the village and roughly centrally in the small parish which also includes the village of Blanke. The earliest mention of the church is from 1524–26 when it was among the lowest taxed churches in the district. In 1589 the parish only counted 20 tithe-payers, and at that time the church was also described as poor by Bishop Jacob Madsen. Later information about manorial dues and tithes confirms this impression. According to the church reports of 1755 the church was considered ‘a small chapel’. The current *annexation* to Asperup (p. 6541) was already established in the Late Middle Ages, and before 1517, as the papal curate and notary Oluf Bang (†1522) was appointed to Asperup Church and its unnamed annexe church (presumably Roerslev) through papal provision.

Patron saint. The church is recorded as consecrated to St. Peter following an uncertain tradition from the 1700s.

Advowson. The church was made a possession of the Crown by the Reformation at the latest. It was sold in 1687 and from 1699–1910 it belonged to the Hindsgavl estate.

Building. The Romanesque church consisted of a nave and a narrower chancel. The chancel and nave are built with raw fieldstone above a single course of granite ashlars. The south door of the nave, which remains in use, is now decorated with a modern portal projection and has a horizontal covering. Internally the bevelled side members with a rabbet edge have been preserved, while the original covering has been replaced by a later basket-handle arch (fig. 65). The north door of the nave is bricked up, yet visible externally (cf. fig. 5) and internally below a newer window. On the north side of the chancel traces of a bricked-up Romanesque window are visible (cf. fig. 85).

The church's interior is of raw fieldstone. Both chancel and nave had flat ceilings and plastered,

limewashed walls; remains of which are still visible on the ceiling above the later vaults (cf. figs. 26 and 88). The original †chancel arch has disappeared completely due to later changes. The chancel gable has been renewed. The chancel arch gable has also disappeared, but in the loft, remains of the Romanesque chancel arch wall's western side (fig. 88) are visible. The nave's original western gable disappeared with the construction of the western extension.

In the Late Middle Ages the church underwent major changes; the eastern part of the chancel was rebuilt with bricks, and a contemporary vault was added. The nave was vaulted over and subsequently extended to the west. A porch was constructed at the south door of the nave. In the Late Middle Ages the chancel's gable wall, the northeastern corner, and a large part of the chancel's south wall were rebuilt. Centrally in the chancel's gable wall is a segmentally arched, externally double-rabbeted †window in a pointed-arched double recess extending up into the gable. The window is bricked up in its light. Internally the window is segmentally arched and double-rabbeted (fig. 35). The chancel's south facade is decorated with a stepped frieze, interrupted in the middle by the window. The recesses rest on consoles, of which the western one is shaped like a man's head (fig. 6), while the remaining two, one on each side of the secondary buttress, are simply rounded. The current window is secondary. The high sextuple vault has straight-edged half-brick ribs and a circular keystone. On three sides it rests on whole-brick deep wall ribs, while to the east it rests on an abutment, which is contemporary with the rebuilt gable wall. In its eastern corners the wall ribs rest on unrabbeted piers, while in the west they rest on double-rabbeted vault piers. To the east the vault ribs are resting on consoles (cf. fig. 40).

The smoothly terminated gable has a pinnacle on the ridge and two on the bottom, of which one seems to have been replaced. Apart from the

above-mentioned recess above the window, the gable (fig. 35) has recesses and a male head at an oblique angle on the outer edge.

In the Late Middle Ages vaults were constructed in the nave. The two vaults are cross vaults with chamfered half-brick ribs (cf. figs. 9 and 12). The vaults rest on pointed-arched, whole-brick wall ribs borne by vault piers. The hewn remains of a †side altar Communion table (fig. 16) serve as the northeastern corner pier. In the western corners are square, unrabbeted piers, above which the lower parts of the vault ribs are of quarter-brick width and rest on ledges on the piers. The intervening wall piers are architectonically well-articulated (figs. 10–11 and 13–14). In the southern sever of the east bay are two holes (cf. fig. 9) that could be rope holes for »two small bells above the vault«, mentioned by Bishop Jacob Madsen in 1589. It cannot be determined whether the chancel arch was rebuilt as early as the construction of the vaults in the chancel and nave.

As a result of the construction of the vaults a new window was installed in the south side of the nave in the east bay, presumably replacing an older, also secondary, window further to the west. The window's exterior is double-rabbeted and segmentally arched, and the interior is bevelled. A window in the south side of the chancel has the same characteristic three-quarter-brick rabbet and is possibly contemporary with the above-mentioned window.

In the Late Middle Ages the nave was extended with a bay to the west. The extension was built with brick. In the south side of the construction is a contemporary, externally rabbeted, segmentally arched window (cf. fig. 17). According to Bishop Jacob Madsen's 1589 sketch of the church (fig. 82) there was a door in the west end and above it a window. The western gable wall was rebuilt in 1637. The contemporary cross vault has straight-edged half-brick ribs. It rests on masonry ledges in the walls, except to the east, where it rests on an arch built up against the older western wall rib in the nave. Through dendrochronological analyses, three samples from the two westernmost bays in the roofing of the western extension were dated to c. 1500.

In the Late Middle Ages a porch (figs. 18–19, cf. fig. 17) was built at the Romanesque south door. The building is of brick. Both the east and west walls are decorated with three half-brick deep tall recesses, separated by two-brick wide lesenes; each recess with a segmentally arched dual covering borne by a stepwise corbelled console of two headers. The covering of the middle recess on the east side is interrupted by a newer window. In the south gable wall is an original segmentally arched, single-rabbeted door, whose edge rabbets have been hewn away later. On each side of the porch is a tall recess corresponding to those of the flanking walls.

The corbie-stepped gable is decorated with recesses. The roofing over the porch has been dendrochronologically dated to after c. 1521. The decorations on the porch are very similar to those on the northern chapels of Skovby Church, whose roofing has been dated to c. 1520, and of Hårslev Church, whose roofing has been dated to c. 1515, as well as the sacristy at Kauslunde Church, whose roofing has been dated to c. 1518.

In 1760 a mortuary chapel for the Basse family, of the same width as the nave, added another bay west of the previously extended nave. The chapel was built in yellow brick. Roughly centrally in the north and south walls are contemporary segmentally arched windows. The chapel is accessed from the nave's western extension. The room is covered by a contemporary flat, domed vault borne by straight-edged corner piers and very flattened basket-handle-arched wall ribs (cf. fig. 77).

A contemporary tower, significantly narrower than the chapel, was erected west of it. It was built in yellow brick on a footing like that of the chapel. A basket-handle-arched, single-rabbeted door centrally on the north side gives access to the tower interior. The tower is covered by a lightly furred pyramidal spire. The tower interior is divided into three floors connected by wooden stairs.

In recent times the chancel arch was expanded widthwise with bevelled side members, which to the east align with the chancel's western vault piers, while to the west the arch is only slightly

narrower than the vault. The arch itself is shaped like a pointed-arched barrel vault, whose apex line rises to the west (fig. 28).

Graffiti from the first half of the 1600s on the wall (fig. 33) is presumably the work of parish clerks.

Among the *wall paintings*, of most interest is the maze from c. 1500 centrally on the east severy of the nave's east bay (fig. 36). The c. 125×110 cm maze belongs to the classical unicursal type and has a spiral shape with 15 turns. The central parts are drawn in red and the rest is finished in grey. Maze wall paintings of similar sizes and constructions are found in Skive Old Church (Viborg County) and (limewashed) in Tåning (DK Århus 4602), and smaller mazes are noted in nine other churches in medieval Denmark, among these are two examples from Funen: Hesselager (Svendborg County), dated to 1487 and like Roerslev's with four small circles terminating the maze walls, and Vissenbjerg, where it has been lime-washed (p. 3389). Where most of the wall-painted mazes are placed to the west in their churches, the Roerslev maze is placed prominently in front of the chancel arch in the easternmost vault severy of the nave.

A wall-painted *rocaille* decoration above the entrance (fig. 37) on the south wall of the nave is presumably from the mid-1760s.

Furnishings. The church's oldest piece of furnishing is the Romanesque granite font, decorated with human heads, animal reliefs, and arches with crosses (fig. 51). From the 1300s are preserved a crucifix figure (fig. 53), presumably from c. 1300-50, and a throned Madonna figure belonging to a (†)side altarpiece (fig. 43), from c. 1300-50.

The lid of a Gothic (†)censer has been preserved (fig. 48). The censer, which was previously unknown, was imported from the Maas region in the 1300s or 1400s. It is of Hiltrud Westermann-Angerhausen's type 'III b', which also describes a great number of specimens from the medieval Odense Diocese (Hiltrud Westermann-Angerhausen, *Mittelalterliche Weihrauchfässer von 800 bis 1500*, Petersberg 2014, 269-277). The

bell from 1443 (fig. 72) was cast by the presumably Dutch bellfounder Kort who supplied many bells for Danish churches. From the central panel of an (†)altarpiece from c. 1475-1500 three figures are preserved: the Virgin and Child, James the Great, and St. Denis, which have been re-used in the current altarpiece (fig. 42). An iron-bound door wing (fig. 66) is reasonably assumed to be from c. 1500, as its construction is similar to the somewhat more showy doors from 1489 and 1508 in Kauslunde and Asperup. The baptismal dish is a chased and stamped 1500s brass work from Nuremberg depicting the Fall of Man (fig. 52). The altar candlesticks (fig. 47) are of the Late Gothic type but were presumably acquired after 1589. The pulpit in Early Renaissance style (figs. 55-60) has a carved date of 1590 and like the pulpits in Kauslunde and Føns, it is ascribed to the Middelfart cabinetmaker Knud Snedker, whose signature is on the pulpit in Asperup. Also ascribed to Knud Snedker is the altarpiece, a baldachin altarpiece in High Renaissance style from the 1590s (fig. 41), as well as the (†)confessional (figs. 61-62) and the wall cabinet which are both from 1594, and in the case of the former bears the name of the parson Eiler Ottesen Bang. Two relief panels from about the same time are preserved from †pews, as well as a front panel which possibly comes from the same pews or from a †parish clerk's chair (cf. fig. 62). A Dove of the Holy Ghost above the font (fig. 96) is possibly from the 1600s. The Communion set (fig. 44) was made in c. 1699 by Carl Simon Johansen Schwartz, Odense. Embroidery from a (†)chasuble from 1761 (figs. 49-50) has been re-used on a newer chasuble (from 1873). The paintings in the altarpiece, of which the one in the large panel depicting the Crucifixion (cf. fig. 41) is most notable, were painted in 1764/66 during a major refurbishing of the church's interior which also saw the addition of priest's and parish clerk's chairs in the eastern corners of the chancel. Their fronts are in Rococo style (cf. fig. 40), but internally they consist of re-used parts primarily from the aforementioned (†)confessional from 1594. A Rococo-style cabinet is also from the 1760s (fig. 63). The oldest chandelier (no. 1) was donated in

1843 by the church owner in connection with the confirmation of their son Niels Basse Fønss (cf. fig. 70); later chandeliers are from 1921 (no. 2) and 1994-96 (nos. 3-6). The oldest altar jug (no. 1) of tin was acquired c. 1849, presumably from the Odense pewterer Niels Frederik Ebbesen Sørensen. A kneeler, a collection tray (fig. 64), and two money boxes are likewise from the middle of the 1800s. The altar rail (cf. fig. 40) was set up in 1866. The hymn boards are from the second half of the century. A wafer box (no. 1) and an altar jug (no. 2) of black-painted porcelain were supplied in c. 1899 from Bing & Grøndahl, Copenhagen. This manufacturer also made two similar bowls, presumably acquired at about the same time as a skimming ladle made in 1908 by K. C. Hermann, Copenhagen (cf. fig. 46). The simple pews (cf. fig. 39) and the organ gallery in the west end of the nave (cf. figs. 67-68) are from 1922, designed by the architect Thomas Havning, Copenhagen. A seven-branched candelabrum (Titus candelabrum) of brass is from c. 1925. The church ship (fig. 71), an unnamed, three-masted, full-rigged ship, built and donated by Jens O. Møller, Roerslev, was hung up in 1927. As a gift from the Munk family of Roerslev Møllegård in 1950, and made by the Århus company Frantz Hingelberg, come an altar paten (no. 2), a wafer box (no. 2), an altar jug (no. 3), and the baptismal jug (fig. 46).

The organ with six stops was built in 1962 by Frobenius, originally for Ajstrup Kirke (Ålborg county), from which it was taken over in 2002. The Communion table (cf. fig. 40) is from 1996.

Colour scheme. The majority of the historical furnishings stand with a bright Rococo ornamentation from 1764/66. This ornamentation was uncovered in 1994-96, and the newer furnishings have been adapted to this colouring, albeit slightly simplified. The oldest medieval figures have been stripped except for a few traces of colour.

Niels Basse's mortuary chapel was furnished in 1760 as a new addition to the nave's west end by the church owner Niels Basse of Hindsgavl (1695-1773). The chapel, separated from the nave by a wrought iron gate, is dated by a hanging board (figs. 74-76). It contains six sandstone sarcophagi (figs. 77-80): 1) c. 1760, Karen Basse (1682-1750), 2) c. 1770, Niels Basse Fønss (1751-70), 3) c. 1773, Niels Basse of Hindsgavl (1695-1773), 4) c. 1776, Mette Margreta von Haven (1705-76), 5) 1803/08, Christian Holger Adeler of Hindsgavl (1743-1801), 6) 1803/08, Karen Basse Fønss (1747-1808).

In the churchyard stand two identical cast iron crosses (fig. 81) from 1845-48 of farm owner Lars Nielsen (1792-1848) and his wife Mette Marie Hansen (1792-1845).